

Rapport

Unge opfattelser af køn, krop og seksualitet

Karen Margrethe Dahl, Sofie Henze-Pedersen, Stine Vernstrøm Østergaard
og Jeanette Østergaard

Unge opfattelser af køn, krop og seksualitet

© VIVE og forfatterne, 2018

e-ISBN: 978-87-7119-485-2

Projekt: 100739

VIVE – Viden til Velfærd

Det Nationale Forsknings- og Analysecenter for Velfærd

Herluf Trolles Gade 11, 1052 København K

www.vive.dk

VIVE blev etableret den 1. juli 2017 efter en fusion mellem KORA og SFI. Centeret er en uafhængig statslig institution, som skal levere viden, der bidrager til at udvikle velfærdssamfundet og den offentlige sektor. VIVE beskæftiger sig med de samme emneområder og typer af opgaver som de to hidtidige organisationer.

VIVEs publikationer kan frit citeres med tydelig kildeangivelse.

FORORD

Udbredelsen af sociale medier giver nye muligheder for dannelse af identitet og sociale relationer. Der er potentielt set nye spilleregler for, hvordan man kan og bør fremstille sig selv, både kropsligt og seksuelt. Via adgangen til forskellige selvfremstillinger og sociale fællesskaber er der for nogen tale om en udvidelse af mulighederne. For andre betyder en eksponering af idealkroppe og bevidstheden om risici ved forskellige typer af adfærd en begrænsning og dermed en potentiel indsnævring af handlemuligheder. Denne rapport sætter fokus på unges opfattelse og praktiske udfoldelse af køn, krop og seksualitet i en ungdomsverden, hvor sociale medier ofte spiller en central rolle. Rapporten trækker dels på kvalitative fokusgruppeinterview og interview med unge i vennegrupper samt på analyser af kvantitativt materiale, indsamlet blandt unge i perioden 2014-2016.

En interessentgruppe bestående af Anna Wandel Petersen (Normstormerne), Morten Emmerik Wøldike (Sex og Samfund), Susanne Rank Lücke (Fagligt Selskab for Sundhedsplejersker), Fahad Saeed (Mino), Kuno Sørensen (Red Barnet) og Ditte Herskind (medforfatter til Ung Kend din Krop) har været tilknyttet projektet. De takkes alle for at have kvalificeret designet og analyserne i rapporten. Lektor Malene Charlotte Larsen (Aalborg Universitet) har læst rapporten igennem som ekstern referent, mens lektor Jette Kofoed (Aarhus Universitet) løbende har været med til at kvalificere design, analyser og formidling. En varm tak til begge for brugbar kritik og kommentarer.

Rapporten er udarbejdet af analytiker Karen Margrethe Dahl, analytiker Sofie Henze-Pedersen, analytiker Stine Vernstrøm Østergaard samt seniorforsker og projektleder Jeanette Østergaard.

Rapporten er iværksat på foranledning af Ligestillingsafdelingen under Udenrigsministeriet.

Torben Tranæs

Forskningsdirektør, VIVE, juni 2018

INDHOLD

SAMMENFATNING	6
1 INDLEDNING	14
1.1 Rapportens opbygning	14
2 METODE	16
2.1 Kvalitative data og metoder	16
2.2 Kvantitative data og metoder	18
3 UNGES HVERDAGSLIV PÅ DIGITALE MEDIER	22
3.1 Skabelsen af private rum på offentlige platforme	22
3.2 Venskab og tillid	26
3.3 Digitale bekymringer: Uvenskab og andres fordomme	28
3.4 Opsamling	30
4 DELING AF DEN AFKLÆDTE OG NØGNE KROP	32
4.1 Den sexede pigekrop og den trænede dregekrop	32
4.2 Sexting – at sende "nudes"	37
4.3 Videredeling af "nudes"	39
4.4 Opsamling	44
5 BESKRIVELSE AF UNGE, DER DELER SEKSUELLE BILLEDER	46
5.1 Udbredelse og kønsforskelle i deling af seksuelle billeder	46
5.2 Særlige kendetegn for de unge, der deler seksuelle billeder	48
5.3 Seksuelle erfaringer, mistrivsel, fravær fra uddannelse og svage relationer	50
5.4 Opsamling	52
6 UNGES KROPSOPFATTELSE	54
6.1 Vurdering af krop og udseende	56
6.2 Vægt	57
6.3 Fire grupperinger af kropsopfattelse	58
6.4 Kropsopfattelse hænger sammen med trivsel, uddannelse og sociale relationer	60
6.5 Opsamling	63
7 UNGES SEKSUELLE PRAKSIS	64
7.1 Normer for seksualitet – tidligere forskning	64
7.2 Dominerende forestillinger om unges seksualitet	65
7.3 Modstand mod dominerende normer	68
7.4 Delopsamling	69
7.5 Tre grupperinger af seksuel adfærd	70
7.6 Seksuel erfaring hænger sammen med etnicitet, uddannelse samt bolig- og familieforhold	71
7.7 Seksuel erfaring hænger også sammen med psykisk trivsel og sociale relationer	74
7.8 Opsamling på unges seksuelle praksis – opfattelser, baggrund og konsekvenser	79

BILAG 1.....	81
BILAG 2.....	86
LITTERATUR.....	88

SAMMENFATNING

Denne undersøgelse sætter fokus på, hvordan unge opfatter og praktiserer køn, krop og seksualitet i dag, og hvordan disse opfattelser og praksisser hænger sammen med deres trivsel, uddannelse og sociale liv både online og offline.

Undersøgelsen har særligt fokus på eventuelle forskelle i piger og drenges kropslige og seksuelle muligheder. Det er derfor et væsentligt tema i undersøgelsen, hvorvidt – og hvordan – de unge udtrykker forskellige forventninger til piger og drenges kroppe og seksualitet, om der er forskelle mellem piger og drenges kropslige og seksuelle praksis, og om piger og drenge oplever forskellige konsekvenser, når de viser eller bruger deres krop online og offline.

Undersøgelsen trækker både på kvalitative og kvantitative data om de unge. De kvalitative data bygger på en række interviews indsamlet i efteråret 2017 med unge (fokusgrupper i klasser samt interview i vennegrupper), mens de kvantitative data bygger på tre større spørgeskemaundersøgelser fra henholdsvis 2014 og 2016 blandt forskellige grupper af unge (læs mere om undersøgelsens datagrundlag og metoder sidst i denne sammenfatning). De forskellige datatyper giver mulighed for en nuanceret analyse, der både inddrager de unges egne fortællinger, erfaringer og holdninger til ungdomsliv, og samtidig afdækker sammenhængene mellem deling af intime billeder, kropsopfattelse og seksuel erfaring på den ene side og de unges køn, familiebaggrund, uddannelsessituation, psykiske trivsel og sociale samvær med venner på den anden side. Dette område er dog præget af hurtig udvikling, der præger både holdninger og praksis. Vi kan derfor ikke udelukke, at vores data-materiale ville have set anderledes ud, hvis det fx var indsamlet efter Umbrella-retssagen, hvor mere end 1000 unge i løbet af foråret 2018 er blevet sigtet for at dele videoer og billeder med seksuelt krænkende indhold.

Med dette forbehold viser undersøgelsen bl.a., at:

- De unge navigerer generelt sikkert på digitale medier, både ved at udnytte mediernes forskellighed og ved at bruge de enkelte mediers muligheder for at begrænse eller blokere deling og brugere. I modsætning til det billede den offentlige debat til tider tegner af unges billeddeling, opfatter de unge i denne undersøgelse ikke kun deling af billeder på digitale medier som noget risikofyldt, men også som en tillidsfuld praksis, der er med til at bekræfte og understøtte venskaber.
- Nogle af de unge beskriver, at der på digitale medier kan herske en dobbeltmoral, hvor piger og drenges billeder og praksisser ikke vurderes efter samme værdisæt. Dette kan skabe snævre rum for piger og drenges udtryksmuligheder og medføre komplekse tanker om, hvordan man fremstår på digitale medier. I undersøgelsen fortæller de unge således, at billeder af pigers kroppe i højere grad tolkes som seksuelle, mens billeder af drengekroppe tolkes mere humoristisk eller sundhedsrelateret.
- En relativt høj andel (64 pct.) af unge er utilfredse med deres krop. Piger er oftere utilfredse med deres krop og ønsker at tage sig – også hvis de er normalvægtige. Drenge er omvendt oftere utilfredse med at være for tynde og ønsker i højere grad at tage på.
- Knap hver femte gymnasielev der deltager i undersøgelsen har prøvet at sende et billede af sig selv til andre med seksuelle undertoner, 12 pct. af drengene og 2 pct. af pigerne har videresendt et billede uden samtykke, mens 3 pct. har oplevet, at billedet af dem selv blev videresendt uden deres tilladelse. En relativt stor andel, 31 pct. af drengene og 14 pct. af pigerne har oplevet at modtage et billede, uden at personen på billedet havde givet samtykke til det.

- De unge giver udtryk for, at det ikke er acceptabelt at videresende nøgenbilleder uden samtykke, men oplever alligevel, at det sker. Samtidig med, at de tager afstand fra den, der videredeler, er der også en tendens til at ansvarliggøre og fordømme de personer, der optræder på billederne.
- Unge piger og drenge er stort set lige seksuelt aktive og sender i lige høj grad nøgenbilleder af sig selv. De er dog underlagt forskellige normer om, hvordan de kan og bør bruge deres krop og seksualitet, både online og offline. De unge oplever således, at der er mere restriktive normer for, hvordan piger kan vise deres krop frem, og hvor mange de må dyrke sex med.
- De mest seksuelt aktive piger oplever, når der er taget højde for andre karakteristika ved de unge, en højere forekomst af psykiske lidelser end de mindre seksuelt aktive. Denne sammenhæng ses ikke for drenge. Til gengæld oplever drenge, der ikke er debuteret seksuelt, en højere forekomst af ensomhed, mens dette ikke er tilfældet for piger. Det tyder på, at den dobbeltmoral, som de unge oplever, på forskellige måder får betydning for piger og drenge trivsel.

Skabelsen af private rum til selvfortællinger og venskaber

De unges fortællinger i fokusgruppeinterviewene vidner om en strategisk brug af digitale medier. De unge navigerer i de forskellige medier for at skabe private rum, hvor de kan give udtryk for sig selv og deres personlighed over for bestemte og udvalgte personer.

De unges brug af medierne foregår både ved at bruge de enkelte medier strategisk, fx ved at veksle mellem brugen af medier såsom Instagram og Snapchat, og ved at navigere i det enkelte medie. Det sidste gør de fx ved at oprette profiler, som kun kan ses af udvalgte, eller ved at blokere bestemte grupper eller personer, når de kommunikerer med enten en bred skare eller en lille gruppe af nære venner. De bruger også mediernes mulighed for at blokere, hvem der har adgang til hvilke informationer om dem selv, og hvad de selv vil se af andres privatliv. På den måde udnytter og omgår de muligheder og begrænsninger, som digitale medier opstiller for kommunikation med andre.

De unge retter særligt deres kommunikation mod deres venner. Via digitale medier deler de billeder og videoer af sig selv og af hinanden som en integreret del af deres venskaber. Det gælder også grimme og skøre billeder og videoer af dem selv, og flere af de unge fortæller, at nogle af disse billeder og videoer bliver gemt af deres venner og videredelt internt i vennegruppen eller på Facebook i forbindelse med deres fødselsdag. Denne form for videredeling er, ifølge flere af de unge, accepteret og en del af det at være venner: man betror sine venner billeder af og informationer om én selv, hvilket er med til at skabe og opretholde tillid til hinanden. Når det gælder debatten om deling og videredeling af billeder, som ofte har fokus på de negative og risikable sider ved billeddeling, er det derfor vigtigt at holde sig for øje, at der også finder en positiv videredeling sted, som er med til at bekræfte og understøtte venskaber.

Kønnede kropsopfattelser skaber snævre køns kategorier

De unges diskussioner i denne undersøgelses fokusgruppeinterview viser, at der er en kønnet dobbeltmoral blandt dem, når det gælder deling af kroppen på de digitale medier i form af billeder og videoer, hvor kroppen på forskellige måder er i fokus. Denne dobbeltmoral kan skabe snævre rammer for piger og drenge udtryksmuligheder. Billeder, hvor unge er mere eller mindre afklædte, fx ferie billeder i bikini eller bar overkrop og særligt træningsbilleder, sætter gang i diskussioner mellem de unge om opfattelser af og forventninger til krop og seksualitet, afhængigt af, om man er dreng eller pige.

Der er en gennemgående opfattelse blandt de unge af, at særligt pigekroppen er et privat domæne, mens drengekroppen ikke opfattes lige så privat. Når pigekroppen deles offentligt på digitale profiler,

kan det derfor være forbundet med risikoen for at blive associeret med nedsættende kategoriseringer (fx *slut* eller luder), når der brydes med forventningen om, at pigekroppen bør holdes privat. Derimod kan drenge opleve at blive mødt med andre forventninger, knyttet til forestillingen om den maskuline drengekrop. Dette kan betyde, at både piger og drenge må gennemgå svære overvejelser om, hvordan de skaber digitale kønsfortællinger, der balancerer opfattelser af og forventninger til, hvad der er femininitet-maskulinitet eller attraktiv-utiltalende.

Kropsopfattelse hænger sammen med trivsel

De kvantitative analyser af 16-20-åriges kropsopfattelse viser, at mange unge er utilfredse med deres krop. De unge kan inddeles i fire grupper, baseret på deres opfattelser af deres krop og udseende samt deres BMI.

- Ca. 40 pct. er overvejende normalvægtige og moderat utilfredse med deres krop. Piger er overrepræsenterede i denne gruppe.
- Ca. 36 pct. er overvejende normalvægtige og tilfredse med deres krop. Drenge er overrepræsenterede i denne gruppe.
- 14 pct. er overvejende overvægtige og utilfredse med deres krop. Piger er overrepræsenterede i denne gruppe.
- 10 pct. er undervægtige og moderat utilfredse med deres krop. Drenge er overrepræsenterede i denne gruppe.

Der er en sammenhæng mellem de forskellige gruppers kropsopfattelse og de unges psykiske trivsel, sociale liv og uddannelse. De tre grupper, der i mindre grad er tilfredse med deres krop, oplever således i mindre grad livstilfredshed og i lidt højere grad psykiske lidelser. Derudover oplever unge med overvægt og utilfredshed med deres krop i højere grad ensomhed, ligesom der i denne gruppe er forholdsmæssigt flere, som er droppet ud af en uddannelse, end i de øvrige grupper.

Hver femte har sendt "nudes" – færre videredeles uden samtykke

De kvantitative analyser af billeddeling blandt unge på udvalgte gymnasiale uddannelser viser, at størstedelen af de medvirkende unge ikke har haft oplevelser med deling af seksuelle billeder af sig selv eller andre inden for det seneste år. Drenge har dog lidt flere erfaringer med billeddeling end piger, idet 42 pct. af drengene mod kun 28 pct. af pigerne svarer ja til, at de har delt billeder af sig selv eller andre, har modtaget billeder eller har oplevet selv at blive delt (de tre sidste fænomener uden samtykke).

Knap hver femte ung har det seneste år sendt et billede af sig selv med seksuelle undertoner, fx hvor de er i undertøj eller er nøgne – såkaldte "nudes". Næsten lige mange drenge og piger har prøvet det (hhv. 19 og 18 pct.). Færre (3 pct. af både piger og drenge) har oplevet, at et billede af dem selv blev videresendt, uden at de havde givet lov til det.

Det er oftere drenge, der videresender "nudes" uden at have fået lov – det fortæller 12 pct. af drengene, at de har gjort, mens det kun gælder 2 pct. af pigerne. Det er også oftere drenge, der oplever at modtage et billede, som personen på billederne ikke havde givet lov til måtte deles. Blandt drengene har 31 pct. modtaget et seksuelt billede af andre, der ikke har givet samtykke, mens det blandt pigerne gælder 14 pct.

Billeddeling hænger sammen med en række individuelle og familiemæssige karakteristika ved de unge som fx familiestruktur, uddannelsesretning, seksuel debut og psykisk trivsel. Analyser viser imidlertid, at særligt tre faktorer hænger sammen med, om de har prøvet at sende seksuelle billeder

eller videoer af sig selv, nemlig seksuel debut, selvskade og pjækkeri fra skolen. Resultatet er således, at:

- 25 pct. af de deltagende unge, der har haft deres seksuelle debut, har delt et billede af sig selv, mod kun 6-8 pct. af unge, der ikke har haft deres seksuelle debut
- 29-32 pct. af unge, der har skadet sig selv med vilje, har delt et billede, mod 15-18 pct. af unge, der ikke har skadet sig selv
- 21-22 pct. af unge, der har pjækket inden for den seneste måned, har delt et billede, mod 16-17 pct. af unge, der ikke pjækker

At billeddeling og seksuel debut hænger stærkt sammen er måske mindre overraskende, men analyserne peger imidlertid også på, at unge, der deler billeder, i gennemsnit synes at være mere udsatte end unge, der ikke deler intime billeder.

Mediesager som referenceramme

Undersøgelsen viser, at de fleste unge i interviewene mener, at videredeling af nøgenbilleder eller seksuelle videoer er en uacceptabel praksis. Alligevel oplever de unge, at det sker.

Når de unge i interviewene diskuterer videredeling af nøgenbilleder eller "nudes", trækker de i deres fortællinger ofte på mediesager, hvor kendte (fx X Factor-deltagere eller YouTubere)¹ har fået videredelt nøgenbilleder. Disse sager har ofte en negativ vinkel, da de fokuserer på de negative konsekvenser, som "sexting", dvs. det at sende billeder (evt. også tekst) med seksuelt indhold, kan have. Sagerne er for flere af de unge blevet en del af deres referenceramme, når de taler om sexting – fortællinger, som i interviewene ofte har en moralsk fordømmende klang, særligt i forhold til den afbildede person. Det tyder på, at det negative fokus som nogle mediesager har kastet på unges digitale mediebrug i almindelighed og sexting i særdeleshed, kan være med til at farve de unges opfattelse af sexting som en farlig og risikofyldt praksis, som man bør undgå og derfor også tage afstand fra og skamme sig over (Burkett, 2015; Handyside & Ringrose 2017).

De fleste af de unge i vores undersøgelse giver udtryk for, at den, der har mest på spil, hvis et nøgenbillede videresendes, er personen på billedet – som i vores materiale ofte karakteriseres som en pige – mens "videredeleren" af billedet ofte ikke diskuteres på samme måde, og derfor er mindre fremtrædende. Den afbildede person bliver ofte omtalt som en, der er dum, uklog og naiv, fordi personen har deltaget i sexting, og flere mener også, at den afbildede person har et medansvar for videredelingen. Der er således risiko for, at denne person bliver dobbelt ramt – eller dobbelt dømt – ved både at blive gjort til skamme for at sende "nudes" og gjort til medansvarlig for videredelingen.

Piger og drenge er lige seksuelt erfarne, men oplever forskellige konsekvenser

De kvantitative analyser viser, at 18-årige piger og drenge er næsten lige seksuelt erfarne. Denne ligestilling i praksis viser sig dog ikke i en moralsk ligestilling. De unge i fokusgruppeinterviewene fortæller, at seksuelt erfarne piger med skiftende partnere generelt mødes med fordømmelse og ringeagt, mens drenge i stedet hyldes for den samme praksis. Omvendt fortæller nogle af de unge, at drenge kan være underlagt et pres for at debutere og opnå seksuelle erfaringer, mens det samme i mindre grad gælder pigerne. Normerne varierer fra interview til interview og, ifølge de unge, mellem forskellige vennegrupper og lokalområder.

Flere af de unge tager personligt afstand fra denne dobbeltmoral og udøver selv gennem deres seksuelle praksis modstand mod den. Andre unge viser forståelse for dobbeltmoralen og henviser

¹ Vores forventning er, at interviewdeltagerne ville have trukket på Umbrella-sagen, hvis vi havde spurgt dem i dag.

til klassiske forestillinger om, at piger har seksuelle grænser, som de må værne om, mens drenge er erobrere, der opnår anerkendelse for at have været sammen med en ny seksuel partner.

Interviewene peger på, at også drenge underlægges en strengere seksualmoral i nogle kredse af de unge. Nogle af de unge fortæller således, hvordan drenge med skiftende seksuelle partnere i stigende grad risikerer at blive behæftet med betegnelser som "fuckboy" og "player" – ord, der i de unges optik forbindes med overfladiskhed og manglende evne til at forpligte sig.

Etnicitet, familiestruktur og uddannelse hænger sammen med seksuel erfaring

Undersøgelsen viser, at der blandt unge med dansk baggrund kun er mindre forskelle på piger og drenge seksuelle erfaring. En analyse af sammenhængen mellem seksuel erfaring, køn og baggrund viser, at det i stedet er andre faktorer, der har betydning for unges seksuelle erfaringer. De tre væsentligste faktorer er, hvorvidt de unge har en baggrund som indvandrere eller efterkommere, de unges status som ude- eller hjemmeboende og de unges præstationer i uddannelsessystemet.

Når vi ser på seksuel erfaring, viser de kvantitative data tre grupperinger af unge, der også genfindes i det kvalitative materiale:

- Unge, som ikke er debuteret seksuelt som 18-årige. Det gælder 19-25 pct. af unge med dansk baggrund, mens det blandt unge med indvandrerbaggrund gælder henholdsvis 45 pct. af drenge og 69 pct. af pigerne.
- Unge, som har nogen seksuel erfaring, dvs. som oftest har haft 1-2 partnere og er debuteret seksuelt efter 15-årsalderen. Det gælder majoriteten af danske unge på 18 år (46-47 pct.), mens det gælder 22-36 pct. af 18-årige med indvandrerbaggrund.
- Unge, som er mest seksuelt erfarne, dvs. som oftest har haft mere end 7 partnere og er debuteret seksuelt før 15-årsalderen. Blandt unge, der er flyttet hjemmefra som 18-årige, tilhører majoriteten (48 pct.) denne gruppe. Blandt unge med lavt karaktergennemsnit (højst 4 på karakterskalaen) befinder 44-45 pct. sig i denne gruppe mod kun 15 pct. af unge, der har et højt karaktergennemsnit (mere end 10). Blandt 18-årige med dansk baggrund er 28-36 pct. i denne gruppe, mens kun 9-20 pct. af 18-årige med indvandrerbaggrund tilhører denne gruppe.

På samme måde, som vi så i analyserne af billeddeling, viser de kvantitative analyser af unges seksuelle erfaringer således, at unges seksualitet gennemsnitligt former sig forskelligt, alt afhængigt af deres kulturelle, familiemæssige og uddannelsesmæssige forhold, men at køn kun spiller en mindre rolle for deres praksis.

Sammenhængen mellem seksuel erfaring og de ovenfor nævnte baggrundsforhold er, bortset fra etnicitet, den samme for drenge og piger, hvilket betyder, at drenge med mest seksuel erfaring i lige så høj grad som piger kan findes blandt fx udeboende unge og blandt unge med relativt lave karakterer.

Seksuel praksis har forskellig sammenhæng med psykisk trivsel for piger og drenge

Undersøgelsens analyse af sammenhængen mellem seksuel erfaring og psykisk trivsel viser, at der her er en bemærkelsesværdig forskel på kønnene, som formodentlig kan tilskrives de forskellige normer, som piger og drenge seksuelitet er underlagt: Piger med større seksuel erfaring rapporterer i højere grad end piger med nogen eller ingen seksuel erfaring om psykiske lidelser og psykologbehandling. For drengene er der ikke denne forskel. Til gengæld oplever drenge, der *ikke* er debuteret seksuelt, i lidt højere grad end seksuelt aktive drenge at være ensomme. Disse resultater gælder også, når der tages højde for de unges familiemæssige og uddannelsesmæssige baggrund.

Analyserne af sammenhænge mellem seksuel erfaring og psykisk trivsel viser således, at:

- 37 pct. af piger, der tilhører den seksuelt mest erfarne gruppe, selv angiver, at de har en psykisk lidelse (fx depression eller angst), mod 25 pct. af dem med nogen erfaring og 20 pct. af de mindst erfarne.
- 45 pct. af piger, der tilhører den seksuelt mest erfarne gruppe, selv angiver, at de har været til psykolog, mod 34 pct. af dem med nogen seksuel erfaring samt de mindst seksuelt erfarne.
- 37 pct. af drenge, der ikke er debuteret seksuelt, af og til eller ofte oplever ensomhed, mod 24-26 pct. af drenge med nogen eller mest seksuel erfaring.
- Blandt piger med indvandrerbaggrund ses, i modsætning til piger med dansk baggrund, også en højere grad af psykiske lidelser som fx angst og depression blandt piger, der har nogen seksuel erfaring sammenlignet med piger, der ikke er debuteret seksuelt.

For begge køn gælder det, at der er en sammenhæng mellem seksuel erfaring og samvær med venner i fritiden, idet de seksuelt uerfarne unge i mindre grad end andre unge er sammen med deres venner. Vi finder således, at:

- 42-43 pct. af unge, der ikke er debuteret seksuelt, ikke er privat sammen med deres venner hver uge, mod 20-25 pct. af piger med nogen eller mest seksuel erfaring og 11-21 pct. af drenge med nogen eller mest seksuel erfaring.
- Omvendt er 49-55 pct. af piger med nogen eller mest seksuel erfaring og 53-68 pct. af de seksuelt mest erfarne drenge sammen med deres venner flere gange om ugen, mod kun 31-33 pct. af de mindst erfarne unge.

Undtagelsen herfor er piger med indvandrerbaggrund, hvor der ikke er forskel på samvær med venner blandt dem, der ikke er seksuelt aktive, og dem, der er.

Data kan ikke sige noget entydigt om, hvorvidt ensomhed og psykiske lidelser kommer før seksuel erfaring eller omvendt – hvilket heller ikke er vigtigt i denne sammenhæng. Det vigtige er, at sammenhængene *ikke* er de samme for drenge og piger, og at der, på baggrund af de kvalitative interviewudsagn, er grundlag for at mene, at piger og drenge er underlagt forskellige forventninger til seksuel adfærd og formodentlig derfor oplever disse forskellige sammenhænge mellem seksuel erfaring og psykisk trivsel. Resultaterne *kan* således være et udtryk for, at psykisk stærke piger afstår fra at have skiftende sexpartnere (fordi de ved, at de dermed overskrider en moralsk grænse), men kan *også* skyldes, at de piger, der dyrker sex med skiftende partnere, mødes af fordømmelse og oplever skamfølelse og derfor trives dårligere psykisk. På samme måde kan man tolke sammenhængen mellem drenges ensomhed og seksuelle erfaring både som et udtryk for, at ikke-ensomme drenge har nemmere ved at opnå sex, og som et udtryk for, at man som dreng oplever sig forkert og uden for fællesskabet, hvis man *ikke* har erfaring med sex².

Perspektiver

Samlet set finder undersøgelsen, at de unge er bevidste om de muligheder og begrænsninger, de møder, når de udfolder sig kropsligt og seksuelt i deres liv online og offline. De er reflekterede og kritiske over for de normer og forventninger, de møder, men de fleste oplever også i nogen grad at tilpasse deres praksis til disse forventninger for at opnå popularitet eller undgå skam, og vi ser, at mange unge oplever en utilfredshed med deres krop, som måske også har rod i de forventninger, de møder.

² Denne rapport har ikke undersøgt eventuelle biologiske forskelle på piger og drenge og kan derfor ikke afgøre, om der er andet end kønnede kulturelle normer, der har betydning for sammenhængen mellem seksualitet og psykisk trivsel.

Både når det gælder billeddeling, kropsopfattelse og seksuel praksis er der blandt de unge en bevidsthed om, at der gælder andre spilleregler for piger end for drenge. Piger og drenge oplever således både forskellige normer for, hvordan de skal se ud, og hvordan de må bruge deres krop og seksualitet online og offline. Og da undersøgelsen finder, at seksuel erfaring og psykisk trivsel hænger sammen på forskellig måde for piger og drenge, kan analyserne pege på, at disse normforskelle i nogen grad internaliseres af de unge og påvirker deres selvbillede.

Resultaterne fra rapporten kan med fordel bruges til at diskutere, hvordan man kan bruge sociale medier til at udforske sin identitet, danne venskaber og flirte uden at overskride egne eller andres grænser i folkeskolen, på ungdomsuddannelserne og i familierne. Resultaterne fra denne undersøgelse samt jævnlige sager omtalt i medierne om billeddeling tyder således på, at nogle unge kan mangle viden om moralske og lovgivningsmæssige grænser for, hvornår man må dele billeder af andre. Den mediedebat, der har været i kølvandet på Umbrella-sagen om deling af seksuelt krænkende materiale, kan dog have gjort de unge mere bevidste om de juridiske konsekvenser ved deling af seksuelt materiale. Derudover ser vi et behov for en diskussion blandt de unge og i samfundet generelt af de normer, der former piger og drenges mulighed for at bruge deres krop og seksualitet, og rapportens resultater kan således også bruges til at udfordre dobbeltmoraliske holdninger til piger og drenges kroppe og seksualitet og diskutere, hvorfor piger og drenges kropslige udtryk opfattes og dømmes forskelligt.

Fremtidig forskning kan med fordel sætte yderligere fokus på årsagerne til, at unge deler billeder af sig selv og andre for på den måde at blive klogere på, hvilke forskellige sociale kontekster billeddelingen bliver til i. Her kunne det være særligt interessant at se på kønsforskelle i delingen og videreledingen af seksuelle billeder og videoer.

I de kvalitative interviews har vi talt med unge fra forskellige gymnasiale ungdomsuddannelser. Da de kvantitative analyser viser en tydelig forskel i seksuel praksis blandt unge med forskellige karaktergennemsnit og blandt unge i og uden for ungdomsuddannelserne, vil fremtidig kvalitativ forskning med fordel kunne afsøge normforskelle blandt unge på forskellige ungdomsuddannelser. Derudover vil det være gavnligt at gå i dybden med forventningsforskelle blandt unge med forskellige kulturelle baggrunde.

Metode

De **kvalitative analyser** bygger på data fra to typer af interview med unge på tre forskellige ungdomsuddannelser (to gymnasier og én HF). I alt har 67 unge i alderen 17-18 år deltaget i den kvalitative del af undersøgelsen. Den ene interviewtype er fokusgruppeinterview med unge, som går på en ungdomsuddannelse, mens den anden er interview med unge i vennegrupper. Vi valgte disse to former for interview, da fokusgruppeinterviewene kan give indsigt i, hvilke dominerende opfattelser, forestillinger og forventninger der er knyttet til køn, krop og seksualitet, mens vi i vennegruppeinterviewene kan komme tættere på de unges egne erfaringer, idet unge bedre kan dele deres konkrete seksualitetserfaringer med nogen, de er trykke ved og føler sig tætte på. I alt har vi gennemført ni fokusgrupper og tre vennegrupper.

De to typer af interview var begge tematisk inddelt i to temaer: ét om kropsopfattelser og kropsforventninger, og ét om unges opfattelser og forventninger til seksuel adfærd. For begge temaer var der særligt fokus på at udforske kønsforskelle og betydningen af digitale medier. I begge typer af interview gjorde vi brug af øvelser og visuelle elementer – dels for at facilitere diskussionen mellem de unge, dels som åbning til at tale om de forskellige temaer. Fokusgrupperne på klasseniveau tog

udgangspunkt i en række udsagn, som de unge skulle diskutere, mens vi i vennegrupperne benyttede billeder og en diskussion af forskellige ungetyper til at igangsætte diskussioner om kropsidealer og opfattelser af forskellige seksuelle praksisser.

De **kvantitative analyser** trækker på data fra tre spørgeskemaundersøgelser, gennemført i forbindelse med andre projekter på VIVE. Det drejer sig om følgende datasæt:

- Årgang 95: Forløbsundersøgelsen af børn, født i 1995, har indsamlet data om børns opvækst og udvikling, fra børnene blev født og til deres 18. leveår. Data til forløbsundersøgelsen er indsamlet blandt 6.000 børn og unge, hvoraf knap 900 har indvandrerbaggrund. I dette projekt anvender vi data fra den seneste dataindsamling, hvor de unge var 18 år gamle, hvor de har besvaret spørgsmål angående deres seksuelle adfærd.
- SHILD: Forløbsundersøgelsen SHILD (Survey of Health, Impairment and Living conditions in Denmark) beskæftiger sig bredt med levevilkår i den danske befolkning blandt 20.000 borgere i alderen 16-64 år, hvoraf 2000 unge i alderen 16-20 år deltager. I dette projekt anvender vi data fra den nyeste dataindsamling fra 2016 og fokuserer på de unges besvarelse om (oplevet) fysisk helbred og kropsopfattelse.
- Ungeprofilundersøgelsen: I 2016 blev Ungeprofilundersøgelsen gennemført for andet år i træk blandt 16.000 unge, de fleste i alderen 16-20 år. Dataindsamlingen foregår på klasseniveau blandt unge på ungdomsuddannelser. De deltagende kommuner har udvalgt deltagerne til undersøgelsen, og da de har brugt forskellige kriterier ved udvælgelsen, er data ikke repræsentativt for unge på ungdomsuddannelser generelt. Derudover er deltagelsen blandt unge uden for de gymnasiale uddannelser (fx elever på erhvervsskoler, produktionsskoler og unge uden for uddannelsessystemet) så lav, at vi har måttet fjerne dem fra datasættet. Når vi på trods af disse ulemper alligevel anvender datasættet skyldes det, at det kan give en indikation af, hvor udbredt billeddeling med seksuelt indhold er på de gymnasiale uddannelser, hvilket er et væsentligt formål med denne undersøgelse.

Det første datasæt fra Årgang 95 er blevet anvendt i analysen af sammenhængen mellem unges seksuelle adfærd, uddannelse og trivsel, det andet datasæt fra SHILD i analysen af sammenhængen mellem unges kropsopfattelse og trivsel, uddannelse samt sociale liv, og det sidste datasæt fra Ungeprofilundersøgelsen er anvendt i analysen af udbredelsen af billeddeling. De statistiske analyser er lavet ved hjælp af latent klasseanalyse, regressionsanalyser samt krydstabelanalyser.

1 INDLEDNING

I disse år går der sjældent en uge, uden at der på TV eller digitale medier³ er en udsendelse eller en historie om unge, der på forskellig vis afprøver de normative grænser for fremstillingen og brugen af deres krop og seksualitet. Vi følger med i historien om sugardateren Gina Jaqueline, hører om fjerdebølgefeminister, der ønsker at reclaime luderbegrebet, mens Nicholas og Simon bestræber sig på at opnå respekt gennem pumpede muskler og tatoveringer, og kropsaktivisten Ida kæmper for respekt og selvværd i egne og andres øjne.

Der foregår således en diskussion i medierne om at definere og udvide grænserne for, hvordan kroppen bør se ud, og hvordan den kan bruges. Det er dog ikke kun en diskussion, der finder sted blandt kendte og realitystjerner – digitale medier har været med til at skabe platforme, hvor unge kan udtrykke sig selv og møde andre former for livsstile og subkulturer, som de eller deres venner kan efterligne eller tilslutte sig i deres søgning efter kropslig og seksuel identitet. Digitale medier kan dog også have en slagside, da de samtidig kan være med til at skabe opfattelser af og forventninger til, hvordan "rigtige" kroppe ser ud, og hvordan "rigtige" piger og drenge opfører sig, og dermed være med til at skabe eller opretholde (nye) forventninger og krav til unge i deres ungdoms- og hverdagsliv (Ringrose, 2011).

Denne undersøgelse sætter fokus på, hvordan unge opfatter køn, krop og seksualitet i dag, og hvordan disse forestillinger, forventninger og praksisser hænger sammen med deres trivsel, uddannelse og sociale liv, både online og offline. Undersøgelsen har særligt fokus på eventuelle forskelle i piger og drenge kropslige og seksuelle muligheder. Vi sætter derfor særligt spot på, i hvilken grad de unge udtrykker forskellige forventninger til piger og drenge kroppe og seksualitet, hvorvidt der er forskel eller lighed mellem piger og drenge kropslige og seksuelle praksis, og om piger og drenge oplever forskellige konsekvenser, når de viser deres krop frem eller dyrker deres seksualitet.

Undersøgelsen bygger på kvalitative fokusgruppeinterview og vennegruppeinterviews med i alt 67 unge på gymnasiale ungdomsuddannelser og tre eksisterende kvantitative datasæt med henholdsvis 6.000, 2.000 og 16.000 unge mellem 16 og 20 år. De kvalitative data er indsamlet i efteråret 2017, mens de kvantitative data er indsamlet mellem 2014 og 2016. Alle data er indsamlet før den såkaldte Umbrellasag, hvor mere end 1000 unge er blevet sigtet for at videredele en video med seksuelt krænkende indhold. Retssagen har fået meget omtale og har været omdrejningspunkt for undervisning i folkeskolen og på ungdomsuddannelser. Man kan derfor forestille sig, at de unge i den kvalitative del af undersøgelsen ville have draget denne sag ind i diskussionen af billeddeling, og at det muligvis også ville have betydet en anden forståelse af de konsekvenser billeddeling har for de implicerede og deres familier.

1.1 Rapportens opbygning

Ud over sammenfatning, indledning og metodekapitel består rapporten af fem analytiske kapitler, der hver behandler et bestemt tema. Det første analysekapitel, *Unge hverdagsliv på digitale medier*, viser, på baggrund af kvalitative data, hvordan unge bruger sociale medier i deres venskaber og selvfortællinger, og fokuserer bl.a. på, hvilke strategier unge bruger til at skelne mellem et offentligt og et privat rum på de sociale medier, og i denne skelnen også differentierer mellem nære venskaber og andre relationer. Det andet analysekapitel, *Deling af den afklædte og nøgne krop*, viser, på baggrund af kvalitative data, hvordan piger og drenge kroppe opfattes forskelligt og er underlagt

3. Vi bruger betegnelsen "digitale medier", da dette begreb både indfanger brugen af sociale medier (fx Facebook og Snapchat) og andre kommunikationsformer, fx SMS og Messenger.

forskellige normer – særligt for deling på (offentlige) digitale profiler – samt hvilke normer de unge har for at sende og videresende seksuelle billeder og videoer af sig selv og af andre. Det tredje analysekapitel, *Beskrivelse af unge, der deler seksuelle billeder*, belyser, med afsæt i kvantitative data, blandt hvilke unge sexting er udbredt, samt hvordan deling af intime billeder hænger sammen med de unges trivsel og sociale liv. Det fjerde analysekapitel, *Unge kropsopfattelser*, tegner, på baggrund af kvantitative data, et billede af fire forskellige kropsopfattelser og viser, hvordan opfattelsen af kroppen hænger sammen med de unges køn og øvrige baggrundsforhold samt deres trivsel og sociale liv. Endelig viser det femte analysekapitel, *Unge seksuelle praksis*, på baggrund af kvalitative data, hvilke forventninger de unge har til unges seksualitet, og på baggrund af kvantitative data, hvordan unges seksuelle erfaring hænger sammen med familiebaggrund, uddannelsesforhold, psykisk trivsel og socialt liv.

Analysekapitlerne behandler unges opfattelser af køn, krop og seksualitet ud fra forskellige teoretiske vinkler. Teoretiske overvejelser og diskussion i forhold til tidligere teori er derfor skrevet ind i de enkelte kapitler fremfor i et samlet teorikapitel.

2 METODE

2.1 Kvalitative data og metoder

I den kvalitative delundersøgelse har vi anvendt to former for interview. Den ene er fokusgruppeinterview med unge, som går i samme klasse på en ungdomsuddannelse, den anden er interview med unge i vennegrupper. Vi valgte disse to former for interview, da fokusgruppeinterviewene kan give indsigt i, hvilke opfattelser, forestillinger og forventninger der er knyttet til køn, krop og seksualitet, mens vi i vennegruppeinterviewene kan komme tættere på de unges egne erfaringer, idet vi fra anden forskning ved, at unge kan have nemmere ved at dele konkrete og eventuelle sårbare erfaringer (fx seksualitet) med nogen, de er trygge ved og føler sig tætte på (Highet, 2003). I et fokusgruppeinterview med ens klassekammerater kan det derimod både være vanskeligt og etisk problematisk at diskutere personlige erfaringer i relation til køn, krop og seksualitet.

I fokusgruppeinterviewene blev den enkelte klasse inddelt i tre grupper med 6-8 elever i hver gruppe. For at udforske betydningen af køn blev klassen inddelt i en drengegruppe, en pigegruppe samt en blandet gruppe. Ud over at vi har et metodisk sigte med denne inddeling, ved vi også fra tidligere ungdomsforskning, at unge ofte åbner mere op i grupper af samme køn (Bergin, Talley & Hamer, 2003; Stjerna, Lauritzen & Tillgren, 2004; Agatston, Kowalski & Limber, 2007; Krueger & Casey, 2009). Vennegrupperne bestod af en gruppe på 2-4 unge, der var venner uden for ungdomsuddannelsen.

I alt har 67 unge i alderen 17-18 år deltaget i den kvalitative del af undersøgelsen. De fordeler sig på ni fokusgruppeinterview på klasseniveau med i alt 58 unge samt tre vennegruppeinterview med i alt 9 unge. I forhold til køn har 36 piger og 31 drenge deltaget i undersøgelsen. I forhold til etnicitet har 17 af de unge anden etnisk baggrund end dansk. I analysen er alle navne anonymiseret, ligesom vi ikke skriver, hvilken ungdomsuddannelse de unge kommer fra, men blot angiver, hvilken type fokusgruppeinterview uddraget stammer fra. Uddragene er skrevet kondenseret ud, hvilket betyder, at de unges udsagn er skrevet sammen til kortere formuleringer, uden at meningen er ændret (Kvale & Brinkmann, 2015).

2.1.1 Udvælgelse og rekruttering af interviewdeltagere

Unge fra to almene gymnasieklasser og en HF-klasse har deltaget i undersøgelsen. Der er gennemført seks fokusgruppeinterview på klasseniveau og to vennegruppeinterview på de to gymnasier, samt tre fokusgruppeinterview på klasseniveau og ét vennegruppeinterview på HF-uddannelsen. Alle fokusgruppeinterview på klasseniveau er gennemført i 2.g/2.hf-klasser, mens der i vennegruppeinterviewene har deltaget en blanding af unge fra 2.g og 3.g. De tre ungdomsuddannelser blev udvalgt med henblik på at få en vis bredde i de unges erfaringer i relation til undersøgelsens spørgsmål, særligt i forhold til sexting og forskellige typer af seksuel adfærd. Vores indledende kvantitative analyser på data fra Ungeprofilundersøgelsen viste en sammenhæng mellem udbredelsen af sexting og typen af ungdomsuddannelse, hvor særligt unge på HF har erfaring med sexting (25 pct.), mens analyser på data fra Årgang 95-undersøgelsen viste en sammenhæng mellem seksuel adfærd og etnicitet. Derfor gennemførte vi interview på en HF-uddannelse, et gymnasium med en høj andel unge med anden etnisk baggrund end dansk, og endelig et stort gymnasium med en bred studieretning, der tiltrækker forskellige typer af unge. Forud for interviewet blev en beskrivelse af undersøgelsen lagt på gymnasiernes kommunikationsplatform, Lectio. Her var der også information om, at de unge skulle henvende sig til deres undervisere, hvis de ikke ønskede at deltage i undersøgelsen (ingen unge gjorde dette).

Af hensyn til gennemførelsen af fokusgruppeinterviewene var der en øvre grænse på otte unge i hver fokusgruppe. På to af ungdomsuddannelserne betød det af ressourcemæssige årsager, at det ikke var muligt at gennemføre interview med en mindre gruppe unge, som i stedet var i klassen sammen med underviseren. Det var underviserne i de pågældende 2.g-klasser, der sammensatte grupperne, da de gennem deres kendskab til de unge havde indsigt i, om nogle unge ville føle sig mere trygge i én gruppe frem for i en anden. Derudover prøvede underviserne at udvælge unge med forskellige oplevelser for at skabe en bredde i elevernes erfaringer. Det var også underviserne, der enten tog kontakt til elever eller præsenterede undersøgelsen i deres klasser med henblik på at rekruttere unge til vennegruppeinterviewene. Det kan derfor ikke udelukkes, at der kan være sket en selektion i forhold til, hvilke elever der har deltaget i interviewene, og hvilke der ikke har. Den kvalitative undersøgelse kan således ikke bidrage med generaliserbare konklusioner, men derimod belyse variationen blandt de unge, der har deltaget i denne del af undersøgelsen, i forhold til deres oplevelser, samt bidrage med dybdegående viden herom.

2.1.2 Interviewtemaer, øvelser og visuelle elementer

Fælles for de to typer af interview var, at de var inddelt i to temaer – ét om kropsopfattelser og kropsforventninger, og ét om unges opfattelser af og forventninger til seksuel adfærd. For begge temaer var der særligt fokus på at udforske kønsforskelle og betydningen af digitale medier. Her blev der spurgt ind til de unges opfattelser af og erfaringer med, hvilke billeder og videoer de selv og andre poster på digitale medier, hvilken betydning andres posts kan få for ens opfattelse af sig selv, regler for videredeling af andres billeder (fx samtykke), forventninger til kropsligt udtryk, forventninger til seksuel adfærd – også på digitale medier, fx sexting – samt muligheden for at eksperimentere med sin seksualitet. For alle disse temaer var spørgsmålet om eventuelle kønsforskelle i fokus. Afslutningsvist blev der spurgt ind til de unges brug af digitale medier generelt og deres oplevelse af mediernes fokus på unges liv på digitale medier.

I begge typer af interview gjorde vi brug af øvelser og visuelle elementer – dels for at facilitere diskussionen mellem de unge, dels som åbning til at tale om de forskellige temaer (se tabel 2.1 for en beskrivelse af disse metoder og deres indhold). Fokusgrupperne med unge fra samme klasse tog udgangspunkt i en række udsagn om krop, seksualitet og sociale medier, som de unge skulle diskutere. Vi valgte denne metode for at få indsigt i, hvilke holdninger og opfattelser der er blandt unge i forhold til spørgsmål om køn, krop og seksualitet, og observere de unges diskussioner i relation til disse temaer (Thomson & Holland, 2004). Fokus var på de forestillinger, som de unge "måler" sig selv og hinanden op imod, hvilket bidrager til at belyse, hvilke konsekvenser der kan være ved ikke at leve op til disse forestillinger og forventninger. I vennegruppeinterviewene benyttede vi billeder og en diskussion af forskellige ungetyper til at igangsætte diskussioner om kropsidealer og opfattelser af forskellige seksuelle praksisser.

Ud over at vi havde metodiske begrundelser for at inddrage disse øvelser og visuelle metoder, valgte vi også at inddrage dem af etiske årsager. Visuelle øvelser er en god måde at "bryde isen" på i undersøgelser, der handler om abstrakte eller personlige fænomener, da de får deltagerne i gang med at diskutere med hinanden, uden at de fra begyndelsen behøver at dele personlige erfaringer (Barter & Renold, 2000; Punch, 2002; Bagnoli, 2009). Dette betyder dog også, at noget af den viden, der bliver genereret i interviewene, er udtryk for de unges holdninger eller deres vurdering af, hvad de ville gøre i bestemte situationer, og ikke nødvendigvis udtryk for deres praksis til hverdag. For at kompensere for dette har vi også spurgt ind til de unges egne erfaringer, som de kunne dele, hvis de ønskede det. Interviewene giver således indsigt i de unges holdninger, opfattelser og forventninger i relation til køn, krop og seksualitet, ligesom der i begge typer af interview, i forlængelse af de

mere abstrakte eller generelle diskussioner om forestillinger og holdninger, også er spurgt ind til de unges egne erfaringer relateret til temaerne (Barter & Renold, 2000; Thomson & Holland, 2004).

Tabel 2.1 Øvelser og visuelle elementer, anvendt i den kvalitative delundersøgelse.

Metode	Interview-type	Tema	Beskrivelse	Udbytte
Holdningskontinuum	Klasseniveau	Opfattelser af kropslige udtryk og seksuel adfærd	De unge skulle diskutere en række udsagn ud fra et holdningskontinuum (fra enig til uenig). De skiftedes til at læse et udsagn op og skulle efterfølgende diskutere med hinanden, hvorfor de havde placeret sig dér, hvor de havde, i kontinuummet. Udsagnene var udformet af VIVE med afsæt i den eksisterende forskningslitteratur på området. Eksempler på udsagn er: "Billeder og videoer på digitale medier er udtryk for, hvordan man ser ud og er i virkeligheden" og "Det er ufarligt at dele intime billeder eller nøgenbilleder på digitale medier" (Thomson & Holland, 2004).	Metoden blev anvendt som indgangsvinkel til at diskutere, hvilke holdninger og forestillinger der hersker blandt de unge i relation til undersøgelsens temaer. Øvelsen gav de unge mulighed for at diskutere forskellige opfattelser og forventninger til krop og seksualitet med hinanden, med fokus på betydningen af køn og sociale medier, samt hvilke konsekvenser der kan være ved ikke at leve op til forventningerne.
Billeder	Vennegruppe	Opfattelser af kropslige udtryk	Ud fra billeder af forskellige kropstyper og -udtryk skulle de unge diskutere, hvilke forventninger til, hvordan man skal se ud, unge oplever at møde – samt hvor de møder disse forventninger (fx sociale medier, reklamer, blandt deres venner og kammerater mv.). Billederne var bl.a. kendtes billeder fra Instagram, billeder af forskellige kropsformer og billeder med et androgynt udtryk (Harper, 2002).	Øvelsen gav indsigt i de unges opfattelser af, hvilke forestillinger der er om, hvordan man skal se ud, og hvilken betydning køn og sociale medier spiller i den henseende, samt om og hvordan man som ung kan blive påvirket af disse forventninger.
Ungetyper	Vennegruppe	Opfattelser af faglig, digital og seksuel adfærd	Ud fra variabler, fordelt på tre forskellige temaer, primært hentet fra vores kvantitative analyser (karakterer, seksuel adfærd og brug af digitale medier), skulle de unge diskutere, hvad der karakteriserer forskellige ungetyper, fx en person man ser op til, en person, der ikke har det godt i skolen, eller en person med mange venner.	I øvelsen anvendte vi flere af de samme variabler, som indgår i de kvantitative analyser af unges seksuelle adfærd. Dette gav indsigt i, om og hvordan unge opfatter sammenhængene mellem de kvantitative variabler (fx karakterer og seksuel praksis), samt hvilke aspekter de unge lægger vægt på i forhold til unges trivsel samt faglige og sociale liv.

2.2 Kvantitative data og metoder

2.2.1 De anvendte datasæt

De kvantitative analyser bygger på de tre spørgeskemadatasæt: *Årgang 95*, *SHILD* og *Ungeprofilundersøgelsen* (se tabel 2.2 for en oversigt over de tre datasæt).

2.2.1.1 Årgang 95-undersøgelsen

Årgang 95-datasættet er en forløbsundersøgelse af årgang 1995, der i 2014, hvor data til denne undersøgelse stammer fra, var 18 år. Ud af de oprindeligt udtrukne 10.000 respondenter har 6.000 besvaret spørgeskemaet. De unge har udfyldt spørgeskemaet ved besøgsinterview. Da unge med indvandrerbaggrund og unge, der har været anbragt i løbet af deres opvækst, i højere grad er udtrukket til undersøgelsen, og samtidig i mindre grad har besvaret skemaet, er der i analyserne anvendt vægte, så andelen af unge med indvandrerbaggrund og andelen af tidligere anbragte i datasættet svarer til deres andel af den samlede årgang.

Spørgeskemaet indeholder en række spørgsmål om de unges seksuelle erfaringer og trivsel og er koblet med registerdata om sociale og økonomiske baggrundsforhold for både de unge og deres forældre. Datasættet giver derfor mulighed for at undersøge de overordnede sammenhænge mellem de unges seksuelle erfaring og de unges familiebaggrund, uddannelsesforhold, trivsel og sociale liv i en hel årgang af unge. For flere detaljer om undersøgelsen – læs Thomsen (2016).

2.2.1.2 SHILD

SHILD (Survey of Health, Impairment and Living conditions in Denmark) er en forløbsundersøgelse, der beskæftiger sig bredt med levevilkår i den danske befolkning blandt 20.000 borgere i alderen 16-64 år, hvoraf 2.000 unge i alderen 16-20 år deltager. Undersøgelsen blev gennemført første gang i 2012 og anden gang i 2016.

I dette projekt anvender vi data fra den nyeste dataindsamling fra 2016 og inddrager de unges besvarelser om (oplevet) fysisk helbred og kropsopfattelse. For flere detaljer om undersøgelsen – læs Amilon m.fl. (2017).

2.2.1.3 Ungeprofilundersøgelsen

- I 2016 blev Ungeprofilundersøgelsen gennemført for andet år i træk blandt 16.000 unge, de fleste i alderen 16-20 år. Dataindsamlingen foregår på klasseniveau blandt unge på ungdomsuddannelser. De deltagende kommuner har udvalgt deltagerne til undersøgelsen, og da de har brugt forskellige kriterier ved udvælgelsen, er data ikke repræsentativt for unge på ungdomsuddannelser generelt. Derudover er svarprocenten blandt unge uden for de gymnasiale uddannelser (fx elever på erhvervsskoler, produktionsskoler og unge uden for uddannelsessystemet) så lav, at vi har måttet fjerne dem fra datasættet. Når vi på trods af disse ulemper alligevel anvender datasættet skyldes det, at det kan give en indikation af, hvor udbredt billeddeling med seksuelt indhold er på de gymnasiale uddannelser, hvilket er et væsentligt formål med denne undersøgelse.

Tabel 2.2 Datasæt, der indgår i den kvantitative analyse.

Datasæt	Respondenter	Variable for seksualitet og krop	Baggrundvariable	Variable for trivsel og socialt liv
Årgang 95 + registerdata fra Danmarks Statistik	Ca. 6.000 18-årige unge. Heraf knap 900 unge med etnisk minoritetsbaggrund og 1.200 tidligere anbragte unge. Datasættet vægtes repræsentativt. Indsamlet i 2014	<i>Survey-variable:</i> Har debuteret seksuelt Alder ved første samleje Antal seksualpartnere	<i>Registrervariable:</i> Køn Indvandrerbaggrund Forældres uddannelse, beskæftigelse og indkomst Familiestruktur Tidligere anbringelse Udeboende eller hjemmeboende Højeste fuldførte og igangværende uddannelse Karakterer – gennemsnit ved folkeskolens afgangsprøve	<i>Survey-variable:</i> Ensomhed Psyriske lidelser, psykologhjælp Samvær med venner
SHILD + registerdata fra Danmarks Statistik	Ca. 2.000 repræsentativt udvalgte 16-20-årige unge Indsamlet i 2016	<i>Survey-variable:</i> Parforhold og kæresterelationer Tilfredshed med seksualliv Oplevelse af seksuelt pres Vurdering af udseende Vurdering af vægt Vurdering af fysisk form Sundhedsadfærd – kost, motion, søvn og rusmidler	<i>Registrervariable:</i> Køn Egen uddannelse <i>Survey-variable:</i> Psykisk lidelse	<i>Survey-variable:</i> Livstilfredshed Selvtillid Samvær med venner
Ungeprofilundersøgelsen	Ca. 16.000 unge, de fleste i alderen 16-20år, indsamlet på gymnasiale ungdomsuddannelser. Indsamlet i 2016	<i>Survey-variable:</i> Sendt seksuelle billeder af sig selv eller andre Oplevet, at andre har sendt billeder Har debuteret seksuelt	<i>Survey-variable:</i> Køn Familiestruktur	<i>Survey-variable:</i> Livstilfredshed Ensomhed Selvskade Pjæk Social trivsel i klassen

I dette projekt inddrager vi de unges besvarelser fra den nyeste dataindsamling i 2016, hvor de unge har besvaret spørgsmål om deling og videredeling af seksuelt betonedede billeder og videoer. Læs mere om Ungeprofilundersøgelsen i Arffmann m.fl. (2016).

2.2.2 Statistiske metoder

Vi bruger den statistiske metode "latent klasseanalyse" til at afsøge grupperinger i seksuel erfaring og kropsofattelse og derefter logistisk regressionsanalyse og multinomiel logistisk regressionsanalyse til at undersøge sammenhænge mellem disse grupperinger og de unges baggrund, trivsel og sociale liv.

2.2.2.1 Latent klasseanalyse

Latent klasseanalyse bruges som oftest til at udforske de overordnede sammenhænge mellem et antal kategoriske variable, som ikke er kausalt forbundne, men i stedet forventes at kunne forklares ved hjælp af et bagvedliggende latent princip. Latent klasseanalyse er personorienteret fremfor variabelorienteret, hvilket betyder, at man med den statistiske metode grupperer personer ud fra deres svarmønstre på de udvalgte variable fremfor at gruppere variable, som man fx gør i faktoranalyse. De overordnede principper bag ved teknikker som faktoranalyse og latent klasseanalyse har dog mange ligheder. Når man bruger latent klasseanalyse, er man som oftest interesseret i at kende

antallet af grupper og hver gruppes særlige kendetegn ud fra de inddragne variable (Menard, Bandeen-Rocke & Chilcoat, 2004; Jæger, 2006).

Den optimale latente klassemodel udvælges normalt ud fra en række statistiske tests, fx BIC- eller entropy-værdier. Her vil en lav BIC og en høj entropy indikere, at man har opnået en høj grad af adskillelse mellem grupperne uden at overestimere antallet af grupper (Nylund m.fl., 2007; Hagenaars & McCutcheon, 2002).

2.2.2.2 Regressionsanalyser

Til at undersøge de samlede sammenhænge mellem en afhængig variabel, fx psykisk trivsel, og et antal uafhængige variable, fx køn, uddannelsespræstationer og etnicitet, anvender vi logistisk og lineær regressionsanalyse til analyser, hvor der er to mulige udfald, og multinominal logistisk regressionsanalyse i de tilfælde, hvor der er mere end to udfald. De logistiske og lineære regressionsanalyser bruges således, når den afhængige variabel er binær, dvs. har værdien 0 eller 1, mens den multinominale logistiske regressionsanalyse bruges, når den afhængige variabel kan have mere end to værdier, og hvor det derfor er nødvendigt at undersøge de indbyrdes forskelle mellem kategorierne. I begge tilfælde undersøger man sammenhængen mellem den afhængige og hver enkelt uafhængige variabel, når de øvrige uafhængige variable holdes konstante. Derved får man de "rensede" sammenhænge mellem de uafhængige og de afhængige variable (Agresti & Finlay, 1999, s. 575-606).

Når vi rapporterer resultaterne af de logistiske regressionsanalyser, bruger vi forudsagte sandsynligheder, der omregner forholdet mellem kategorierne til andele fremfor fx odds ratio- eller betaværdier. Dette giver en mere intuitiv forståelse af resultaterne.

3 UNGES HVERDAGSLIV PÅ DIGITALE MEDIER

I dette kapitel belyser vi, med afsæt i fokusgruppe- og vennegruppeinterview med 67 unge fra to gymnasier og én HF-udannelse, hvordan disse unge bruger digitale medier som en del af deres ungdoms- og hverdagsliv. Vi har særligt fokus på, hvilken rolle deling af personlige oplysninger samt billeder og videoer med og af hinanden spiller i de unges selvfortællinger og venskaber. Centralt for dette er den måde, de unge navigerer på i de forskellige digitale rum, og hvordan de bruger dem til at kontrollere, hvem der ved hvad – og ser hvad – om dem.

Digitale medier som Snapchat, Instagram og Facebook er i dag en del af mange unges hverdagsliv. I 2016 anvendte 97 pct. af danske unge i alderen 15-18 år ét eller flere digitale medier. Af disse har flest unge en profil på Facebook (96 pct.), efterfulgt af Snapchat (89 pct.) og Instagram (72 pct.) (Danmarks Statistik, 2016). Facebook og Instagram er begge platforme, hvor brugere har online-profiler og gennem privathedsindstillinger kan vælge, hvor meget deres venner eller følgere kan se af profilen, og om personer, de ikke kender, skal have adgang til at se deres indhold. På Snapchat kan man sende billedbaseret indhold til enten alle eller udvalgte i ens netværk. Derudover er både Facebook og Instagram traditionelt set karakteriseret ved, at det indhold, der postes, ikke forsvinder (med mindre ejeren af profilen sletter det), mens indholdet på Snapchat har en mere flygtig karakter, hvor det sendte indhold ofte kun er tilgængeligt i op til 10 sekunder. Nye funktioner gør det dog muligt for afsenderen at gøre indholdet på Snapchat tilgængeligt i op til 24 timer og også få besked, hvis der tages et screenshot af billedet, mens nye funktioner gør det muligt at gøre indhold på Facebook og Instagram tilgængeligt i en begrænset periode (Miller, 2015; Handyside & Ringrose, 2017). På den måde indeholder disse digitale medier forskellige muligheder for at dele information eller indhold om én selv (og andre) over for udvalgte eller alle personer i og uden for ens sociale netværk.

Digitale medier – og indholdet på dem – ændrer kontinuerligt forståelsen af, hvad der er "privat" og "offentligt". I udgangspunktet kan "privat" forstås som information, som andre ikke har adgang til, mens "offentligt" kan forstås som information, der er åben og tilgængelig for andre (Lange, 2007). Deling af billeder på Instagram, der fx er taget i spejlet på badeværelset, eller et billede af to, der kysser til en gymnasiefest, der deles i en fælles gruppe på Facebook, samt digitale profiler med oplysninger om fritidsinteresser og holdninger når langt flere brugere – også brugere, man ikke nødvendigvis kender personligt – og inviterer personer ind i rum eller med til et øjeblik, de ellers ikke ville have været vidner til (Livingstone, 2008; Lasén & Gómez-Cruz, 2009; Marwick & Boyd, 2014). Dette stiller spørgsmålstejn ved, hvor grænserne mellem det private og det offentlige rum går – grænser, som konstant forhandles og navigeres af de unge.

3.1 Skabelsen af private rum på offentlige platforme

De fleste digitale medier bygger på, at man opretter en profil ved at udfylde en række felter med oplysninger om fx navn, alder, bopæl og interesser, som ofte er designet til at give andre et indblik i, hvem man er. På trods af dette design argumenterer et andet studie om digitale medier for, at unges brug af digitale medier kun i mindre grad handler om "mig, mig, mig" og i højere grad handler om, hvordan unge placerer og positionerer sig i et netværk af venner og bekendte (Livingstone, 2008). Digitale medier er således dels en måde at udtrykke sig selv på og dels en måde at være i kontakt med en lang række forskellige bekendtskaber på. Anden forskning har beskrevet, hvordan der på digitale medier sker et "kontekstkollaps", hvor sociale kontekster, der offline er adskilte, falder sammen. Med dette menes, at en persons forskellige sociale relationer, som er adskilt offline, fx

tætte venner, venner af venner, familiemedlemmer og kollegaer, samles i ét digitalt forum. For at navigere i dette sammenfald af forskellige sociale kontekster kan unge anvende forskellige strategier til at styre, hvilket indhold der deles med hvem, når de er afsendere af information (Marwick & Boyd, 2014; Wittkower, 2014). Dette belyser vi i dette afsnit.

De unge i vores undersøgelse har adgang til en lang række forskellige digitale platforme, men de nævner særligt tre i deres diskussioner: Snapchat, Instagram og Facebook. De tre medier indeholder – som beskrevet ovenfor – forskellige muligheder for at styre, hvilke billeder og informationer der kommer ud til hvem – og således, hvem der har adgang til hvilke personlige informationer om de unge. De unge er meget bevidste om de muligheder og begrænsninger, som digitale medier opstiller for kommunikation med andre, og ved at navigere i disse skaber de unge forskellige rum, hvor "graderne" af privat og offentlig varierer. Denne navigation foregår både mellem de forskellige medier og inden for det enkelte medie. Fx fortæller Kalle i en af de blandede fokusgrupper:

Selvfølgelig tænker man over, hvad man sender. Jeg ville ikke sende en eller anden virkelig dårlig joke og billede til én, jeg ikke kender. Så er jeg mere open-minded med, hvad jeg sender til dem, jeg stoler på. Snapchat er mere folk, jeg stoler på. Hvor Facebook og Instagram er åbent for alle. På Snapchat vælger du selv, hvem du sender til.

Kalle differentierer mellem personer, han stoler på, og andre mere perifere bekendtskaber, hvor der ikke er den samme tillid. Her udgør Snapchat et privat rum, hvor han kan rette informationen mod personer, som han stoler på, mens Facebook og Instagram udgør offentlige rum, idet han ikke på samme måde har kontrol over, hvem der ser hans opslag. Kalles fortælling vidner om, hvor strategiske de unge i denne undersøgelse er i forhold til at bruge bestemte typer af medier til at skabe private rum, baseret på tillid, hvor han bevidst vælger, hvilket medie han benytter, alt efter hvilket indhold han ønsker at dele – og med hvem han ønsker at dele det. I en af fokusgrupperne, bestående af piger, diskuterer pigerne, hvordan disse private rum kan skabes inden for det samme medie. Det gør de med afsæt i en diskussion af, hvordan det kan blive opfattet, hvis en person poster personlige billeder eller informationer i offentligt tilgængelige rum:

Malou: Der er nogle, som lægger billeder for sjovt-agtigt på Instagram. Og det viser måske noget om deres humor. At de tør lægge et grimt billede ud.

Rie: Jeg synes ofte, det kommer an på, hvilket udtryk man gerne vil have [på sin profil]. For man har ligesom en bestemt stil på Instagram. Nogle lægger måske rigtig flotte billeder op, og så er der nogle, som er lidt mere skæve.

Trille: Dem, som har de der skæve [profiler], altså, de laver dem typisk private, hvor det kun er deres nærmeste venner, der kan se det. De skærmer alligevel lidt af for det. Altså, det er ikke sådan, at man viser det sådan til alle.

Interviewer: Hvor er det, de laver de private profiler?

Alle: Instagram.

Linea: På Snapchat kan man også godt blokere nogen, hvis man ikke vil have, at folk skal se ens "story"⁴, så man lidt vælger, hvad man vil vise – hvad man vil vise til alle, og hvad man vil vise til få. [Lidt efter følger Linea op på sin kommentar:] Jeg har min Instagram privat, fordi jeg ikke synes, alle skal gå og følge med i alt, hvad jeg laver. Hvis jeg

4. "MyStory" – eller bare "story" blandt flere af de unge – er en funktion på Snapchat, hvor brugeren kan dele et billede eller video, som er tilgængelig for personens følgere i 24 timer.

kender folk, så må de gerne følge med, men jeg har nogen, hvor man kan se, at det er en fake profil, og så gider jeg ikke have, at de følger mig.

Malou: Det var også sådan, jeg mente. Min er også privat, men der er nogle, som laver en helt ny profil, hvor der måske kun er ti af ens bedste venner, som følger den, og så lægger man grimme billeder op.

Nogle unge i vores undersøgelse har lukkede eller private profiler, hvilket betyder, at når de poster noget på Instagram, så er det kun personer, som de har accepteret som "venner" eller "følgere" af profilen, der kan se indholdet. På den måde skaber de private rum, hvor de kan fremvise sig selv og deres personlighed – fx deres humor gennem skæve eller grimme billeder – til udvalgte personer. Et andet studie om unges selvfremsstilling på digitale medier betegner dette "differentieret adgang" til en persons selvfremsstilling, dvs. at personen styrer, hvilke informationer eller hvilket indhold der kun vises eller deles med udvalgte personer eller grupper (Wittkower, 2014). Hvis man gerne vil dele information med en begrænset skare, kan en anden strategi være at "blokere" bestemte personer, som Linea fortæller om i uddraget. Dette hører vi også fra andre unge, hvor de fx har blokeret deres forældre på Snapchat eller har erfaringer med, at deres søskende har blokeret dem. Blokering kan altså være en måde at kommunikere præcist eller privat i fora, der består af forskellige sociale relationer. Via disse strategier styrer de unge således deres selvfortælling og hvilken viden der skal være tilgængelig for deres venner, familie og bekendte.

Et tidligere studie om digitale medier peger på, at unges forståelse af "privat" eller "personlig information" har ændret sig i forhold til tidligere generationer (Livingstone, 2008). Tidligere generationer har ofte opfattet oplysninger såsom alder, politisk tilhørsforhold, religion og seksualitet som privat information – information, som i dag nogle gange udtrykkes via standardfelterne i profiler på digitale medier. Studiet peger derfor på, at tidligere generationer kan opleve, at unge udleverer private informationer om sig selv online, men at dette, set med de unges øjne, ikke er tilfældet. De unge har nemlig en anden opfattelse af "privatliv", idet det for dem mere er et spørgsmål om at kontrollere, *hvem* man viser en bestemt information til end at skelne skarpt mellem private og ikke-private informationstyper (Livingstone, 2008). I vores undersøgelse ser vi paralleller til dette, selvom de unge her benytter andre og nyere medier end tidligere. Her værner de unge også om deres privatliv ved at kontrollere, hvor de deler forskellige oplysninger og billeder om og af sig selv – og dermed hvem de deler dem med.

3.1.1 At modtage uønsket information

Indtil nu har vi hørt, hvordan de unge i interviewene i forbindelse med vores undersøgelse benytter forskellige strategier til at skabe private rum, hvor de kan dele deres privatliv med udvalgte personer, når de er afsendere af information. I nogle tilfælde kan de unge dog, som modtagere af information, opleve, at andre deler information på offentlige profiler, fx Facebook, som de opfatter som *for* privat til at blive delt med alle. Dette peger på, at der blandt de unge her kan være forskellige opfattelser af, hvad der er privat hhv. offentlig information. I en af vennegrupperne fortæller de:

Nikoline: Der er mange, der er begyndt at dele sådan nogle ting, der er lidt for tæt på, på de sociale medier.

Tia: Men det ser man for det meste på Facebook. Sådan hvor der er skrevet en eller anden besked om, hvordan man sådan siger et eller andet om...

Nikoline: En person, der er gået bort, eller... Men dér synes jeg stadig på en måde, at der er nogle, der misbruger det til at få en eller anden anerkendelse og: "Ej vi håber, du

har det godt” og ”rest in peace”. Og det er selvfølgelig super-respektfuldt, at man skriver sådan, men der er også nogen, der gør det for at sige: ”opmærksomhed mod mig” – misbruger den situation – og det er selvfølgelig også ærgerligt.

Interviewer: Nikoline, du nævnte, at nogle ting kan blive lidt for personlige eller noget, der er lidt for tæt på personen. Kan du give et eksempel? Er det det med begravelser?

Nikoline: Det kunne det for eksempel være. Hvis folk lægger sådan noget op.

Tia: Noget politisk måske.

Nikoline: Ja, også politiske holdninger.

Nogle personer i Nikolines netværk er begyndt at poste opslag, der for Nikoline er for personlige til at blive delt offentligt på digitale medier. De to piger peger særligt på dødsfald og politiske holdninger som information, der har en for personlig karakter til at blive delt i et digitalt offentligt rum. I en anden vennegruppe fortæller Julius, at andres personlige information kan blive ”for meget”, når personer har en ensidig selvfortælling, hvor de leder opmærksomheden hen på bestemte aspekter af deres personlighed, fx holdninger eller kropsopfattelse. For ham bliver sådanne informationer ”for meget”, da man ikke kender andet til personen end den måde, personen fremstiller sig selv på gennem digitale medier. Der kan med andre ord være uenighed blandt de unge om, hvad der er privat og derfor ikke bør deles med alle, og hvad der er offentlig information.

I en af drengegrupperne nævnes strategien om ”blokering” igen, men denne gang ikke for at beskytte privat information om én selv, men derimod for at blokere for personlig eller uønsket information om andre:

Abdal: Ej, nogen gange er jeg nødt til at blokere folk på Facebook, fordi de spammer med et eller andet.

Mads: Ja ja, det kender jeg godt. Sådan nogle dumme billeder, de lægger op.

Abdal: Elevråds-Pernille er lige blevet medlem af Socialdemokratisk Ungdom, og så er hun sådan, at hun glæder sig til at spamme os med ting derfra. Nå, så trykker man ”følg ikke længere”, eller hvad man gør. Helt ærligt, det gider jeg ikke. Nogle gange forventer man vel, at nogen lægger noget specielt op. Med Pernille så forventer man, at hun lægger noget politisk op.

Her er det igen Facebook, hvor drengene oplever, at personer i deres netværk ”spammer” dem med billeder eller holdninger, som de ikke ønsker at modtage. Disse eksempler er interessante i diskussionen af grænserne mellem offentligt og privat på digitale medier. Eksemplerne peger på, at nogle unge i vores undersøgelse finder det uønsket, når andre deler personlige oplysninger om sig selv (fx dødsfald, livsstil, eller politisk tilhørsforhold). Hvor tidligere undersøgelser har beskrevet unges strategier til at beskytte egne personlige oplysninger (Lange, 2007; Livingstone, 2008; Litt & Hargittai, 2014), så viser disse eksempler, hvordan unge forsøger at beskytte sig selv mod andres privatliv. Det tyder på, at opfattelsen af, hvad der er ”privat”, kan variere blandt de unge – og også varierer, alt efter om man er afsender eller modtager af information – ligesom der kan være uenighed om, hvornår grænserne overskrides. Anden forskning har brugt begrebet ”netværksprivatliv”, som understreger, at privatliv på digitale medier ikke udelukkende er op til den enkelte, men også afhænger af andre i ens digitale netværk. At skabe et privatliv på digitale medier handler således både om, hvordan en person håndterer deling af egen information, hvad andre gør med denne information,

samt hvilken information andre deler, og hvordan denne bliver opfattet (Marwick & Boyd, 2014). Et digitalt privatliv kan på den måde formes på forskellige måder, hvor egen og andres information deles og blokeres i en kontinuerlig, netværksbaseret forhandling af, hvad der opfattes som privat og offentligt.

3.2 Venskab og tillid

I interviewene beskriver de unge, hvordan de ved hjælp af de sociale mediers privatlivsindstillinger skaber intime rum sammen med deres venner. Tidligere forskning har vist, at unges onlinekommunikation er en vigtig del af samværet med vennerne, som finder sted sideløbende – og nogle gange samtidig med – at de også er sammen offline (Pascoe, 2011; Miller, 2015; Bayer m.fl., 2016; Kofoed & Larsen, 2016). I vores interview fremstår delingen af billeder mellem venner helt centralt i den måde, de unge opretholder og etablerer venskaber på. I det følgende fortæller en gruppe piger, hvordan de private rum, de skaber, også er med til at differentiere mellem forskellige typer af sociale relationer – fra tætte venskaber til mere perifere:

Amira: Tætte venner, der kan det godt bare være et grimt billede, hvor man bare ser forfærdelig ud, eller lige kommer ud af badet, eller lige er stået op, og man har ikke noget makeup på. Men det er begyndt at blive meget populært at have "streak"⁵ med folk. Så hvis man har en gruppe, en lang liste af "streaks" med folk – det er jo en blandet flok, det er både tætte, megatætte venner og halvtætte venner – så er man nødt til at tage et billede, som passer til alle. Så det er sådan, at hvis man ikke vil have et helt vildt grimt billede sendt til nogen af dem, så må man tage sådan et middel ét.

Interviewer: Hvad vil der ske med et grimt billede, man har sendt over Snapchat, hvis det blev lagt ud på ens profil, vil det blive opfattet på en bestemt måde eller [afbrydes]?

Mille: Altså, på Facebook fx, hvis man lagde det ud på Facebook? [Interviewer: Ja.] Hvis man nu lagde sådan et rigtig slemt billede op, tror jeg ikke folk vil være onde, men folk vil nok synes, det er lidt sjovt og lidt mærkeligt. Hvad er det for et billede, du har lagt op? Er det en joke? Er det en af dine venner, der har hacket din profil? Sådan vil jeg opfatte det, hvis en af jer havde lagt et virkelig grimt billede op. Der er ikke nogen, der gør det sådan frivilligt. Men det er klart, man har mange flere venner på Facebook, og det er forskellige. Det er ikke kun ens venner, der er også forældres venner og andre. Det [man deler] skal passe lidt til det sociale medie, man bruger.

Interviewer: Så hvad er det for nogen typer af billeder, som man kun vil have, at ens nære venner ser, og ikke alle de der forældres venner og perifere venner?

Mille: Altså, nære venner, det er alt, synes jeg – dér kan du poste alt. Der kan du også poste billeder på toilettet, fx, altså det gør man jo. Hvad du spiser, men... Det er jo ligesom i virkeligheden, du deler jo kun dit personlige liv med de tætteste, ikke med hele verden. Det har du ikke lyst til.

I samtlige interview finder vi, at både piger og drenge i deres refleksioner over det indhold, de deler digitalt, skelner mellem, hvilke typer af billeder de deler med deres nære venner, og hvilke de deler med mere perifere bekendtskaber. Med ens tætte venner kan man dele alt, fx billeder uden makeup

5. "Snapstreak" – eller bare "streak" – er en funktion på Snapchat (et flamme-symbol), som viser, at man har sendt og modtaget snaps fra en person hver dag i minimum to dage og derover. Hvis man selv eller den anden person ikke sender en snap inden for 24 timer, brydes kæden, og symbolet forsvinder.

eller billeder, hvor man med vilje forsøger at se grim ud. Disse billeder ville derimod blive misforstået af andre bekendte. Det er særligt på Snapchat, at de unge deler grimme billeder, hvor de kan målrette billedet til specifikke modtagere. Andre studier – også blandt danske unge – peger på, at de mest almindelige billeder på Snapchat er grimme billeder, såkaldte "uglies", som de unge deler med deres venner for sjov (Miller, 2015; Kofoed & Larsen, 2016). Dette hører vi også om her, hvor flere unge fortæller, at de deler grimme billeder eller billeder, hvor de laver skøre ting, fordi det er sjovt. Skøre og grimme billeder bliver på den måde delt mellem venner som en del af en fælles, fortløbende samtale online og offline, hvor de er enige om, hvad der er sjovt, deler samme humor og derfor er med på joken. Disse billeder er således ikke noget, de unge deler i offentlige rum på digitale medier, men billeder, der udveksles privat mellem venner som en del af deres venskabspraksis (Bayer m.fl., 2016; Kofoed & Larsen, 2016). De unge her skaber på den måde det, som anden forskning har kaldt forskellige "privathedszoner", hvor de deler private billeder eller oplevelser med deres tætteste relationer og ikke alle i deres netværk (Livingstone, 2008).

Det indhold, de unge deler af sig selv, er dog kun ét aspekt af billeddeling mellem venner. Et andet aspekt er, hvordan venskabsrelationer også opretholdes ved, at ens venner deler billeder af én. I en af pigegrupperne fortæller de om dette i forlængelse af en diskussion af, hvornår det er okay at viderelede et billede eller en video af andre uden samtykke:

Caroline: Det kunne fx være, hvis Sanne sender et sjovt billede til mig [Snapchat], som jeg så screenshotter og lægger på hendes væg [Facebook] til hendes fødselsdag.

Sanne: Men der kan folk godt tænke selv. Altså, hvad det er i orden at lægge op, og hvad folk selv ville synes er sjovt eller et eller andet.

Mie: Eller fordi vi kender hinanden. Men hvis Sanne sender et billede til sin søsters veninde eller et eller andet af mig. Det kommer selvfølgelig an på, hvad det er... En person jeg ikke kender. [...]

Interviewer: Hvordan ved I, hvilke billeder man gerne må lægge op af hinanden?

Mathilde: Fordi vi kender hinanden, og ellers spørger vi hinanden, om man gerne må det. Hvis jeg tager et billede af Sanne nu, så kan hun sige, at jeg skal slette det, og så sletter jeg det. Men hvis hun griner lidt af det, så kan jeg jo sagtens gemme det. Og så bruge det til et eller andet. Jeg kan mærke på hende, om det er forkert eller ej.

Her er der igen fokus på sjove billeder, men også vigtigheden af, at billederne holdes privat inden for vennekredsen. I flere af fokusgrupperne – særligt blandt pigerne – fortæller de, at de deler grimme billeder af deres venner på Facebook, når de har fødselsdag. Om disse billeder fortæller Raya i en af pigegrupperne: "Ofte er det [billeder] af nogen, hvor jeg er sammen med dem, og så skal det være nogen gode minder, og så er det nogle lidt slemme billeder af dem i forhold til, hvis de laver nogle sjove ansigter, hvor de laver noget sjovt." Der er således både tale om billeder, som er lidt grimme, og billeder, der minder modtageren om noget, de har lavet sammen. Tidligere forskning finder, at det blandt venner er acceptabelt at dele sjove billeder af hinanden, hvis den, der er på billedet, også synes det er sjovt (Miller, 2015). Det samme hører vi her, og det peger på, at deling af hinandens billeder kræver en høj grad af kendskab og tillid til hinanden. Man skal vide, hvornår ens ven synes, det er sjovt, og hvornår man har overskredet en grænse. Denne afvejning sker både i forhold til den enkelte person og vennegruppen som helhed. Et andet studie af digitale medier har peget på, at det at gøre sig selv sårbar over for andre i sit digitale netværk gennem deling af billeder eller information om sig selv er en måde at skabe intimitet på. Her beskrives tillid som det at dele – og det at dele som en måde at vise tillid på (Marwick & Boyd, 2014). I vores undersøgelse ser vi

parallellet til dette, hvor billeddeling bliver en vigtig del af de unges venskaber, hvor man kan drille hinanden lidt, men også bekræfte venskaber ved at dele minder, man har haft sammen, og skabe og opretholde tillidsbaserede relationer. I en af drengegrupperne fortæller Philip også om et andet aspekt af denne form for billeddeling: "Det er underholdning, tænker jeg, på en eller anden facon. Det er ligesom at spille et spil – så er det for at have noget at snakke om og grine af". Drengene i gruppen giver nogle eksempler på billeder, som de videresender, fx sjove eller grimme billeder af hinanden. De deles internt i drengegruppen som en form for underholdning, der er med til at give dem noget fælles at have det sjovt omkring, både online og offline.

At sende billeder til hinanden kræver derfor en høj grad af tillid. I interviewene fremstår det ofte som en uskreven regel – en selvfølge – at billeder ikke deles med uvedkommende. Det er en udtalt viden, de unge har, da billeddeling primært finder sted inden for ens nære vennekreds. I nogle af fokusgrupperne fortæller de unge dog, at de er kommet til at tage eller dele et billede, som deres ven på billedet ikke syntes var sjovt. I disse tilfælde har vennen bedt om at få billedet slettet eller fjernet, hvilket er blevet efterlevet. I de fortællinger vi har hørt, har personen på billedet derfor fortsat indflydelse på billedet, da det er muligt at gå til personen, der har taget eller delt det, og få det fjernet – men tilliden kan samtidig blive brudt, hvis ønsket ikke efterleves.

3.3 Digitale bekymringer: Uvenskab og andres fordomme

De forrige afsnit har beskrevet, hvordan unge i vores undersøgelse bruger digitale medier – og skaber forskellige private rum til at dele indhold om sig selv i som en del af deres personlige, digitale selvfortælling og som del af deres venskabspraksis. Der er dog også en bevidsthed blandt flere af de unge om, at deling af billeder eller videoer af sig selv kan gå galt – dette kommer både til udtryk i forhold til bekymringer om venskabsrelationer, og bekymringer om, hvordan andre opfatter det indhold de deler på digitale medier. Vi starter med den første bekymring, der handler om, hvad der potentielt kan ske med billeder eller videoer, man har delt privat, hvis man bliver uvenner. I det følgende fortæller en af pige-grupperne, hvilke overvejelser de har om billeder og videoer, de deler med hinanden:

Sanne: Jeg ville fx ikke have noget imod at sende et billede af mig selv i badetøj til Mathilde eller Mie. Jeg ville faktisk ikke have noget imod det til nogen af jer, fordi vi går i klasse sammen, og jeg stoler på jer. Jeg ville have noget imod at sende det til Robert fra klassen, eller en af drengene. Det har rigtig meget med tillid at gøre.

Mie: Men ja, man kan godt tænke over, hvis nu man bliver uvenner med en af sine venner. Og de så har nogle billeder af én, hvor man fx står i badet eller et eller andet.

Mathilde: Så kan man sige det samme med hemmeligheder og sådan noget.

Mie: Hvis jeg virkelig hader en person eller omvendt, og hun så har et billede af mig, som så bliver delt ud. Det ved man jo i princippet ikke. Men igen så burde man bare tænke så langt, men det gør man ikke.

Her fremhæver de unge også vigtigheden af tillid til hinanden – men de reflekterer også over, at billeder eller videoer potentielt kan blive videredelt til uvedkommende. Denne risiko kan, ifølge pigerne, opstå, hvis man bliver uvenner. Det er særligt lettere afklædte billeder, pigerne her nævner som billeder, de ikke ønsker, at uvedkommende ser. I flere af de andre fokusgrupper i vores undersøgelse nævner andre unge også denne risiko. I disse situationer kan unges deling af sig selv på digitale medier få den konsekvens, at nogle perifere bekendtskaber eller fremmede ser noget af

eller om dem, som de ønsker at holde privat. Mathilde peger på, at det kan sammenlignes med hemmeligheder. Det at dele hemmeligheder er ofte en måde at etablere eller opretholde sociale bånd på ved at vise tillid til den person, man fortæller hemmeligheden til. Hemmeligheder er samtidig tæt forbundet med identitet, da overvejelser om at fortælle eller ikke fortælle en hemmelighed indeholder tanker om, hvordan man fremstår over for andre (Manderson m.fl., 2015). Mathildes sammenligning af billeddeling og hemmeligheder rammer således meget præcist ned i de aspekter af unges brug af digitale medier, vi har gennemgået indtil videre, om selvfortællinger og venskaber.

Der er også nogle af de unge, som fortæller, at det ikke er billeder eller videoer, de har erfaringer med er blevet videregivet, men derimod samtaler. Her fortæller Elias i et vennegruppeinterview om en oplevelse, han har haft, hvor hans tidligere kæreste delte et skænderi, de havde haft over Messenger, med resten af klassen – en oplevelse han selv beskriver som grænseoverskridende:

Der var blevet taget et screenshot af vores samtale. [Interviewer: "Hvem?"] Min tidligere kæreste, og så var det gået klassen rundt. Og det er altså ikke sjovt. Det var et halv-skænderi. Der var jeg sgu' egentligt ikke superglad for at komme i skole næste dag. Og så var alle ret trælse over for mig den dag.

Det er altså ikke kun billeder og videoer, som der er risiko for kan blive videregivet, hvis man bliver uvenner. Det kan samtaler, man tror, man har i et privat rum, også, hvorved nogle unge kan opleve, at deres privatgrænse overskrides.

En anden digital bekymring er knyttet til den selvfortælling, unge skaber via digitale profiler. Her er der, ifølge de unge i vores undersøgelse, risiko for, at man kan få et negativt indtryk af personer, man ikke kender så godt – og omvendt også en bekymring for, hvordan man selv fremstår for andre på digitale medier. Her er det en af de blandede fokusgrupper, der diskuterer, om der er forskel på det indtryk, man får af en person, når man ser hans eller hendes profil på digitale medier, og når man møder vedkommende personligt:

Sally: Du opstiller jo helt klart en version af dig selv [på digitale medier].

Theodor: Jeg tror mere, det er, hvad man gerne vil være.

Kaya: Ja, lige præcis, men også det der med billeder, som man kommer til at dele med andre. Så kan du hurtigt få fordomme om, at: "Nå okay, hun er garanteret sådan en let én", eller "han er garanteret sådan en rigtig pervers fyr". Og det er jo slet ikke sikkert, at man er sådan i virkeligheden.

I uddraget giver de unge udtryk for en bevidsthed om, at det er en bestemt version – en bestemt selvfortælling – som de selv og andre skaber på digitale medier. At man deler en bestemt version af sig selv kan betyde, at andre hurtigt får fordomme om én, da de kun ser et udsnit og ikke hele personen. I en af vennegrupperne hører vi også dette. Her diskuterer veninderne i slutningen af interviewet, hvad der er det bedste og det værste ved digitale medier:

Alberte: Det med, hvordan man fremstår, og hvordan andre opfatter én. Det synes jeg ikke, er den bedste ting. Man ved ikke, hvordan andre ser én. Det kan være ubehageligt.

Interviewer: Kan man nemt blive misforstået?

Alberte: Ja, lidt. De kan nemt få et bestemt indtryk, og så er det det, som de forholder sig til. Så du kan ikke rigtig ændre det, jo. Det er en dårlig ting, synes jeg.

Interviewer: Er det noget, som I har oplevet? At nogen har troet, at I var på en bestemt måde på grund af den måde, som I kommer til udtryk på på medierne?

Alberte: Jeg ved ikke, om jeg selv har prøvet det, men i hvert fald nogle af mine venner. Der ved jeg, at der er nogle, som opfatter dem på en bestemt måde. Selvom det måske ikke er sådan, de er, men det er bare den opfattelse, som de har fået af dem.

Thilde: Man bliver meget hurtigt stemplet.

Ronja: Og det værste er, at man gør det jo også selv. Ikke decideret dømmer folk, men det gør man jo på en eller anden måde. Man tror i hvert fald, at de er noget, og så finder man måske ud af, at de er noget andet. Sådan var det meget, da jeg skulle ind i den klasse, som jeg er i lige nu. Jeg havde haft samfundsfag med nogle af dem, men jeg kan huske, at jeg var sådan, at det virkelig var en bøv-klasse, som jeg skulle ind i. Og så var der en af pigerne, som var meget på de sociale medier og fik mange likes, og jeg tænkte, at hun måtte være irriterende, men hun var faktisk en af de første, som jeg snakkede rigtig godt med. Så man dømmer måske hurtigt.

Alberte: Også hvis man hører noget fra andre om hende, så har man allerede et dårligt indtryk af hende. Og hvis man så møder hende, så er hun måske egentlig meget sød.

Interviewer: Så man får nemt et negativt billede af folk?

Alberte: Hvis man har hørt noget fra andre. Så er de bare stemplet på forhånd. Uden at man kender dem. Og man ved, at man selv gør det. Så kan man tænke, hvor mange der gør det med én selv?

Når man kun ser personers egne selvfortællinger på digitale medier, kan man, ifølge de unge, nemt få et negativt og fordomsfuldt indtryk af dem, da man stempler dem uden egentlig at kende dem. Dette aspekt er noget, som de unge forholder sig reflekteret til, både i dette interviewuddrag og i andre af fokusgrupperne. For når man selv stempler og dømmer andre på baggrund af deres digitale selvfortælling – hvordan ser andre så én selv? Denne potentielle risiko for at blive stemplet er en risiko, som flere af de unge nævner som et af de negative aspekter ved brugen af digitale medier.

3.4 Opsamling

I dette kapitel har vi belyst, hvordan unge i vores kvalitative undersøgelse deler personligt indhold om sig selv på digitale medier som en del af deres personlige selvfortællinger og venskaber. Centralt for dette er den måde, de unge bruger digitale medier og navigerer i dem på for at skabe private og intime rum, hvor de kan udtrykke sig selv over for bestemte og udvalgte personer. Her ser vi ingen forskel på køn, men hører fra både piger og drenge, at de både navigerer mellem forskellige digitale medier og inden for det enkelte medie for at bruge og omgå de muligheder og begrænsninger, som medierne opstiller for kommunikation med andre. På den måde kan unge kontrollere, hvem der får hvilke personlige eller private informationer om dem (fx billeder, holdninger og jokes). Samtidig med at de på den måde kontrollerer deres selvfortælling, er de unge også bevidste om, at det at have en digital profil, der er synlig for andre, kan være forbundet med risikoen for fordomme og misforståelser om, hvem de er, når andre kun ser et udsnit og ikke hele personen.

Vi ser også, at billed- og videodeling af én selv og af hinanden er en integreret del af de unges venskaber. De unge i denne undersøgelse deler sjove og grimme billeder af sig selv på Snapchat

som en del af deres venskabspraksis – men disse billeder kan blive gemt af deres venner og videredelt internt i vennegruppen eller på deres Facebook-profil, når de har fødselsdag. Denne form for videredeling er, ifølge de unge, accepteret og en del af det at være venner, hvor man betror sine venner billeder og informationer om sig selv, som er med til at skabe og opretholde tillid til hinanden. Når det gælder debatten om deling og videredeling af billeder som en risikofyldt og negativ praksis, er det derfor vigtigt at holde sig for øje, at der også finder en positiv videredeling sted, som er med til at bekræfte og understøtte venskaber.

4 DELING AF DEN AFKLÆDTE OG NØGNE KROP

I dette kapitel belyser vi, med afsæt i interviewene med de unge, hvilke muligheder og begrænsninger de kan møde, når de fremviser og forhandler køn og intime relationer via digitale medier. Dette gør vi ved at se på billeder, som de unge i vores undersøgelse deler på digitale medier, hvor den afbildede person har lidt tøj på eller er nøgen, da denne type billeder – som vi vil se i kapitlet – i interviewene sætter gang i diskussioner om forskelle på køn i forhold til de unges opfattelser af og forventninger til krop og seksualitet. I kapitlet vil vi se, at dette indebærer alt fra træningsbilleder og bikinibilleder til billeder af kønsdele. Mens de unge ofte støder på trænings- og bikinibilleder på digitale medier, så hører vi kun om nøgenbilleder i et fåtal af de unges fortællinger. Vi belyser, hvordan forskellige typer af afklædte eller nøgne billeder "læses" af andre, afhængigt af køn, og hvilke identifikations- og relationsmæssige muligheder og begrænsninger dette kan medføre.

Køn er en kategori, som både handler om, hvordan en person selv opfatter sit køn, hvordan andre opfatter kønnet, og hvilke samfundsmæssige forventninger der er til køn. Fra børn er små, bliver de mødt af køns kategorier, som er med til at definere, hvad man gør som "rigtig" dreng eller pige, og hvad der bliver opfattet som acceptabel eller passende adfærd (Butler, 1988; Jenkins, 2008). Disse kategorier sætter således bestemte rammer for den måde, hvorpå unge kan eksperimentere og udforske sig selv som kønnede mennesker (Ringrose, 2011).

Ungdomslivet er en tid, hvor unges kroppe udvikler sig i takt med puberteten, og mange derfor begynder at blive nysgerrige på deres egen og andres krop samt udforsker deres seksualitet og begynder at have flirtende relationer og kæresterelationer (Kofod & Nielsen, 2005). Her har digitale medier skabt nye muligheder for unge til at give udtryk for deres seksualitet, opleve andres seksualitet samt møde og indgå i intime relationer (Handyside & Ringrose, 2017; Sumter, Vandenbosch & Ligtenberg, 2017). Dette sætter vi fokus på i det følgende.

4.1 Den sexede pigekrop og den trænede dregekrop

Når de unge i interviewene beskriver billeder og videoer, som andre deler på digitale medier, nævner de selfies, madbilleder, humoristiske billeder, billeder af interesser (fx biler, tasker, mærketøj) – og træningsbilleder. Flere af de unge giver udtryk for, at billeder fra træningscenteret, såkaldte "healthies", er begyndt at fylde mere og mere på digitale medier. Det er særligt på Instagram, at de unge støder på træningsbillederne. Denne type billeder deles både af drenge og piger, men ifølge de unge – og særligt pigerne – så opfattes billederne forskelligt, alt efter køn.

I en af pigegrupperne taler de om, hvilke billeder de selv og andre poster på digitale medier. Her fortæller de, at mange drenge poster træningsbilleder af sig selv i bar overkrop. I forlængelse af dette bliver de spurgt, om der er noget indhold, der opfattes forskelligt, afhængigt af køn:

Caroline: Fx træningsbilleder. Fx bh og trusser. Altså, det bliver opfattet mere slut-agtigt [hvis det er en pige] end en dreng.

Lærke: Hvis han var i underbukser.

Caroline: Hvis han står i underbukser med sine venner, så vil det blive opfattet anderledes, end hvis nu Mathilde gjorde det sammen med mig. Så ville folk bare tænke: "Hvad fanden har de gang i?"

Interviewer: Hvilke kommentarer ville komme på fyrens billede, og hvilke ville der komme, hvis det var dit billede?

Caroline: Jeg ved ikke, om der ville komme direkte kommentarer, men jeg tror, folk vil tænke anderledes om det, hvis det var en dreng fremfor en pige.

Mie: Fyren vil nok mere få at vide: "Ej, hvor ser du godt ud".

Caroline: Hvor pigen vil få mere, at det er ulækkert at lægge sådan noget op.

Interviewer: Hvorfor tror I, der er den forskel?

Caroline: Fordi piger oftest bliver set som billige [Mathilde er enig].

Træningsbilleder af drenge og piger opfattes, ifølge pigerne her, forskelligt. Mens en dreng kan poste træningsbilleder i bar overkrop og få kommentarer om, at han ser godt ud, så opfattes et træningsbillede af en pige, eller en pige i bh og trusser, "ulækkert", "slut-agtigt" og "billigt". Pigerne beskriver således, at der hersker en kønnet dobbeltmoral blandt nogle af de unge i denne undersøgelse, hvor drenge og pigers kropslige fremstilling og udtryk på digitale medier ikke opfattes ens, hvilket stemmer med, hvad vi ved fra et britisk studie (Handyside & Ringrose, 2017). Det samme hører vi i en af de andre pigegrupper, hvor Raya siger:

Jeg tror, at når folk ser på en dreng [på et træningsbillede], så er det normalt, og det er okay, og ingen vil tale ned til ham. Men hvis nu en pige vil tage billeder af sin krop, efter at hun har trænet, så vil man sige: "Hvorfor skal hun flashe sin røv? Hvorfor skal hun være sådan?" [Amira og Mille er enige]. Hvorfor skal hun udstille sig selv. Men det er jo samme princip. Hun har ikke gjort noget forkert, men alligevel så taler folk ned til hende.

At pigerne her reflekterer over, at de ikke har samme muligheder for at udtrykke sig på digitale medier som drengene, henleder opmærksomheden på, hvilke køns kategorier de unge møder i deres hverdag. At blive opfattet som en luder eller som en, der udstiller sig selv, er for mange af pigerne i denne undersøgelse uønskede kategoriseringer. Gennem den måde andre læser deres billeder på, bliver de associeret med kategorier, de ikke kan se sig selv i. Samme tendens finder det førnævnte britiske studie af Snapchat, som peger på, at pigers billeder ofte bliver seksualiseret af modtageren, selvom det ikke var intentionen. Undersøgelsen konkluderer, at pigers identitet dermed er udsat for større risiko på digitale medier end drenges, da de kan blive forbundet med nedsættende begreber (fx luder eller billig), som kan få betydning for deres selvopfattelse (Handyside & Ringrose, 2017). I vores interview er det primært blandt pigerne, at vi hører om dette, og i fokusgrupperne, bestående af drenge, giver de ikke på samme måde udtryk for disse "læsninger" af drenge og pigers billeder. Flere af drengene fortæller dog, at der er forskel på, hvordan den afklædte dreng- hhv. pigekrop opfattes. Dette kommer til udtryk i en af de blandede grupper, hvor Theodor fortæller, at nogle piger poster billeder af sig selv, hvor de fx har taget et billede af deres numse i spejlet, og at han læser disse billeder med en seksuel undertone, sammenlignet med fx et ferie billede, hvor pigen er i bikini. Da Kaya siger til ham, at der også er drenge, der poster billeder, taget i spejlet, siger Theodor: "Ja, der er drenge, som står med deres sixpack. Men så kalder de det ofte en træningsblog, og så er det helt okay." Theodor læser dermed pigers billeder i spejlet med seksuelle undertoner, mens han ikke læser samme type billeder af drenge på samme måde. Det er vigtigt at understrege, at selvom der her er fokus på, hvilke opfattelser piger kan blive mødt med på digitale medier, så skal det ikke forstås sådan, at det udelukkende er drenge, der læser pigers billeder i et seksualiseret lys. Som vi vil se senere, så kan piger også opfatte andre pigers billeder som seksualiserede, hvilket nogle ser ned på og dømmer negativt.

Det er dog ikke kun pigers køn, der kan være underlagt bestemte "læsninger" på digitale medier. I nogle få af interviewene hører vi også, hvordan drenge kan støde på snævre udtryksmuligheder. Det følgende er et uddrag fra et af vennegruppeinterviewene, hvor gruppen bestod af piger. Her diskuterer de ud fra billedøvelsen (se tabel 2.1 i Kapitel 2), hvordan de opfatter den samme type billeder forskelligt, alt efter om det er en dreng eller en pige, der er afbildet:

Alberte: Fx det her billede hvor hun står ved polestangen⁶. Den måde, hun fremstår der på, er sådan meget, at hun er tynd, og det er sådan meget sexet.

Ronja: Hvor man ser en mand på en polestang, hvor det er lidt mere humoristisk og lidt mere atypisk, fordi det ikke er så tit, man ser, at en mand gør det.

Thilde: Det samme med ham her, som laver ballet. Det er også lidt humoristisk, fordi det ikke lige er mænd, man forbinder med ballet.

Her er der ikke tale om billeder, hvor drenge nødvendigvis viser en mere eller mindre afklædt krop frem, men vi kan alligevel tale om, at en kønnet dobbeltmoral også kommer til udtryk her, hvor drengenes billeder bliver opfattet humoristisk i stedet for at blive taget seriøst. I en af de andre vennegrupper giver Nikoline, i forbindelse med samme øvelse, udtryk for, at drenge kan møde negative reaktioner, hvis de deler et billede, hvor de har et feminint udtryk. Der kan derfor være nogle andre kropsforventninger og -opfattelser på spil for drenge, som handler om, hvad der opfattes "pas-sende" eller "rigtigt" maskulint, og hvad der ikke gør, hvilket anden forskning også peger på (Harvey, Ringrose & Gill, 2013). Det førromtalte britiske studie peger på, at drenges billeder ofte opfattes som humoristiske, mens det samme billede af en pige opfattes seksualiseret (Handyside & Ringrose, 2017). Det samme hører vi blandt nogle af de unge i vores undersøgelse i relation til billeder, der bryder med konventionelle forestillinger om aktiviteter eller kropslige udtryk for piger og drenge – hvor billeder af fyre, der dyrker poledance eller ballet, ikke tages seriøst, men beskrives som noget, der er sjovt eller feminint. Dette kan ligeledes medføre uønskede kategoriseringer og bidrage til at skabe eller fastholde forståelser af, hvordan man er eller opfører sig som "rigtig" dreng.

4.1.1 Den afklædte (private) krop i det offentlige rum

Træningsbilleder er kun én type billeder, hvor unge i vores undersøgelse viser en lettere afklædt krop frem på digitale medier. Der er også andre typer af billeder, hvor de viser en seminøgen krop frem, fx undertøjsbilleder eller ferie-billeder i bikini eller bar overkrop. Som vi vil se i dette afsnit, så er der blandt nogle af de unge her en opfattelse af, at kroppen er et privat domæne. Dette ser vi, når den afklædte krop deles i et offentligt digitalt rum. Særligt pigekroppen opfattes privat, og den er derfor mere udsat, hvis der bliver brudt med forventningen om, at den af samme grund ikke deles offentligt.

I en af de blandede fokusgrupper fortæller de unge, at det ofte er billeder, hvor personen har meget lidt tøj på, som fanger deres opmærksomhed. I den forbindelse diskuterer de, hvordan henholdsvis drenge og piger, der poster afklædte billeder online, kan blive opfattet. Her fortæller flere af pigerne, at piger kan blive "slutshamet"⁷ – et begreb, som de unge i denne fokusgruppe selv anvender – hvis de poster billeder af sig selv med lidt tøj på, hvor der ikke bliver set negativt på det, hvis en dreng gør det samme. De fortæller i det følgende videre om, hvordan piger kan blive udsat for "slutshaming", hvis de poster noget "privat":

6. De tre billeder, som de unge refererer til, kan ses her: <https://www.pinterest.dk/pin/329114685241545699/>, http://poledance.com.ar/fotos/2012/11/mpd-prelim_0436.jpg og <https://www.instagram.com/p/BDEDhvjmxYB/?taken-by=visibleme>.

7. "Slutshaming" dækker over brugen af nedsættende begreber, fx "luder", om personer, der har en adfærd, som en anden person opfatter som uanstændigt.

Josefine: Hvis du poster noget, som er lidt for privat, så kan du hurtig blive slutshamet.

Interviewer: Af dem, man kender, eller nogen, som man ikke kender?

Josefine: Begge dele, tror jeg.

Kamille: Det kommer også meget an på, hvad [billedet forestiller]. Hvis du bare lægger et billede op af noget undertøj, så tror jeg ikke, folk slutshamer dig.

Maja: Det kommer an på, hvordan du lægger det op. Hvordan du ser ud. [Interviewer: Hvordan det?] Hvis du står foran et spejl i undertøj, så tror jeg ikke, det er så slemt, som hvis du ligger i en seng og ser underlig ud. End hvis du bare står foran et spejl.

Josefine: Der er også nogen, som poster billeder, hvor man kan se deres brystvorter, og det bliver hurtigt slutshamet. For hvis man har dækket sin nipple, så er det ikke så slemt, som hvis du ikke har. Sådan er det i hvert fald ofte hos piger.

Kalle: På drenge bliver det jo ikke set som en privat del, selvom det egentlig er, fordi det er så anderledes. Så det bliver ikke set på som noget seksuelt.

Det, der refereres til som "privat" i dette uddrag, er den afklædte pigekrop. I dette tilfælde handler det om, hvis en pige poster billeder af sine brystvorter, som på pigekroppen, ifølge de unge her, opfattes privat, mens brystvorter på drengekroppen ikke opfattes ligesådan. Her er der tale om billeder, som postes på Instagram og således kan ses af de personer, som følger profilen. Igen er det de mudrede og skiftende opfattelser af, hvad der er "offentligt" og "privat", som er på spil. Et studie af billeddeling diskuterer, hvordan deling af den seminøgne eller nøgne krop på digitale medier er med til at udfordre tidligere forestillinger om kroppen som et privat domæne (Lasén & Gómez-Cruz, 2009). I vores materiale hører vi eksempler på unge, der deler afklædte billeder på digitale medier – og dermed er med til at udfordre opfattelsen af kroppen som privat – men vi hører også, at nogle unge ser ned på denne praksis, og at der derfor er risiko for "slutshaming". Det er særligt pigers billeder, der er udsatte, da drengekroppen ikke på samme måde opfattes privat af de unge her. Særligt piger kan derfor have overvejelser om, hvordan de udtrykker deres krop og køn på digitale medier for ikke at blive forbundet med uønskede kategoriseringer, hvilket stemmer overens med anden forskning (Ringrose, 2011). Her er det interessant at fremhæve, at disse uønskede kategoriseringer ikke nødvendigvis kommer til udtryk i drenges opfattelser af pigers billeder, men også i forventninger og forestillinger, som piger selv holder hinanden op imod. I en af vennegrupperne diskuterer en gruppe piger, hvordan de mener, at billeder af piger i henholdsvis bikini og undertøj opfattes forskelligt – hvor en pige i undertøj opfattes frækkere end en pige i bikini, selvom billederne viser lige meget af pigernes krop. I forlængelse af dette fortæller de, at de oplever, at mange i deres omgangskreds poster seminøgne kroppe på Instagram. De fortsætter med at fortælle om billederne:

Alberte: Hvis personen gerne vil have, at billedet skal fremstå meget sexet, så får man bare et negativt syn på det. Fordi det kan blive lidt for meget, synes jeg. Fordi så bliver man meget hurtigt negativ omkring det, synes jeg. Og omkring personerne.

Interviewer: Er det nogen I kender, som har lagt de her billeder ud?

Alberte: Ja, fra skolen.

Interviewer: Piger eller drenge?

Ronja: Piger. Altså, det er også svært for drenge, for hvad skulle de tage et billede af? Det er ikke, fordi jeg synes, de her to billeder er specielt seksuelle [fremhæver billeder fra den visuelle øvelse]⁸. Det her billede af Ronaldo [billedet viser Ronaldo i bar overkrop], det er taget som et sommerbillede. Han poserer måske en smule, men han gør det måske for at se lækker ud og spille lidt større, end han er. Men det er ikke forkert, og man tænker ikke, at han gør det for at score damer. Men lige så snart en pige ser sådan ud. Eller står som David Beckham og ham den anden gør [billedet viser David Beckham og James Corden, der begge står i undertøj]. Altså, hvis en pige gjorde det, så er det mere seksuelt. Fordi vi viser så meget, når vi har undertøj på, måske.

Interviewer: Hvordan vil I beskrive de billeder, som nogle piger på skolen har lagt ud?

Ronja: Der er én, som decideret kun tager billeder af sin krop. Det er ikke engang med hendes ansigt. Det er kun undertøjet. Hvis ansigtet var med, så kan man i det mindste tænke, at hun måske tænkte, at ansigtet var pænt, men det er kun hendes krop. Og formålet er at vise sin krop. Og så i undertøj, hvor man kan sige, at en bikinitrusse dækker noget mere end en g-streng gør. Der knækker filmen for mig, fordi jeg ikke forstår, hvorfor hun har behov for at vise så meget.

Her er det igen pigekroppen, der er i centrum. Pigerne giver udtryk for, at de ser negativt på andre piger, der poster meget sexede billeder eller billeder, hvor formålet er at vise deres krop frem. I en af fokusgrupperne, bestående af piger, diskuterer Sanne og Mathilde, hvordan piger, der poster afklædte billeder af sig selv, opfattes. De to piger er uenige om, hvorvidt der bliver set ned på piger, som poster afklædte billeder på offentlige profiler. Sanne siger: "Jeg synes ikke, der bliver set ned på det, men jeg synes, der skal ses ned på det, fordi de udstiller sig selv." Sanne mener således, at piger ikke burde poste seminøgne billeder af sig selv og endda burde blive set ned på af andre, hvis de gør det. Vi ser på den måde, at nogle piger i vores undersøgelse selv ser andre pigers seminøgne billeder i et negativt lys og holder dem op imod forestillinger om, at piger ikke bør vise deres private krop frem på offentlige profiler.

I de foregående eksempler har fokus været på, hvordan afklædte billeder kan medføre uønskede kategoriseringer og udskamning, der kan få betydning for en persons kønsopfattelse. Blandt nogle få af de unge hører vi dog også, hvordan denne type billeder kan spille en rolle i forhold til ens muligheder for at skabe intime relationer. I en af de blandede fokusgrupper diskuterer de unge, hvilken betydning deling af nøgenbilleder på offentlige profiler kan få for intimiteten i et forhold:

Alfred: Hvis man ser en Instagram kun med nøgenbilleder, så har jeg ikke supermeget lyst til at date den pige.

Sally: Men tror du så, hun har lyst til at være eksklusiv?

Kaya: Det er typisk en ret desperat pige, som lægger sådan noget op.

Sara: Drenge, som lægger for mange mavebilleder op, så bliver jeg også utiltrukket. [Interviewer: Hvorfor?] Jeg synes, det er lidt underligt. Jeg synes, man skal holde det for sig selv. Altså, ikke hele tiden kun lægge billeder op af sin krop.

8. De to billeder, som de unge refererer til, kan ses her: <https://www.instagram.com/p/BWHsvfwFYyl/?taken-by=cristiano> og <https://www.usmagazine.com/entertainment/news/james-corden-steals-david-beckhams-thunder-in-viral-fake-underwear-ad-2015313/>.

Theodor: Altså, hvis du dater én, som lægger en masse billeder op af sig selv, så det som ville være intimt mellem dig og hende, det er ikke intimt længere. Fordi hendes 2.000 følgere ser det samme som dig. Det er ikke længere eksklusivt for dig. Det er lidt ligesom, hvis alle kunne gå og kysse min kæreste, så ville hun ikke være min kæreste.

Her giver de unge også udtryk for, at kroppen er et privat domæne. Hvis kroppen deles offentligt, kan det, ifølge de unge i denne fokusgruppe, medføre, at personen ikke fremstår attraktiv og som én, man har lyst til at date. Når kroppen trækkes ud i det offentlige rum, kan intimiteten derfor forsvinde. Hvis man er i et forhold eller er interesseret i én, kan afklædte billeder på offentlige profiler i tilfældet her således få negativ betydning for, om en person fremstår som attraktiv. Der er dog også fortællinger, hvor den afklædte eller nøgne krop er blevet delt privat som en del af flirtende eller intime relationer, hvor billedet får en anden betydning. Dette vender vi os mod i næste afsnit.

4.2 Sexting – at sende "nudes"

Sexting er et begreb, der defineres forskelligt i forskningslitteraturen (Lippman & Campbell, 2014). Hvor nogle studier arbejder med en definition, der kun beskriver det at dele seksuelle billeder eller videoer, så har andre studier en bredere definition, som ikke kun handler om et visuelt indhold men også tekst, fx frække beskeder (Lenhart, 2009; Ringrose m.fl., 2013; Burkett, 2015). Begrebet "sexting" benyttes primært i forskning og medier og er ofte ikke et begreb, som unge selv bruger (Burkett, 2015). Det ser vi også i vores undersøgelse, hvor de unge i stedet taler om at sende "nøgenbilleder" eller "nudes". Her er fokus således også på deling af et visuelt indhold og ikke på tekst. I vores kvalitative materiale hører disse billeder til fåtallet af de billeder, som de unge fortæller, at de deler af sig selv. Vi har derfor kun få eksempler til at belyse, hvordan unge oplever sexting, og eksemplerne er således langt fra udtømmende for unges erfaringer generelt. I det første eksempel fortæller Nikoline om en oplevelse fra folkeskoletiden:

Nikoline: Det var en ældre fyr. En fyr, der var to år ældre end mig. Det var én, jeg flirtede med, hvor han så gerne ville have noget mere.

Interviewer: Hvordan reagerede du i den situation?

Nikoline: Jeg sendte ham nogle billeder og kan godt mærke efterfølgende, at det skulle jeg ikke have gjort, men han har ikke gjort noget med billederne, så det har jeg lagt bag mig. Men det er selvfølgelig ikke rart at tænke på.

Tia: At blive presset på den måde.

Nikoline: Jeg var meget ung på det tidspunkt, og jeg følte mig ikke presset på den måde. Jeg gjorde det ligesom bare. Det var i folkeskolen, og jeg har det ikke dårligt over det nu. Jeg tænker ikke over det, og jeg kommer aldrig til at møde ham igen. Men altså, jeg kan godt se, hvis jeg var lige så moden, som jeg er nu, så havde jeg ikke gjort det. Selvfølgelig ikke. Det har også fået sindssygt meget fokus nu på sociale medier. Lad være med at sende billeder.

I situationen følte Nikoline sig ikke presset – hun afviser Tias kommentar om pres og fortæller, at hun gjorde det som en del af en flirt. Nu ser hun dog anderledes på det, og hvis hun var blevet spurgt i dag, havde hun ikke sendt nøgenbilleder, da hun er blevet mere opmærksom på risikoen ved sexting, fx at billedet kan blive videredelt. I en af de andre vennegrupper diskuterer Thor og Julius, om der er forventninger om at sende nøgenbilleder, hvis man dater en person:

Thor: Det er vel noget, man mærker med den, man har noget kørende med. Det tænker jeg ikke, der er nogen, der forventer. Det er, som man selv har det, tror jeg.

Julius: Nøgenbilleder, altså er der nogen forventninger til det? Næ. Jeg har haft kærester, hvor der ikke har været nogen intime billeder involveret, selvom vi kommunikerede meget på sociale medier. Og så har jeg haft kærester, hvor det har været aktuelt.

Interviewer: Hvorfor har det været aktuelt i de situationer?

Julius: Fordi så har der været en stemning for det. Så har hun måske sendt mig nøgenbilleder en eller anden aften. Og så har der været andre, hvor det ikke har været så meget sådan. Det er afhængigt fra person til person, vil jeg sige. Altså, hvis hun ikke sender mig et billede, så er jeg egentlig ligeglad. Jeg kommer stadigvæk til at være sammen med personen. Men hvis hun gør det, så har jeg ikke tænkt mig at sige til hende, at det skal hun lade være med. Hvis stemningen er for det, så er det sådan, og så chiller man jo bare med det. Jeg vil ikke sige, at der er nogen forventning til det overhovedet.

Julius har gennem de sidste par år haft forskellige forhold (flirt og kærester), og det at sende nøgenbilleder har været en del af nogle af forholdene, men det gælder ikke alle. I både hans og Thors udsagn fremstår delingen af nøgenbilleder mellem intime partnere som en praksis, der ikke er nogle specifikke forventninger til, men i stedet er noget, man "mærker efter" med den pågældende person.

I en af de blandede fokusgrupper hører vi, hvilke årsager der kan være til, at unge begynder at sende nøgenbilleder til hinanden. Her fortæller William, at han og hans venner prøvede at få nogle piger til at sende dem nøgenbilleder i folkeskolen:

William: Sådan i 8. klasse, dér kunne vi godt finde på sådan tre drengevenner bare sådan skrive til en pige – eller det gjorde vi måske en eller to gange – og så spurgte vi, om hun vil sende et nøgenbillede, måske hvor hun var topløs eller sådan noget. Og så var der ikke mere i det.

Interviewer: Sendte de så tilbage?

William: Nej, nej [griner]. Det var bare det.

Interviewer: Tror I, det er noget, yngre unge gør?

William: Jeg tror mest, det er yngre, fordi så sidder man derhjemme, og så er man tryg, og så er man lidt mere tryk, end hvis man er sammen med en person. Så er det sådan lidt sjovt at gøre – at se hvad der sker.

Da William fortæller sin historie, griner de andre i gruppen – både drenge og piger. Der er således ingen, der stiller sig negative over for Williams fortælling. For William var det at bede om et nøgenbillede dengang en måde at udforske det andet køn på, hvor han kunne sidde derhjemme i trygge rammer og tage det første skridt i sin nysgerrighed og interesse over for piger. Anden forskning peger på, at sexting – særligt blandt yngre unge – nogle gange kan være en måde at udforske sin egen og andres seksualitet på (Lippman & Campbell, 2014; Yeung m.fl., 2014). For nogle unge i denne undersøgelse kan nøgenbilleder således være en del af ungdomslivet og den begyndende nysgerrighed for andres kroppe, og nøgenbilleder bliver en måde at udforske dette på.

Vores kvantitative analyser viser, at knap hver femte ung på gymnasiale uddannelser i alderen 16-20 år i 2016 har delt et seksuelt billede eller en seksuel video af sig selv, fx i undertøj eller nøgen. Der er tale om næsten lige dele drenge (19 pct.) og piger (18 pct.) (se tabel 5.1 i kapitel 5).

4.2.1 Ufrivillige sexting

Sexting finder dog ikke kun sted i konteksten af flirt eller kæresterelationer. Fra flere af pigerne i denne undersøgelse hører vi, at de har fået tilsendt såkaldte "dick pics", dvs. billeder af mandlige kønsdele, på Snapchat – billeder, de får tilsendt fra fremmede personer, uden at de har bedt om det. I en af pigegrupperne fortæller de om dette fænomen:

Mathilde: Jeg har fået mange billeder af drenges kønsdele, og jeg kan simpelthen ikke se det frække i det.

Sanne: Jeg blokerer dem hver gang. Jeg kan ikke have det, men jeg er også meget blufærdig. [Taler videre om, hvordan drenge og pigers kønsdele ser ud]

Interviewer: Hvem er det, der sender dick pics til jer?

Sanne: Det er nogen, som lige har addet én på Snapchat. Så har man addet dem igen og tænkt: "Nå, hvem er det?", og så får man et billede af en pik.

Caroline: Det har jeg også prøvet.

Sanne: Eller folk, som spørger, om man sender et nøgenbillede, og nej, det gør man ikke. Men så får man ét alligevel. Blokér.

Mie: Jeg gad faktisk godt vide, hvem det er. Jeg fik ét for et stykke tid siden, og jeg kendte ikke personen, men jeg gad godt vide, om det var én, man kender. Og hvor har de min Snapchat fra? Det må jo være nogen, som man kender.

At modtage et dick pic uopfordret og fra fremmede kan være en grænseoverskridende oplevelse. Andre piger i undersøgelsen, der fortæller om lignende hændelser, beskriver det også som en voldsom oplevelse. I lighed med anden forskning – også i en dansk kontekst – peger pigernes fortællinger på, at det ubehagelige både ligger i billedets indhold (billede af mandlige kønsdele) og i konteksten omkring modtagelsen af billedet – at det er uopfordret og fra fremmede personer (Burkett, 2015; Kofoed & Larsen, 2016; Salter, 2016). I vores materiale er det kun piger, der fortæller om denne ufrivillige form for sexting. Drengene fortæller ikke om ukendte piger, der uopfordret sender dem nøgenbilleder.

4.3 Videredeling af "nudes"

Når de unge i interviewene bliver spurgt, om der er nogle billeder eller videoer, som det ikke er i orden at videredele uden samtykke, siger de fleste straks: "nøgenbilleder". Dette er gennemgående på tværs af interviewtype og køn. På trods af dette har nogle af de unge erfaringer med, at nøgenbilleder er blevet vist eller videredelt alligevel. Vores kvantitative analyser viser, at 3 pct. af de unge – og lige dele drenge og piger – i 2016 oplevede, at andre delte et seksuelt billede eller video af dem uden samtykke (se tabel 5.1 i kapitel 5).

I interviewene fortæller de unge, at den primære risiko ved at sende nøgenbilleder er videredeling. I forlængelse af dette fremhæver de ofte, at det er personen på billedet, der løber den største risiko, sammenlignet med personen, der har videredelt billedet. I en af drengegrupperne diskuterer de, hvordan deling og videredeling af nøgenbilleder kan være "socialt farligt":

Philip: Man kan sige, det kan være socialt farligt for enten dig eller for din ven eller veninde. Fordi hvis du sender det der billede videre, så vil det blive sendt overalt, og så vil hun blive sådan helt... [afbrydes]

Jesper: Stemplet.

Philip: Ja, hun kan blive stemplet fuldstændig. På den anden side kan du også blive stemplet som en nar for at sende det videre. Så det kan være farligt socialt, synes jeg.

Interviewer: Både for den, som figurerer på billedet, og for den, som sender det videre?

Philip: Ja, jeg tror typisk, at det er for den person, der er på billedet, fordi det er ikke altid, man finder ud af, hvem der har startet med at sende billedet. [...]

Liam: Jeg tror, det er sjældent, at man finder ud af, hvem den første var, der [videre]sendte billedet. Fordi den første kan jo selv sige, at han så bare fik det fra den anden.

Videredeling af nøgenbilleder kan, ifølge de unge her, være en risikofyldt praksis for både personen på billedet og personen, der har videredelt det. Den største risiko hviler dog, ifølge de unge, på den person, der er på billedet, hvilket er interessant, da videredeling af nøgenbilleder er ulovligt og kan medføre strenge juridiske straffe. Denne problematik kan hænge sammen med de rammer, der er for videredeling af nøgenbilleder. I nogle af fokusgrupperne er de unge inde på, at det kan være vanskeligt at vide, hvem det er, der står bag videredelingen. Rammerne betyder, at det er nemt at videresende, men svært at opdage, hvem der gjorde det. I en af drengegrupperne fortæller de:

Emil: Det er jo ikke specielt farligt for den, som [videre]deler det. Desværre.

Abdal: Helt ærligt, hvis man har en gammel fake Facebook-profil, så kan man godt dele den derfra. Så er der ikke nogen, som kan finde dig. Så hvis man gerne ville, så kunne man vel godt. Hvis man tænker det igennem, så er det vel ret svært at blive busted.

[Lidt senere fortsætter diskussionen]

Anton: Man hører faktisk aldrig om den, som har [videre]delt billedet, fordi al opmærksomheden bare er på pigen.

Emil: Jo, man gør, eller jeg kender ham Mads Christian [fra X Factor]. [Drengene taler videre om Mads Christian-sagen, som har været i medierne]

Abdal: Men ja, hvis der bliver en stor sag ud af det, eller hvis det bliver delt mange gange. Hvis det pludselig spredt sig, så ved man jo aldrig, hvem der har sendt det. Så er det én, som har fået det af én, som har fået det af én osv.

Emil: Men dem, hvor jeg har hørt om, at pigerne har fået ødelagt deres ry, fordi de har fået delt billeder af dem, dér var det pigerne, man vidste, hvem var. Man havde ingen anelse om, hvem der havde [videre]delt det.

Det er underliggende i Emils udtalelse, at han ikke oplever, at der i praksis er de store konsekvenser ved at videredele et nøgenbillede, men at det burde der være. Denne manglende konsekvens bundet i, at det ofte er vanskeligt at vide, hvem der har videredelt billedet, hvilket vi også hører i nogle af de andre interview. Den afbildede person er i nogle tilfælde nem at identificere, men det kan være mere uigennemsigtigt, hvem videredeleren er. Dertil fortæller Anton, at man sjældent hører om den, der har videredelt nøgenbilledet, da opmærksomheden primært er på den person, der er afbildet. Dermed er det, ifølge de unge her, personen på billedet, der løber den største risiko, hvilket kan komplicere spørgsmålet om skyld og ansvar i videredelingen af "nudes".

4.3.1 Skyld og ansvar i videredelingen af "nudes"

I interviewene diskuterer de unge, hvor ansvaret for videredeling af nøgenbilleder skal placeres – og dermed hvilke konsekvenser der kan være ved videredeling af nøgenbilleder – for selvom de fleste er enige om, at nøgenbilleder ikke må videredeles, så sker det ofte, at ansvaret for videredelingen ikke udelukkende placeres hos den person, der har videredelt det. I en af fokusgrupperne, bestående af piger, viser diskussionen, at både afsenderen af nøgenbilledet og personen, der har videredelt det, er skyld i, hvis billedet bliver vist til andre end den person, det var tilsigtet:

Linea: De [personer, der sender nøgenbilleder] virker, som om de ikke rigtig tænker over det. Lidt ukloge på en eller anden måde. Jeg tror, at der er mange, som ser lidt ned på dem. Fordi man har hørt så mange dårlige historier om, hvad der sker, eller kan ske. Så hvorfor bliver man så ved med det? Det er jo også lidt synd for dem, for de har nok ikke tænkt over det. Men jeg tror, mange tænker, at det var lidt dumt.

Rie: Men så er det godt, at det er så meget i medierne. At folk kan prøve at forstå, at det kan have virkelig store konsekvenser, hvis man gør det. Så det synes jeg er en rigtig god ting, at der er fokus på det. Men folk bliver stadigvæk ved med at gøre det. [Pigerne taler videre om en youtuber, hvis nøgenbilleder blev videredelt, og hvor sagen var i medierne]

Anika: Jeg tror, det er svært at lade være med at tænke, hvordan personen kunne være så dum. Du ved jo godt, hvad konsekvenserne kan være, og man hører om det hele tiden. Men jeg tænker, at det vel oftest er, fordi man er helt vild med en eller anden fyr, og så kan man ikke lade være.

Trille: Det ender måske også lidt med, at den, som får taget billedet, bliver stemplet som den naive, og den, som sender det videre, bliver stemplet som den skyldige. Så er det sådan en ond cirkel.

En person, der sender nøgenbilleder, beskrives her som dum, uklog og naiv. Personens villighed til at sende nøgenbilleder bliver således betragtet negativt og dømt hårdt, hvilket et britisk studie også finder (Handyside & Ringrose, 2017). Samme risiko for, at det at sende nøgenbilleder vurderes negativt, hører vi fra flere af de andre unge på tværs af køn og interviewtype. Konsekvenserne, som pigerne refererer til i uddraget, er, at billedet kan blive videredelt og vist til uvedkommende. I flere af interviewene refererer de unge til sager, der har været i medierne, hvor intime billeder er blevet delt offentligt uden samtykke. Anden forskning har argumenteret for, at der i nogle medier hersker et udpræget negativt fokus på unges brug af digitale medier – et fokus, hvor der udtrykkes bekymring for, hvordan unge anvender og bør anvende digitale medier i deres sociale liv, som særligt forholder

sig til de negative konsekvenser, som brugen af digitale medier kan have (Pascoe, 2011). Særligt unges deling af seksuelle billeder eller videoer debatteres, hvor fokus i medierne ofte er på, hvilke risici og farer der kan være forbundet med deling af nøgenbilleder (Burkett, 2015; Handyside & Ringrose, 2017). Vi ser i vores kvalitative materiale, at disse mediasager og historier er blevet en del af de unges referenceramme, og udsagnene tyder på, at mediedækningen har været med til at skabe opmærksomhed om de negative konsekvenser, som sexting kan have, og det har medført, at de unge oplever billeddeling som forkert og skamfuldt. I uddraget kommer denne opfattelse af, at man ikke bør sende nøgenbilleder, til udtryk, og hvis man er "dum" eller "naiv" nok til at gøre det, er man også selv skyld i, hvis billedet kommer videre. Det tyder på, at nogle af de negative mediasager er blevet en del af de unges opfattelse af sexting som en farlig og risikofyldt praksis. Blandt nogle af de unge i vores undersøgelse hører vi således en forestilling om, at det at sende nøgenbilleder er farligt – og at de personer, der er villige til at gøre det, derfor er i risiko for at blive vurderet negativt, fx som "dumme" og "ukloge".

Der er i uddraget ovenfor tale om såkaldt "victim blaming" eller "offerbebrejdelse", hvor en person, som har været udsat for en forbrydelse eller et overgreb, gøres til medansvarlig for overtrædelsen (Ringrose m.fl., 2013). Når de unge i interviewene taler om billeder, der er blevet videredelt, er det ofte billeder af piger, de henviser til. Den afbildede person – som så ofte er en pige – bliver på den måde både forbundet med uønskede kategoriseringer såsom "dum" og "uklog", samtidig med at personen bebrejdes og gives et medansvar for videredelingen. Den hårdeste dom falder således på den afbildede person, mens videredeleren ofte falder i baggrunden. Det samme finder et australsk studie af universitetsstuderende, der peger på, at det ofte er afsenderen, der opfattes "moralisk afvigende" og ikke videredeleren (Burkett, 2015). Der kan dog også være konsekvenser for videredeleren. I en af drengegrupperne diskuterer de, hvordan det ville blive opfattet i klassen, hvis et nøgenbillede blev videredelt uden samtykke:

Benjamin: Jeg tror faktisk, det ville blive taget ret dårligt. [Flere af de andre er enige]

Oliver: Der bliver set ret dårligt på den person, der har gjort det. [Mumler og fjoller]

Interviewer: Jeg fornemmer, at personen, der har delt det, ham ville I synes var... [afbrydes]

Mathias: En fucking nar.

Interviewer: Ham, ville I synes, var en nar. Hvad med den person, som var på billedet?

Mathias: Det er jo ikke hendes – personens skyld, jo... [afbrydes]

Carl: Der er mange piger, der gør det [sender nøgenbilleder]. Det er jo ikke sådan noget overraskende nyt. Jeg tror, det er lige før, jeg vil sige næsten størstedelen af piger har gjort det til en eller anden, tror I ikke det?

Interviewer: Er det okay at sende nøgenbilleder?

Carl: Altså, det er okay, hvis man vil, men jeg synes ikke, det er okay, at man viser det videre til andre. [Taler videre om en sag i medierne om videredeling af nøgenbilleder]

Malthe: Jeg tror bare, det er vigtigt i dag, når man sender nudes, så er det bare at huske, at nudes i dag er enhver mands eje. Fordi at drenge ikke kan lade være med at vise en

kammerat: "Åh, prøv at se, hvad hun sendte mig i går", og så spørger vennen: "Hey, vil du ikke sende det til mig?", "Jo, det vil jeg sikkert gerne".

Mathias: Og så spredes det hurtigt.

Drengene er her uenige om reglerne for videredeling af nøgenbilleder. Hvor de fleste giver udtryk for et negativt syn på den person, der har videredelt billedet, så er der en enkelt, der mener, at det er på eget ansvar, hvis en pige sender et nøgenbillede til en dreng – for drenge kan, ifølge Malthe, ikke lade være med at videredele det. Et andet studie peger på, at nogle unge mænd bruger nøgenbilleder som en værdi, der giver dem "point", fx i form af popularitet i vennegruppen (Ringrose m.fl., 2013). Samme forestilling hører vi blandt enkelte drenge i vores undersøgelse, fx i samme fokusgruppe som ovenfor, hvor de lidt senere i interviewet fortsætter diskussionen. Her mener nogle af drengene, at man vil blive smidt ud af vennegruppen, hvis man videredeler et nøgenbillede uden samtykke, mens andre giver udtryk for, at det afhænger af, hvor billedet er blevet delt (fx at det er uacceptabelt at dele i en fælles gruppechat for klassen på Facebook). En enkelt dreng, Oliver, siger dog, at videredeling af et nøgenbillede kan give status – man er "kongen", siger han, hvis man viser, at man har fået et nøgenbillede. I en af de andre drengegrupper siger Abdal også, at en person, der viser sine venner, at han har modtaget nøgenbilleder, vil blive opfattet som "cool" eller "sej". Det er dog ikke kun drenge, der videredeler nøgenbilleder uden samtykke. I enkelte af interviewene hører vi også om piger, der har modtaget dick pics fra drenge, som de kender, og vist dem til deres venner. I flere af interviewene giver de unge – både piger og drenge – dog udtryk for en forestilling om, at det i højere grad er drenge, der videredeler nøgenbilleder end piger. Dette ser vi også i vores kvantitative materiale, hvor 12 pct. drenge og kun 2 pct. piger angiver, at de har videredelt et seksuelt billede eller video af andre uden samtykke. Det er også oftere drenge, der modtager "nudes", hvor personen på billedet ikke har givet samtykke. Blandt drengene har 31 pct. modtaget et sådant billede eller en video, mens det gælder 14 pct. af pigerne (se tabel 5.1 i kapitel 5).

I vores undersøgelse hører vi kun én personlig fortælling, hvor et nøgenbillede er blevet videredelt uden samtykke. I en af vennegrupperne fortæller Ronja, hvordan et billede af hende i undertøj blev videredelt på gymnasiet. Det var et billede, hun havde sendt til en fyr, hun datede før gymnasiet, men hun tvivler på, at det var ham, der videredelte det. Uddraget giver både indsigt i, hvordan videredeling kan opleves, samt indsigt i en strategi til at komme videre fra hændelsen:

Ronja: Jeg tror ikke, at ham, jeg sendte det til, kunne finde på det [at videresende det], men jeg ved ikke, hvordan det blev delt. Jeg har ikke hevet fat i ham eller sagt noget til ham. [...] Det var kun min krop, altså mit ansigt var ikke med. Hvis han havde taget et screenshot, så havde jeg kunnet se det, så jeg forstår det ikke. Så på den måde er det klamt. Dengang var det meget grænseoverskridende, men nu er jeg meget åben omkring det. Jeg synes bare, det er en smule komisk. Altså, selvfølgelig ville jeg ikke synes, det var sjovt, hvis der var taget et billede af mig helt nøgen. Der er nogle pigers billeder, der er blevet videredelt, hvor jeg tænker, at det virkelig var tarveligt. Det kan godt være, at pigen har sendt dem selv. Jeg har det også sådan lidt, at hvis man sender dem selv, så er man en lille smule selv skyld i det. Men...

Alberte: Man har noget ansvar, men man har jo alligevel også en forventning til den person, som man sender det til.

Ronja: Jeg kunne aldrig finde på at sende sådan et billede – eller jo, for det er faktisk et ret komisk billede – til en veninde. Men ikke til nogen andre drenge, eller hvis jeg ikke stolede på den person. Man har jo et kæmpe trust-issue efter sådan noget dér.

Uddraget er et eksempel på, at det kan være svært at vide, hvordan og af hvem et nøgenbillede er blevet videredelt, og at dette kan være en ubehagelig usikkerhed. Vi hører også, hvordan Ronja bruger humor som en strategi til at håndtere oplevelsen. Et andet studie peger på, at humor kan være en måde at omforme en dårlig eller sårbar oplevelse på og prøve at genvinde kontrollen over et billede på, hvis det er blevet misforstået – fx hvis det er blevet læst med seksuelle undertoner, når det ikke var intentionen (Handyside & Ringrose, 2017). Samme tendens hører vi blandt enkelte unge i relation til videredelingen af intime billeder. I en af drengegrupperne fortæller Liam, hvad han ville gøre, hvis et nøgenbillede af ham blev videredelt: "Hvis mange mennesker har fået det [billedet], så vil jeg begynde at lave sjov med det, fordi hvis jeg begynder at lave sjov med det, så kan folk ikke bebrejde mig." På den måde kan humor blandt nogle unge være en måde at håndtere videredelingen og forsøge at genvinde kontrollen over situationen på.

4.4 Opsamling

I dette kapitel har vi belyst, hvilke muligheder og begrænsninger unge kan møde, når de fremviser og forhandler deres køn og intime relationer via digitale medier. Dette har vi gjort med afsæt i forskellige former for afklædte billeder, som i analysen igangsætter diskussioner mellem de unge om deres opfattelser af og forventninger til køn, krop og seksualitet. Afklædte billeder dækker over et bredt spektrum af billeder, hvoraf nogle har en seksuel undertone, mens andre ikke har – og nogle opfattes seksuelt, mens andre ikke gør. I kapitlet hører vi om seminøgenhed og nøgenhed blandt både drenge og piger, som gælder alt fra træningsbilleder i bar overkrop på Instagram over bikini- eller undertøjsbilleder sendt til veninden eller vennen på Snapchat til seksuelle billeder, delt via beskeder eller Snapchat. Billeder, hvor de unge i vores undersøgelse viser mere eller mindre af deres krop på digitale medier, dækker derfor ikke kun over én type billeder, men kan have forskellige udtryk og formål (Burkett, 2015).

Når de unge her deler billeder af deres krop på digitale medier, peger det på tilstedeværelsen af en kønnet dobbeltmoral, som kan skabe snævre rammer for både piger og drenge udtryksmuligheder. Analysen peger på, at pigekroppen opfattes privat og derfor er særligt udsat, hvis den vises frem på profiler, der kan ses af mange – og nogle gange perifere – bekendtskaber. Hvor pigekroppen af flere opfattes privat og som en følge deraf kan blive forbundet med nedsættende kategoriseringer (fx som "slut" eller "luder"), hvis den deles offentligt, så kan drenge møde andre forventninger, knyttet til forestillingen om den maskuline drengekrop (fx ikke at fremstå feminin). Disse opfattelser og forventninger kan få betydning for unges identifikationsmuligheder og betyde, at nogle unge må gennemgå komplekse overvejelser om, hvad de deler på digitale medier, i konstruktionen af digitale kønsfortællinger, der afbalancerer opfattelser af, hvad der er femininitet-maskulinitet eller attraktivt-utiltalende (Ringrose, 2011).

Seminøgne og nøgne kroppe deles dog også privat blandt nogle unge (sexting) som en del af flirtende relationer eller kæresteforhold og i nogle tilfælde som et led i en nysgerrighed i forhold til andres køn og kroppe. Dette sker dog, ifølge de unge, med risiko for, at nøgenbilledet kan blive videredelt uden samtykke – og det på trods af, at videredeling af nøgenbilleder blandt de fleste unge (både drenge og piger) i denne undersøgelse opfattes som en uacceptabel praksis. Flere af de unge trækker i deres fortællinger om sexting på sager, der har været i medierne, hvor fokus har været på de negative konsekvenser, som sexting kan have. Disse negative historier, er blevet en del af de unges referenceramme, og analysen peger på, at de er med til at farve de unges syn på sexting. Mens nogle giver udtryk for, at videredeling af nøgenbilleder kan få negativ betydning for ens sociale liv på skolen eller i venskabsgruppen, så fortæller flere af de unge, at den, der har mest på spil, er personen på billedet. Den afbildede person – som i vores materiale ofte fortælles om som en pige

– kan blive beskrevet eller vurderet som dum og uklog, fordi hun har sendt et nøgenbillede til at begynde med og bliver på den måde påført uønskede kategoriseringer, der kan få betydning for personens selvopfattelse. Derudover mener flere, at den afbildede person har et medansvar for videredelingen. Den afbildede person kan således blive dobbelt dømt ved både at blive udskældt for at sende et nøgenbillede og bebrejdet for videredelingen af billedet, mens personen, der har videredelt det, falder i baggrunden.

5 BESKRIVELSE AF UNGE, DER DELER SEKSUELLE BILLEDER

I dette kapitel belyser vi, ved hjælp af kvantitative metoder, omfanget og udbredelsen af deling af seksuelle billeder, samt om der er noget særligt, der kendetegner de unge, der deler seksuelle billeder. Analyserne udføres på data fra Ungeprofilundersøgelsen, der er en kommunal spørgeskemaundersøgelse, foretaget på udvalgte skoler med henblik på at give kommunerne et måleredskab til at vurdere børn og unges trivsel og risikoadfærd⁹. Undersøgelsen blev første gang indsamlet i november 2015 (en pilotundersøgelse) og igen i oktober-november 2016, hvor 42 kommuner gennemførte undersøgelsen (se evt. mere om undersøgelsen på hjemmesiden www.ungeprofilen.dk).

I det følgende kapitel tager vi afsæt i data fra 2016 og den del af undersøgelsen, der gennemføres blandt 15-25-årige. Vi har yderligere valgt at afgrænse vores analyser til unge, som går på gymnasiale uddannelser som STX, HHX, HTX og HF, da datagrundlaget her er størst. I 2016 har vi svar fra ca. 16.000 unge på de gymnasiale uddannelser, hvilket svarer til cirka 11 pct. af alle, der i 2016 var i gang med en gymnasial uddannelse.¹⁰ Selvom datagrundlaget er stort, er analyserne i dette kapitel således ikke repræsentative for alle unge, idet elever på erhvervsuddannelser eller unge, der ikke er i uddannelse, ikke er med i analyserne.

Ungeprofilundersøgelsen giver en enestående mulighed for at analysere unges digitale deling af seksuelle billeder, et område, der stadig er forholdsvis ubelyst i en dansk kontekst. På baggrund af data fra Ungeprofilundersøgelsen fra 2015 blev der udarbejdet en pilotrapport, der meget kort af-rapporterede, at 15-20 pct. af de 15-25-årige i undersøgelsen havde delt et seksuelt billede (Svendsen, Møller and Obel 2016). I dette kapitel benytter vi data fra 2016 og laver uddybende deskriptive og derefter mere avancerede statistiske analyser.

5.1 Udbredelse og kønsforskelle i deling af seksuelle billeder

I Ungeprofilundersøgelsen i 2016 bliver de unge stillet fem spørgsmål om deling af seksuelle billeder. Spørgsmålene er formuleret, så der spørges til deling af "et seksuelt billede/video [hvor personen], fx er i undertøj eller nøgen" inden for de sidste 12 måneder. Spørgsmålet inkluderer altså både billedmateriale og video (selvom vi i dette kapitel omtaler det som et "billede") og lader de unge selv definere, hvad "et seksuelt billede/video" er, men spørgsmålene nævner, at det fx kan dreje sig om en person, der er i undertøj eller er nøgen. Spørgsmålene afgrænser også oplevelserne til at være inden for de sidste 12 måneder – det er altså unges nylige erfaringer med deling af seksuelle billeder, vi belyser.

I Ungeprofilundersøgelsen spørges der ind til forskellige aspekter af unges billeddeling, men i flere af spørgsmålene er der fokus på den del af billeddeling, der foregår uden samtykke. Andelen af unge på de gymnasiale uddannelser, der har oplevelser med de forskellige former for billeddeling, kan ses i tabel 5.1. Da tallene er inddraget i analyserne i kapitel 4, vil vi her blot kort ridse dem op, inden vi går videre til mere uddybende analyser. 19 pct. af de unge har delt et seksuelt billede af sig selv. 6 pct. har delt et seksuelt billede af andre (hvor de ikke havde fået lov), mens 21 pct. har

9. For at en undersøgelse er repræsentativ for fx alle unge i Danmark, skal personerne i undersøgelsens stikprøve være simpelt tilfældigt udvalgte, et princip, der minder om en lodtrækning. I Ungeprofilundersøgelsen er det kommunerne, der udvælger, hvilke skoler/unge der skal deltage i undersøgelsen, og det er forskelligt, hvad kommunerne har lagt til grund for deres udvælgelse. Ungeprofilundersøgelsen er altså ikke repræsentativ for alle unge i Danmark – det betyder, at hvis vi foretog en undersøgelse på en stikprøve af unge, der var simpelt tilfældigt udvalgte, kunne det være, at resultaterne ville være anderledes.

10. Et udtræk fra Danmarks Statistiks Statistikbank (4. maj 2018) viser, at 149.788 personer 1. oktober 2016 var i gang med en almen, erhvervsrettet eller international gymnasial uddannelse (register UDDAKT30).

modtaget et seksuelt billede (hvor personen på billede ikke selv havde givet lov). En næsten lige stor andel af drengene og pigerne har delt et seksuelt billede af sig selv, men når det gælder modtagelse og videredeling af andres billeder (uden at personerne på billederne har givet samtykke), er der flere drenge end piger, der har disse erfaringer. Der er også unge, der har erfaring med, at andre videredeler billeder af dem. 8 pct. har oplevet, at andre har delt et seksuelt billede af dem, men det er kun 3 pct., der har oplevet, at et seksuelt billede af dem selv er blevet delt, uden at de havde givet lov.

Vores analyser af de forskellige aspekter af billeddeling viser, at i Ungeprofilundersøgelsen har størstedelen af de unge på de gymnasiale uddannelser inden for de sidste 12 måneder ikke oplevet hverken selv at dele, videredele, modtage seksuelle billeder, eller at andre har delt seksuelle billeder af dem, uden at de har givet lov. 72 pct. af pigerne og 58 pct. af drengene på gymnasiale uddannelser har således i 2016 ingen oplevelser haft med deling af seksuelle billeder inden for de fem aspekter, der spørges ind til. Der er altså færre piger end drenge, der har oplevelser med billeddeling de sidste 12 måneder.

Tabel 5.1 Deling af seksuelle billeder blandt unge på gymnasiale uddannelser, seneste år. Særskilt for drenge og piger. Krydstabelanalyse. Procent.

	Drenge	Piger	Sig.	Alle
Har delt et seksuelt billede/video af <i>sig selv</i> , fx i undertøj eller nøgen	19	18*		19
Har delt et seksuelt billede/video af <i>andre</i> , fx i undertøj eller nøgen, hvor man ikke havde fået lov til det	12	2***		6
Har modtaget et seksuelt billede/video af andre, fx i undertøj eller nøgen, hvor personen selv ikke havde givet lov til det	31	14***		21
Har oplevet, at andre har delt et seksuelt billede/video af dem, fx i undertøj eller nøgen	10	5***		8
Har oplevet, at andre har delt et seksuelt billede/video af dem, fx i undertøj eller nøgen, hvor de ikke havde givet lov til det	3	3		3
Anm.: Kolonnen "Sig." markerer signifikansen af kønsforskellen. * p < 0,05, ** p < 0,01, *** p < 0,001.				
Kilde: Ungeprofilundersøgelsen 2016, totaltal for unge på gymnasiale uddannelser. n = 16.093-16.242.				

Nogle af de unge har kun begrænsede oplevelser med deling af seksuelle billeder, men også her adskiller pigerne og drengene sig fra hinanden. Blandt pigerne er der 11 pct., der kun har delt et seksuelt billede af sig selv og derudover ikke har haft andre oplevelser med billeddeling. Blandt drengene er der 14 pct., der kun har modtaget et seksuelt billede af andre, hvor personen selv ikke havde givet lov til det, og derudover ikke har haft andre oplevelser med billeddeling.

Som de kvalitative analyser i denne rapport viser, deler unge personligt indhold på digitale medier som en del af deres personlige selvfortællinger og som en del af deres venskabspraksis. Når unge deler seksuelle billeder, hvor den afbildede person har lidt tøj på eller er nøgen, kan det ses som en måde, hvorpå de udforsker deres seksualitet og begynder at have flirtende relationer og kæresterektioner. Der er forskel på, hvor meget de unge udforsker deres seksualitet og relationer gennem billeddeling – nogle unge er mere engagerede i disse aktiviteter end andre. Vi finder, at der er et overlap mellem dem, der deler, videredeler og modtager seksuelle billeder. Blandt de unge, der har delt seksuelle billeder af sig selv, har 15 pct. også delt seksuelle billeder af andre, hvor de ikke havde fået lov – blandt dem, der ikke har delt et billede af sig selv, gjaldt det kun 4 pct. (forskellen er statistisk signifikant, p<0,001). Det samme overlap ses mellem det at dele et billede af sig selv og det at modtage et billede, hvor personen på billedet ikke selv har givet lov. Blandt de unge, der har delt seksuelle billeder af sig selv, har 36 pct. også modtaget seksuelle billeder af andre, hvor personen på billedet ikke havde givet lov til, at det skulle deles – blandt dem, der ikke har delt et billede af sig selv, gjaldt det for 18 pct. (forskellen er statistisk signifikant, p<0,001).

I resten af dette kapitel fokuserer vi udelukkende på det at have delt et seksuelt billede *af sig selv*, fx i undertøj eller nøgen. Først beskriver vi, hvem der deler seksuelle billeder af sig selv, og hvorvidt der er noget særligt, der kendetegner de unge, der deler billeder. Herefter går vi videre med en logistisk regressionsanalyse for at undersøge, hvilke aspekter af de unges liv der stærkest hænger sammen med billeddeling.

5.2 Særlige kendetegn for de unge, der deler seksuelle billeder

I de videre analyser undersøger vi, hvad der kendetegner de unge på gymnasiale uddannelser, der svarer ja til, at de deler seksuelle billeder af sig selv, i Ungeprofilundersøgelsen.¹¹ Selvom der ikke er væsentlig forskel på, hvor mange piger og drenge der har delt et billede af sig selv, tyder de kvalitative interview på, at der er noget forskelligt på spil, når drenge og piger deler seksuelle billeder. Derfor er de følgende analyser lavet separat for drenge og piger.

De deskriptive tal, vist i tabel 5.2,¹² viser, at andelen, der har delt et seksuelt billede af sig selv, er større, jo ældre de unge er. Derudover ser vi, at deling af seksuelle billeder er mere udbredt på HF, hvor 24-25 pct. har erfaringer med at dele et billede af sig selv, hvorimod det på de øvrige gymnasiale uddannelser (STX, HHX og HTX) er omkring 16-19 pct., som har delt billeder af sig selv.

11. Da data i Ungeprofilundersøgelsen ikke er repræsentativt udvalgt, som beskrevet i starten af kapitlet, skal man være varsom med at antage, at disse resultater er dækkende for alle unge på gymnasiale uddannelser.

12. Vi tester alle sammenhænge mellem karakteristika og billeddeling ved hjælp af chi2-test. Testen laves separat for hvert køn. Da datasættet er stort ($n=15.105$), vil vi se, at selv meget små sammenhænge bliver signifikante, og derfor vælger vi kun at kommentere på de forskelle, der både er signifikante og når en vis størrelse (mindst 5 procentpoint forskel).

Tabel 5.2 Andelen af unge på gymnasiale uddannelser, der har delt et seksuelt billede de sidste 12 måneder. Opdelt på baggrundsforhold samt trivsel, uddannelse og sociale relationer. Særsilt for drenge og piger. Krydstabelanalyse. Procent.

	Drenge	Sig.	Piger	Sig.
Alder ⁱ		***		***
16 år	15		16	
17 år	20		16	
18 år	20		20	
19 år	22		22	
20 år	21		21	
Familiestruktur		***		***
Bor med begge forældre	18		16	
Bor med én forælder	20		20	
Udeboende	26		26	
Trivsel derhjemme		***		***
Trives godt derhjemme	19		17	
Trives dårligt derhjemme	29		28	
Type af gymnasial ungdomsuddannelse		**		***
STX	19		17	
HHX	19		17	
HTX	17		16	
HF	24		25	
Pjækket inden for den sidste måned		***		***
Nej	15		13	
Ja	23		24	
Har afbrudt eller er sprunget fra en uddannelse		*		***
Nej	19		17	
Ja	23		26	
Syn på fremtiden		-		***
Optimistisk	20		17	
Pessimistisk	19		21	
Selvskade		***		***
Nej	18		14	
Ja	35		33	
Føler sig ensom		***		***
Nej	18		14	
Ja	22		22	
Antal personer man kan lide at være sammen med i klassen		-		***
6 eller flere personer	19		15	
0-5 personer	20		21	
Tilfredshed med udseende		-		***
Tilfreds	19		17	
Utilfreds	19		21	
Har haft samleje		***		***
Nej	7		4	
Ja	25		26	

Anm.: Kolonnerne "Sig." markerer signifikansen mellem et karakteristikum og billeddeling, testet ved χ^2 -test, hver for sig for hvert køn. * $p < 0,05$, ** $p < 0,01$, *** $p < 0,001$.

Note: n (drengene) = 6.644, n (piger) = 8.746.

Kilde: Ungeprofilundersøgelsen 2016, totaltal for unge på gymnasiale uddannelser.

I tabel 5.2 kan vi desuden se, at der er en stærk sammenhæng med det at dele billeder og at have seksuelle erfaringer. Blandt dem, der har haft samleje, har flere erfaringer med at dele seksuelle billeder af sig selv. Blandt dem, der ikke er debuteret seksuelt, har 4 og 7 pct. af henholdsvis pigerne og drengene delt et seksuelt billede, mens det er 26 og 25 pct. blandt dem, der har haft samleje.

Yderligere ser vi, at det at dele et seksuelt billede i Ungeprofilundersøgelsen hænger sammen med en række forhold, der er knyttet til en øget udsathed i forhold til uddannelse, trivsel og sociale relationer. Vi ser en sammenhæng mellem at dele billeder og en problemfyldt uddannelseshistorik. Blandt dem, der har pjækket den sidste måned, og blandt dem, der har afbrudt en uddannelse, er der flere, der har delt seksuelle billeder af sig selv. Deskriptivt ser vi også en sammenhæng mellem en dårligere trivsel og det at dele seksuelle billeder af sig selv. Blandt dem, der nogensinde har skadet sig selv med vilje (selvskade), er der flere, der har delt et seksuelt billede af sig selv. Ligeledes ser vi, at unge, der føler sig ensomme, i lidt højere grad har erfaring med at dele seksuelle billeder af sig selv.

I Ungeprofilundersøgelsen har vi mulighed for at undersøge, hvordan billeddeling hænger sammen med de unges egne oplysninger om familiestruktur og relation til forældrene. Flere blandt de udeboende unge har delt et seksuelt billede end blandt dem, der bor sammen med forældrene. Vi ser også en forskel i forhold til, hvordan de unge trives derhjemme – flere, der trives dårligt derhjemme, har delt et billede.

Resultaterne, der er vist i tabel 5.2, viser således, at deling af seksuelle billeder hænger sammen med en række forhold, der er knyttet til øget udsathed, både i forhold til de unges familie, deres uddannelse, deres trivsel og deres sociale relationer. I det følgende analyserer vi, om disse sammenhænge fortsat eksisterer, når vi korrigerer for andre faktorer, som kan tænkes at udgøre den bagvedliggende årsag til de sammenhænge, vi har fundet. Det gør vi med en logistisk regressionsanalyse, der analyserer sammenhængen mellem billeddeling og de enkelte forklarende faktorer, når de øvrige forklarende faktorer holdes konstante.

5.3 Seksuelle erfaringer, mistrivsel, fravær fra uddannelse og svage relationer

I tabel 5.3 præsenterer vi resultaterne fra vores lineære sandsynlighedsmodeller, der analyserer sandsynligheden for at dele et seksuelt billede.

Tabel 5.3 Sandsynlighed for at dele et seksuelt billede af sig selv blandt unge på gymnasiale uddannelser, kontrolleret for baggrundsforhold og unges øvrige adfærd og trivsel. Separat for køn. Lineær sandsynlighedsmodel. Forudsagte sandsynligheder. Procent.

	Drenge	Sig.	Piger	Sig.
<i>Alder</i>	*		*	
16 år	21		20	
17 år	20		19	
18 år	19		18	
19 år	18		17	
20 år	17		16	
<i>Familiestruktur</i>	-		-	
<i>Forhold til forældre</i>	-		-	
<i>Type af uddannelse</i>	-		-	
STX	18 ref.		ref.	
HHX	16*		-	
HTX	17-		-	
HF	20-		-	
<i>Afbrudt uddannelse</i>	-		-	
<i>Pjækket inden for den sidste måned</i>				
Nej	17 ref.		16 ref.	
Ja	22***		21***	
<i>Pessimistisk om fremtiden</i>				
Optimistisk	20 ref.		18 ref.	
Pessimistisk	17**		17-	
<i>Selvskade</i>				
Nej	18 ref.		15 ref.	
Ja	32***		29***	
<i>Føler sig ensom</i>				
Nej	18 ref.		17 ref.	
Ja	22*		20***	
<i>Antal personer man kan lide at være sammen med i klassen</i>				
6 eller flere personer	19 ref.		17 ref.	
0-5 personer	20-		20**	
<i>Tilfredshed med udseende</i>	-			
<i>Haft samleje</i>				
Nej	8 ref.		6 ref.	
Ja	25***		25***	

Anm.: De forudsagte sandsynligheder er beregnet, mens alle øvrige forhold er holdt på gennemsnittet.

* p < 0,05, ** p < 0,01, *** p < 0,001, - insignifikant.

Note: n (drenge) = 6.530, n (piger) = 8.575.

i Alder er medtaget som en kontinuert variabel i modellerne, men i dette skema afrapporterer vi kun de fem mest hyppige aldre 16-20 år. 4 pct. af de unge er 15, eller 21-26 år gamle.

Kilde: Ungeprofilundersøgelsen 2016. Totaltal for unge på gymnasiale uddannelser. Analysen er clustret på institutionsnummer.

Analysen er lavet særskilt for drenge og piger, men er præsenteret samlet i tabellen.¹³ Tabellen viser de forudsagte sandsynligheder for de signifikante karakteristika, der adskiller sig fra de ubehandlede sammenhænge og procenter, vi har vist i tabel 5.2, ved, at de er et resultat af vores lineære sandsynlighedsmodeller (hvor alle øvrige karakteristika holdes på deres gennemsnit).

Da analysen er lavet særskilt for drenge og piger, viser tabel 5.2 ikke forskellen mellem kønnene, men en samlet analyse¹⁴ viser, at der fortsat er signifikant flere drenge, der sender seksuelle billeder af sig selv, når vi holder de øvrige karakteristika konstante.

Den stærkeste sammenhæng i vores analyse er sammenhængen med at have debuteret seksuelt. Unges sandsynlighed for at dele seksuelle billeder er således størst, når de rapporterer at have seksuelle erfaringer. Denne sammenhæng påvirker også andre sammenhænge i vores model. I de deskriptive sammenhænge i tabel 5.2 så vi, at andelen, der har delt et seksuelt billede, steg, jo ældre de unge er, men i vores regressionsmodeller ændrer denne sammenhæng sig, når vi holder, hvorvidt de unge har debuteret seksuelt, konstant. Så bliver sammenhængen mellem alder og det at dele et seksuelt billede omvendt – så er sandsynligheden for at dele seksuelle billeder højest for de yngste.

Vores analyse viser endvidere, at der fortsat er sammenhæng mellem at dele seksuelle billeder og en øget udsathed i forhold til uddannelse, trivsel og sociale relationer. Vi finder således, at unge, der pjækker, har selvskadende adfærd eller oplever ensomhed, har en større sandsynlighed for at dele seksuelle billeder end andre unge.

Desuden viser analysen, at en del karakteristika ikke længere hænger signifikant sammen med sandsynligheden for at dele seksuelle billeder, når alle øvrige karakteristika holdes konstante. Bl.a. ser vi, at familiestruktur, relationer til forældrene samt om man har afbrudt en uddannelse, ikke længere hænger signifikant sammen med sandsynligheden for at dele seksuelle billeder af sig selv.

5.4 Opsamling

Den kvantitative analyse af unges deling af seksuelle billeder viser, at selvom en del gymnasieunge har erfaring med deling af seksuelle billeder, er der fortsat 75 pct. af pigerne og 58 pct. af drengene, der hverken har sendt eller modtaget et nøgenbillede de seneste 12 måneder.

Hver femte unge har prøvet at sende billeder af sig selv, heraf næsten lige dele drenge (19 pct.) og piger (18 pct.). Samtidig har kun ganske få (3 pct.) inden for de sidste 12 måneder oplevet, at et billede af dem selv videresendes uden deres samtykke.

Særligt drengene videredeler seksuelle billeder af andre og modtager seksuelle billeder (uden at personerne på billederne har givet samtykke). Vi ser desuden et relativt stort overlap mellem dem, der deler seksuelle billeder af sig selv, og dem, der videredeler og modtager seksuelle billeder af andre.

I vores uddybende analyser af, hvad der kendetegner unge, der deler seksuelle billeder af sig selv, kan vi se, at det at dele billeder hænger stærkt sammen med at have debuteret seksuelt. Vores

13. I en samlet regressionsmodel for drenge og piger, der ikke præsenteres i dette kapitel, ser vi, at der, efter at vi har kontrolleret for de karakteristika, der inddrages i analyserne i dette afsnit, fortsat er signifikant forskel på drenge og pigers sandsynlighed for at dele seksuelle billeder af sig selv, hvor drengene har en højere sandsynlighed end pigerne.

14. Der kan tilsendes efter henvendelse til forfatterne.

resultater tyder også på, at unge, der deler billeder, i gennemsnit er mere udsatte i forhold til uddannelse, trivsel og sociale relationer. Unge har en større sandsynlighed for at dele seksuelle billeder, når de har fravær fra deres uddannelse, har erfaringer med selvskade og ensomhed.

De kvantitative analyser af deling af seksuelle billeder, der er præsenteret i dette kapitel, bruger data fra Ungeprofilundersøgelsen. Som vi pointerer i starten af dette kapitel, er Ungeprofilundersøgelsen ikke en repræsentativ undersøgelse, så resultaterne af analyserne kan kun generaliseres til de ca. 16.000 unge på de gymnasiale uddannelser, der deltager i undersøgelsen (de udgør cirka 11 pct. af alle, der i 2016 var i gang med en gymnasial uddannelse).

6 UNGES KROPSOPFATTELSE

I det følgende afsnit analyserer vi med kvantitative metoder kropsopfattelsen hos danske unge. Ungdomslivet er en tid, hvor kroppen udvikler sig i takt med puberteten, og unge forholder sig til deres egen og andres kroppe som en del af deres seksuelle udvikling. Som vi skrev i den kvalitative analyse i kapitel 4 "Deling af den afklædte og nøgne krop", oplever de unge fra vores fokusgrupper, at kroppen bliver eksponeret (og sat til vurdering) på digitale medier. Afsnittet viste også, at billeder af kroppen opfattes forskelligt, afhængigt af køn. Kønskategorierne er med til at definere dominerende opfattelser af, hvordan man opfører sig som "korrekt" pige eller dreng. Når unge deler deres krop på digitale medier, oplever de en kønnet dobbeltmoral, som kan skabe snævre rammer for piger og drenge udtryksmuligheder. Hvor pigekroppen af flere opfattes privat og kan blive forbundet med nedsættende kategoriseringer (fx "slut" eller "luder"), hvis den deles offentligt, så kan drenge opleve at møde andre forventninger, knyttet til forestillingen om den maskuline drengekrop. Billeder af kroppen bliver vurderet i forhold til normer om, hvad der er femininitet-maskulinitet eller attraktivt-utiltalende. I denne rapport laver vi ikke kvalitative analyser af, hvilke idealer de unge oplever for, hvordan man skal se ud, men de unge fortæller i flere af interviewene om forskellige idealer for pige- og drengekroppen. I en af fokusgrupperne, bestående af piger, diskuterer de, hvilke forventninger de oplever til, hvordan man skal se ud:

Malou: Der er de her kropsidealer, som man får kastet i hovedet hver dag på Instagram. Bare generelt på de forskellige platforme, altså de er der jo, og måske siger man til sig selv, at man ikke går efter dem. Men det gør man jo lidt alligevel. Det er jo bare – altså, der er pres fra alle sider. Hvordan man skal se ud, og hvordan man skal være. Sådan er det jo lidt.

Interviewer: Hvordan er det ideal?

Malou: Du skal være tynd, og du skal være så perfekt som muligt.

Anika: Du skal være tynd, men alligevel muskuløs som pige. Du skal ikke være totalt pumpet, men det skal være markeret alligevel.

Pigerne fortæller om deres oplevelse af at få præsenteret kropsidealer på digitale medier, og selvom man godt kan afvise dem, så kommer de nemt til at påvirke én alligevel. Ligeledes fortæller de, at idealet for piger er at være tynd. Dette er i overensstemmelse med international forskning, der ligeledes viser, at en slank krop er et skønhedsideal blandt piger i de fleste vestlige samfund (Ata, 2007; Smolak & Murnen, 2007). I flere af interviewene nævnes det, at piger skal være tynde, men i det gengivne interviewuddrag nævner de unge også, at en pige skal være muskuløs. I andre interview omtales det sådan, at man skal have "en trænet krop, hvis man lægger det ud", men dette går ikke igen i alle interviewene. Der nævnes der tværtimod andre ting som "store bryster, lille talje og en kæmpe røv" og de perfekt optegnede øjenbryn. Flere steder fremhæver de unge dog også, at der er forskellige idealer, og at de oplever, at nogle bevidst udfordrer idealerne, hvilket de oplever som positivt. Som en af de unge i en pige-gruppe siger: "Jeg synes bare, det er fedt, at man tør lægge uperfekte billeder op". I det samme interview, som er refereret ovenfor, spørger intervieweren, om der er forskel på idealerne for drenge og piger, hvilket pigerne bekræfter. Idealet for drenge er ikke nødvendigvis at være tynd, men de skal hellere være muskuløse eller "buff", som det omtales i interviewet. Dette kommer også frem i andre interview, hvor det nævnes, at drenge skal være muskuløse og have markerede mavemuskler ("sixpack"), men at de heller ikke må være for muskuløse. Ligeledes nævnes det, at drenge skal være høje. Dette stemmer også overens med de idealer,

der findes for drenge i den internationale litteratur, hvor mændene skal være store, muskuløse og have en v-formet overkrop (Ata, 2007; Smolak & Murnen, 2007).

Flere unge fra interviewene beskriver ligeledes, hvordan de sammenligner deres egen krop med billeder af kammerater og kendtes kroppe, som de ser på digitale medier. Det er både negative og positive sammenligninger, hvor de tænker: "fuck, jeg vil gerne have den krop", og hvor de vurderer, at deres krop er mere attraktiv. I en af fokusgrupperne, bestående af både drenge og piger, diskuterer de, hvordan de sammenligner sig med andre, når de ser billeder af kroppe på digitale medier:

Kamille: Ja, hvis jeg ser et billede på nettet af en eller anden pige, så kan jeg godt tænke: "Fuck, sådan ser jeg ikke ud."

Interviewer: Så man sammenligner sig?

Kamille: Det kan man nok ikke helt lade være med.

Kalle: Sådan er vi mennesker jo lavet. Man sammenligner sig jo med alt. Det kan man jo ikke lade være med. Man ser en fed bil og tænker: "Hvorfor har jeg ikke en fed bil?" Omvendt, hvis man ser én, som ikke har det så godt, så tænker man: "Hov, jeg klarer det utrolig godt i forhold til."

Interviewer: Så man sammenligner sig begge veje?

Kamille: Nok bare mest den negative vej. Det gør jeg i hvert fald.

Josefina: Det gør man hurtigt. Det er også bare de der mennesker, som bare ser pisse-godt ud. Mens de sover, og mens de har tømmermænd og sådan noget. Så får man måske lidt mindreværdskomplekser over, at man ikke selv ser så pissegodt ud hele tiden.

Uddraget er et eksempel på, hvordan sammenligninger med andre kan have forskellige funktioner for de unge – det kan være et selvtillidsboost, eller det kan give mindreværdskomplekser. De to piger fra interviewet pointerer dog, at de oplever, at den negative sammenligning, hvor de føler sig mindre attraktive, er det, de oplever mest. Den internationale forskning viser også, at unge, der ofte sammenligner sig med andre, oftere rapporterer en negativ kropsopfattelse (Jones, 2001; Fardouly, 2005; Fardouly, 2015; Kim, 2015). Sammenligningen med andre kan føre til en mere negativ selv-vurdering og dermed give de unge en negativ kropsopfattelse. Utilfredshed med egen krop og udseende kan forekomme, ligegyldigt hvordan ens fysiske fremtoning og sundhed er – og det findes i alle vægtgrupper. En engelsk gennemgang af forskningen på området viser, at uanset kropsstørrelse, kropsform og øvrig fysisk fremtoning så har utilfredsheden med egen krop og udseende negative konsekvenser (Halliwell, Diedrichs & Orbach 2014). En negativ kropsopfattelse kan påvirke unges trivsel, uddannelse og sociale relationer. I den internationale forskningslitteratur omtales kropsopfattelse ofte som "body image", og begrebet kan defineres som følgende:

Body image is defined as one's perception of, affective reaction to, and cognitive appraisal of one's body. (Smolak & Murnen, 2007)

Kropsopfattelse dækker altså over opfattelsen af, den følelsesmæssige reaktion på og den kognitive vurdering af egen krop. I den internationale litteratur operationaliseres kropsopfattelse forskelligt. I dette afsnit kigger vi på, hvordan unge vurderer deres udseende – om de er tilfredse med deres vægt, og hvordan de vurderer deres form.

Afsnittets datagrundlag er spørgeskemaundersøgelsen SHILD (Survey of Health, Impairment and Living Conditions in Denmark), der er en stor panelundersøgelse, som VIVE (dåværende SFI) gennemførte i 2016 med deltagelse af 23.000 repræsentativt udvalgte danskere (svarprocenten for undersøgelsen er 54 pct.). I undersøgelsen deltager ca. 1.700 unge i alderen 16-20 år. Undersøgelsen spørger ind til en lang række aspekter af helbred (som højde og vægt) samt egen vurdering af udseende, vægt og form.

I det følgende afsnit analyserer vi med kvantitative metoder kropsoptagelsen hos danske 16-20-årige. Desuden analyserer vi, om der er forskelle i kropsoptagelse blandt drenge og piger – samt om kropsoptagelse hænger sammen med de unges trivsel, uddannelse og sociale liv.

6.1 Vurdering af krop og udseende

I SHILD bliver de unge bedt om at vurdere deres krop i forhold til forskellige aspekter, bl.a. deres udseende, vægt og fysiske form. Disse forskellige vurderinger af kroppen anvender vi i denne analyse som et udtryk for de unges kropsoptagelse.

Tabel 6.1 Unge i alderen 16-20 år, fordelt efter vurdering af forskellige aspekter af udseende, vægt og fysisk form. Krydstabelanalyse. Procent.

Vurdering af egen krop	Drenge	Piger	Sig.	Total
Udseende			***	
Jeg ser usædvanlig godt ud	12	6		10
Jeg ser ret godt ud	39	32		36
Jeg ser gennemsnitlig ud	44	52		48
Jeg ser mindre godt ud	4	7		5
Jeg ser ikke godt ud	1	2		2
Total	100	100		100
Vægt			***	
Vil i høj grad tabe sig	6	18		12
Vil i nogen grad tabe sig	22	44		33
Er tilfreds med vægten	42	33		38
Vil gerne tage på i vægt	30	4		17
Total	100	100		100
Fysisk form			***	
Virkelig god	19	6		13
God	40	35		38
Nogenlunde	31	42		37
Dårlig	10	16		13
Total	100	100		100

Anm.: Kolonnen "Sig." markerer, om der er signifikant forskel på drenge og piger, testet med χ^2 -test.

*** $p < 0,001$, ** $p < 0,01$, * $p < 0,05$.

Kilde: SHILD 2016, vægtede tal. $n = 1.684$.

Drenge og piger vurderer i gennemsnit deres krop forskelligt, som det ses i tabel 6.1. Drengene vurderer i højere grad end pigerne deres krop positivt – de vurderer i højere grad, at de ser godt ud, at de er tilfredse med deres vægt, og at de er i god form. Dog vil flere drenge end piger gerne tage på i vægt, så der findes altså blandt drengene en anden form for utilfredshed med deres krop end den, vi ser blandt pigerne.

Tallene i tabel 6.1 viser desuden, at mange unge er utilfredse med deres vægt – blandt drengene er 58 pct., og blandt pigerne er 67 pct. utilfredse med deres vægt. Størstedelen af de unge vil altså gerne ændre deres vægt og enten tabe sig eller tage på. Færre unge vurderer, at de ikke ser godt ud. Blandt drengene vurderer 5 pct., at de ikke ser godt ud, mens det samme gør sig gældende for 9 pct. af pigerne. Ligeledes vurderer de fleste af de unge, at deres form er god eller nogenlunde, mens færre vurderer, at de er i dårlig form – 10 pct. af drengene og 16 pct. af pigerne vurderer, at de er i dårlig form.

6.2 Vægt

For at måle, om de unges kropsopfattelse hænger sammen med, hvorvidt de er normal-, under- eller overvægtige, inddrager vi de unges selvrapporterede oplysninger om vægt og højde og danner derudfra et mål for de unges BMI. De fleste af de unge er normalvægtige, 72 pct., mens 8 pct. er undervægtige, og 20 pct. er overvægtige i forskellig grad. Der er ikke signifikant forskel på, hvor mange der er undervægtige, normalvægtige, overvægtige og fede blandt drenge og piger.

Tabel 6.2 Unge i alderen 16-20 år, fordelt på vægtgrupper. Særskilt for drenge og piger. Krydstabelanalyse. Procent.

Vægtgrupper	Drenge	Piger	Total
Undervægtig (BMI < 18,5)	6	10	8
Normalvægtig (BMI ≥ 18,5 eller < 25)	72	73	72
Overvægtig (BMI ≥ 25 eller < 30)	16	14	15
Fedme (BMI ≥ 30)	5	4	5
Total	100	100	100

Anm.: Forskellene på drenge og piger er signifikant testet med en chi²-test og er insignifikante på et femprocents signifikansniveau.

Kilde: SHILD 2016, vægtede tal. n = 1.684.

Vi finder en sammenhæng mellem de unges vægtgrupper (opdelt efter BMI) og deres vurdering af, om de gerne vil tabe sig eller tage på, se tabel 6.3. Blandt de unge, der er undervægtige, er der en større gruppe, der gerne vil tage på – det gælder dog særligt blandt drengene. Blandt de undervægtige piger er 56 pct. tilfredse med deres vægt, og 13 pct. vil gerne tabe sig – ingen af de undervægtige drenge vil gerne tabe sig. Blandt de normalvægtige unge er der også stor forskel på drengene og pigerne – flere drenge end piger er tilfredse med deres vægt. Blandt de normalvægtige drenge vil 19 pct. gerne tabe sig, mens hele 61 pct. blandt de normalvægtige piger gerne vil tabe sig. Blandt de overvægtige er der også flere piger end drenge, der gerne vil tabe sig, mens det kun er blandt drengene med overvægt, at vi finder en gruppe, der gerne vil tage på (8 pct. af de overvægtige drenge). Vi ser altså et billede af, at pigerne i højere grad vil tabe sig (uanset vægtgruppe), og at flere drenge end piger gerne vil tage på. Dette resultat kan ses i forhold til interviewuddragene fra starten af kapitlet, hvor de unge beskriver, hvordan idealet for piger er at være slank, mens drenge skal være muskuløse, og det at tage på i muskler betyder også at tage på i kilo. At 30 pct. af drengene i undersøgelsen gerne vil tage på (se tabel 6.1), skal dog også ses i forhold til, at nogle i aldersgruppen fortsat er i puberteten, og at deres krop dermed stadig udvikler sig og vil vokse indtil slutningen af puberteten.

Tabel 6.3 Unge i alderen 16-20 år, fordelt efter vurdering af egen vægt. Særskilt for drenge og piger. Krydstabelanalyse. Procent.

Vurdering af vægt	Undervægtig		Normalvægtig		Overvægtig samt fedme	
	Drenge	Piger	Drenge	Piger	Drenge	Piger

Vil i høj grad tabe sig	0	3	3	12	21	53
Vil i nogen grad tabe sig	0	10	16	49	49	39
Er tilfreds med vægten	16	56	50	37	22	8
Vil gerne tage på i vægt	84	31	32	2	8	0
Total	100	100	100	100	100	100

Anm.: Forskellene på drenge og piger er signifikant testet med en χ^2 -test for hver vægtgruppe og er i alle tre vægtgrupper signifikante ($p < 0,001$).

Kilde: SHILD 2016, vægtede tal. $n = 1.684$.

6.3 Fire grupperinger af kropsoptagelse

På baggrund af variablene om vurdering af udseende, vægt og form samt vægtgrupper inddeler vi ved hjælp af latent klasseanalyse de unge i fire grupper. Vi benytter en latent klasseanalyse, da vi ved hjælp af denne analyse kan undersøge sammenhængene mellem en række spørgsmål, og fordi den fordeler besvarelsenerne på en række grupper eller klasser, hvor hver gruppe har samme svarmønster (se Jæger, 2006, for en introduktion til teknikken). Den latente klasseanalyse giver også et tal for gruppernes størrelse og for gruppernes sandsynlighed for at svare på bestemte måder. Vi får dermed en sammenfatning af en række spørgsmål ind i få og adskilte grupper, vi får et mål for gruppernes størrelse, og vi kan bruge denne kategorisering af grupper som en forklarende variabel i vores øvrige analyser. Vi sammenligner modeller med 1-5 grupperinger, se bilagstabel 1.1, og finder, at en model med fire grupperinger, ifølge de statistiske tests, bedst beskriver variationen i materialet.

De fire forskellige kropsoptagelser vi finder, er følgende:

- Den største gruppe (gruppe 1) omfatter 40 pct. af de unge. Størstedelen af dem er normalvægtige, men vil gerne tabe sig og vurderer, at deres udseende og fysiske form er jævnt gode.
- Den næststørste gruppe (gruppe 2) omfatter 36 pct. af de unge. Størstedelen af dem er normalvægtige, ligesom gruppe 1, men de vurderer både deres vægt, udseende og fysiske form som rigtig god.
- Den tredjestørste gruppe (gruppe 3) omfatter 14 pct. af de unge. Størstedelen af dem er overvægtige, vil gerne tabe sig og vurderer deres udseende og fysiske form negativt.
- Den fjerdestørste gruppe (gruppe 4) omfatter 10 pct. af de unge. Størstedelen af dem er undervægtige, vil gerne tage på og vurderer deres udseende og fysiske form som gennemsnitligt og nogenlunde.

Gruppernes sandsynlighed for at svare på bestemte måder i de fire spørgsmål, der ligger til grund for grupperingerne, kan ses i tabel 6.4.

Tabel 6.4 Fire grupperinger af 16-20-åriges kropsoptagelse. Latent klasseanalyse. Procent.

	Gruppe 1 Normalvægtig – mindre tilfredse	Gruppe 2 Normalvægtig - tilfredse	Gruppe 3 Overvægtige	Gruppe 4 Undervægtige	Total
Gruppens størrelse (andel i pct.)	40	36	14	10	100
<i>BMI</i>					
Undervægtig (BMI < 18,5)	0	4	2	63	8
Normalvægtig (BMI ≥ 18,5 eller < 25)	79	89	35	36	72
Overvægtig (BMI ≥ 25 eller < 30)	20	6	34	0	15
Fedme (BMI ≥ 30)	1	0	29	0	5
I alt	100	100	100	100	100
<i>Vil du gerne tabe dig?</i>					
Ja, i høj grad	10	0	57	0	12
Ja, i nogen grad	58	9	42	2	33
Nej, er tilfreds med vægten	32	63	1	26	38
Nej, vil gerne tage på i vægt	0	28	0	73	17
I alt	100	100	100	100	100
<i>Hvis du selv skulle vurdere dit udseende, vil du så sige, at du ...</i>					
...ser usædvanlig godt ud	7	17	2	4	10
...ser ret godt ud	35	46	10	34	36
...ser gennemsnitlig ud	57	37	50	49	48
...ser mindre godt ud	1	0	28	10	5
...ikke ser godt ud	0	0	10	2	2
I alt	100	100	100	100	100
<i>Hvordan vurderer du din fysiske form?</i>					
Virkelig god	0	35	1	0	13
God	31	64	2	18	38
Nogenlunde	64	0	37	58	37
Dårlig	5	0	59	24	13
I alt	100	100	100	100	100

Kilde: SHILD 2016, vægtede tal. n = 1.684.

Der er stor forskel på, hvor mange drenge og piger der er i de fire kropsoptagelsesgrupper. Der er en overvægt af piger i gruppe 1 og gruppe 3 (med 63 pct. piger i hver). Disse to grupper har det til fælles, at mange gerne vil tabe sig. Derimod er der en overvægt af drenge i gruppe 2 og 4, der enten vurderer deres vægt, form og udseende positivt (her er der 70 pct. drenge) eller ofte er undervægtige og gerne vil tage på, samt vurderer deres udseende og fysiske form som gennemsnitlig og nogenlunde (her er der 61 pct. drenge). Sammenhængen mellem kropsoptagelsesgrupperne og køn er signifikant, også efter at der er kontrolleret for baggrundsforhold¹⁵.

Ud over at tilhørsforholdet til de fire grupper hænger tydeligt sammen med køn, hænger de fire forskellige kropsoptagelser også sammen med flere aspekter af de unges liv, som vi vil se i de næste analyser.

15. I vores modeller kontrollerer vi for alder, etnicitet, anbringelse i barndommen, højeste fuldførte uddannelse og primære beskæftigelse.

6.4 Kropsopfattelse hænger sammen med trivsel, uddannelse og sociale relationer

Vores videre analyser viser, at grupperingerne af kropsopfattelse hænger sammen med en række aspekter af de unges trivsel, uddannelse og sociale relationer, også når vi har taget højde for en række af de unges baggrundsforhold.

I figur 6.1 præsenterer vi forudsagte sandsynligheder fra lineære sandsynlighedsmodeller, der undersøger sammenhænge mellem trivsel, uddannelse og sociale relationer på den ene side og kropsopfattelse på den anden side.¹⁶ I modellerne kontrollerer vi for køn, alder, etnicitet (indvandrere/efterkommer-baggrund), anbringelse i barndommen samt de unges højeste fuldførte uddannelse i 2015 (delt op på mindre end 9. klasse, grundskole med afsluttet 9. klasse og ungdomsuddannelse) og deres primære beskæftigelse (delt op i, om de er under uddannelse, i arbejde, arbejdsløse/pensionister eller har anden beskæftigelse).¹⁷ Se bilagstabel 1.2 for præsentation af kontrolvariablene. Tallene i figuren, de forudsagte sandsynligheder, er altså ikke de ubehandlede sammenhænge og procenter, vi ser i datamaterialet, men et resultat af vores modeller, hvor vi sætter alle baggrundsforholdene til deres gennemsnit (vi holder dem konstante). Se bilagstabellerne 1.3 og 1.4 for at se regressionsmodellerne.

Vores analyser viser, at de fire grupperinger af kropsopfattelse hænger sammen med, om man har afbrudt en uddannelse. I gruppe 2 (der er tilfredse med deres krop) har 8 pct. afbrudt en uddannelse, mens der er signifikant flere, der har afbrudt en uddannelse i de øvrige kropsopfattelsesgrupper. I gruppe 1 (de middel utilfredse) har 12 pct. afbrudt en uddannelse, mens 18 og 15 pct. har afbrudt en uddannelse i henholdsvis gruppe 3 og 4.

Som figuren viser, finder vores analyser også en sammenhæng mellem kropsopfattelse og de unges trivsel (det at være tilfreds med sit liv og at have en psykisk lidelse). I gruppe 2, der har en positiv kropsopfattelse, er 7 pct. ikke tilfredse med deres liv, mens der er signifikant flere i de øvrige grupper, der ikke er tilfredse med deres liv. Særligt i gruppe 3 (de overvægtige/utilfredse) er mange ikke tilfredse med deres liv – det gælder for hele 35 pct. i denne gruppe. Kropsopfattelse er altså forbundet til tilfredshed med ens samlede tilværelse, hvor man i spørgsmålet bliver bedt om at *tage alt i betragtning*. Vores model viser den samme tendens for psykiske lidelser, hvor der er signifikant flere med psykiske lidelser i de grupper, der er utilfredse med deres krop (på nær gruppe 4).

Yderligere ser vi en sammenhæng mellem kropsopfattelse og de unges sociale liv (hvor tit de tilbringer tid sammen med venner og ensomhed). Det er dog kun de unge i gruppe 3 (de overvægtige/utilfredse), der ser deres venner signifikant sjældnere i forhold til de unge i gruppe 2 (der er tilfredse med deres krop). Ligeledes viser vores analyser, at det kun er gruppe 3 og 4 (de overvægtige/utilfredse og de undervægtige/utilfredse), der oftere oplever at være ensomme, defineret som at man er alene, når man hellere vil være sammen med andre, i forhold til gruppe 1.

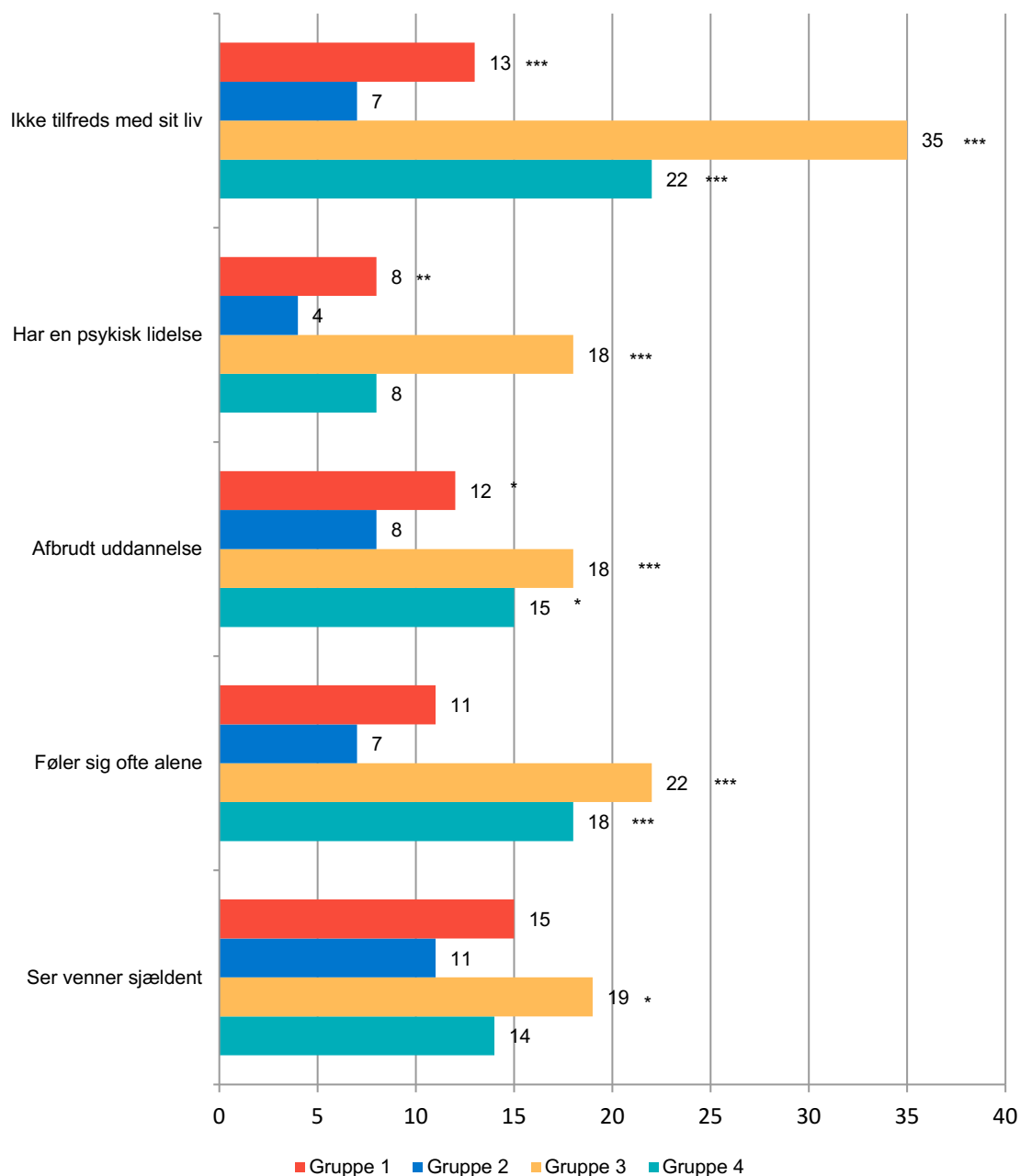
Overordnet viser vores analyser, at gruppe 3 (de overvægtige/utilfredse) er de mest udsatte i forhold til de aspekter af trivsel, uddannelse og sociale relationer, vi analyserer. Ligeledes kan vi se, at gruppe 4 (de undervægtige/utilfredse) oftere er utilfredse med deres liv, har afbrudt deres uddannelse og føler sig ensomme i forhold til gruppe 2, som er dem, der er tilfredse med deres krop – altså adskiller de sig kun på nogle af variablene. Gruppe 1, hvor størstedelen er normalvægtige men

16. Variablen for trivsel, uddannelse og sociale relationer er den afhængige variabel i modellerne, mens variablen for kropsopfattelse sammen med en række baggrundsforhold er de uafhængige variable. Se en præsentation af variablene i bilagstabel 1.3.

17. I SHILD har vi desværre ikke oplysninger om forældrenes socioøkonomiske situation, fx forældrenes uddannelse, beskæftigelse og indkomst, og derfor kan det være, at de sammenhænge vi ser i analysen, ville ændre sig, hvis vi havde mulighed for at medtage disse forhold i analysen.

utilfredse med deres krop, adskiller sig i mindre grad fra gruppe 2, der er normalvægtige men tilfredse med deres krop.

Figur 6.1 Sandsynligheden for trivsel, uddannelse og sociale relationer for fire grupperinger af kropsopfattelse. Kontrolleret for baggrundsforhold. Lineær sandsynlighedsmodel. Forudsagte sandsynligheder. Procent.

Anm.: Gruppe 1: Normalvægtige - mindre tilfredse, Gruppe 2: Normalvægtige – tilfredse, Gruppe 3: Overvægtige, Gruppe 4: Undervægtige

I de lineære sandsynlighedsmodeller, der ligger bag figurene, er der kontrolleret for køn, alder, etnicitet, anbringelse i barndommen, samt de unges højest fuldførte uddannelse i 2015 (delt op på mindre end 9. klasse, grundskole med afsluttet 9. klasse og ungdomsuddannelse) og deres primære beskæftigelse (delt op i, om de er under uddannelse, i arbejde, arbejdsløse/pensionister og andet).

Note: Stjerneerne i figuren markerer, om søjlen er signifikant forskellig fra gruppe 2, der er sat til referencegruppen i modellerne, *** p < 0,001, ** p < 0,01, * p < 0,05.

Kilde: SHILD 2016, vægtede tal. n = 1.679/1.684.

Vi har lavet analyserne for kønnene samlet, da vi finder de samme tendenser på tværs af kropsoptagelsesgrupperne for piger og drenge. Dog viser vores modeller, at der er forskel på, hvor ofte piger og drenge mistrives og afbryder uddannelser, mens der ikke er forskel i drenge og pigers sociale relationer, når vi har taget højde for kropsoptagelse og baggrundsforhold. Modellerne viser, at piger trives dårligere, og at drenge oftere afbryder en uddannelse.

Yderligere analyser,¹⁸ hvor vi medtager en interaktionseffekt mellem køn og kropsoptagelse, viser, at pigerne i den overvægtige/utilfredse gruppe (gruppe 3) oplever større mistrivsel end drengene i samme gruppe. Vi ser altså, at sammenhængen mellem negativ kropsoptagelse og mistrivsel er stærkest for pigerne. I et af interviewene, hvor der deltog både drenge og piger, diskuterer de unge, hvor store forventninger der er til henholdsvis drenge og pigers udseende:

Mina: Jeg vil også sige, der hører nogen skønhedskrav til piger og også til pigers kroppe. Jeg synes ikke igen, man går [lige] så meget op i, hvordan en drengs krop ser ud, som hvordan en piges krop ser ud.

William: Gør man ikke?

Amin: Altså, der er jeg lidt uenig. Jeg vil sige, piger de lægger et større pres på sig selv. Men altså.

Amanda: Ikke alle.

Amin: Nej, de fleste piger de lægger et stort pres på én selv. Men jeg vil sige, der er lige store [forventninger], piger vil lige så gerne have en flot krop, som en dreng vil have en flot krop, tror jeg. Men jeg er ikke sikker på, hvad piger de synes. Men jeg tror bare, at piger sætter et større pres på sig selv. [Interviewer: Ja] Ja, jeg tror, de tænker mere på, hvordan de selv ser ud.

Interviewer: Så idealet er det samme, eller hvordan skal jeg høre det?

Amin: Altså, jeg ser det som, at idealet er det samme, men drenge de går måske en lille tand mindre op i det, end piger de gør.

Amanda: Men jeg tror ikke, det her med at opnå idealet er noget, man kan sige enten [gælder for] drenge eller piger. Jeg tror, der er nogle piger og nogle drenge, som går rigtig meget op i det ideal, og så er der nogle drenge og nogle piger, som går lidt mindre op i det. Jeg tror ikke, det er sådan kønsopdelt på den måde.

Amin: Men jeg tror, det er flere piger end drenge.

Katarina: Men jeg tror, piger de vil gerne sådan vise, eller lidt mere vise sig frem, at de er flotte. Og jeg tror drenge, det er mere sådan, hvis de har flot tøj på, så tager de et billede.

Mina: I hvert fald også, at der ligger et større pres på piger end drenge på grund af den her verden, vi ligesom lever i, så er det bare sådan, hverdagen er. Det er i hvert fald det, jeg føler. Presset ligger mere på piger end drenge.

18. Disse modeller kan tilsendes efter henvendelse til forfatterne.

I interviewet er de unge uenige om, hvor store forventninger der er til drenge og pigers udseende. De unge fremfører forskellige holdninger, at drenge og piger oplever lige store forventninger til deres udseende, at piger oplever de største forventninger, og at det er nogle piger og nogle drenge, der går op i idealet, og at der måske bare er flere piger, der går op i idealerne. De unge bliver i løbet af deres meningsudveksling ikke enige, men holder på hver deres holdning, hvilket er tydeligt, da Mina afslutter diskussionen af dette emne ved at holde fast i sit indledende synspunkt, nemlig at hun oplever, at der ligger et større pres på piger. Selvom de unge ikke er enige om, hvorvidt piger og drenge oplever de største forventninger, så giver de alle udtryk for, at nogle unge oplever forventninger til deres udseende. Vores kvantitative analyser viste, at flere piger end drenge har en negativ kropsopfattelse. Vores analyser kan dog ikke vise noget om, hvorvidt drenge eller piger oplever de største forventninger til deres udseende, men analyserne viser, at en negativ kropsopfattelse både for pigerne og drengene hænger sammen med en dårligere trivsel, oftere afbrudt uddannelse og svagere sociale relationer.

6.5 Opsamling

De kvantitative analyser af 16-20-åriges kropsopfattelse viser, at en stor gruppe af de unge har en negativ kropsopfattelse – de er altså utilfredse med deres krop. I analyserne inddeler vi de unge i fire grupper, baseret på deres vurdering af egen krop og eget udseende samt deres BMI. Vi finder to større, overvejende normalvægtige grupper, hvoraf den største (40 pct.), er moderat utilfredse med deres krop, mens den anden (36 pct.), er tilfredse med deres krop. Derudover finder vi to mindre grupper, hvoraf den ene er overvejende overvægtige og meget utilfredse med deres krop (14 pct.), mens den sidste er overvejende undervægtige og moderat utilfredse med deres krop (10 pct.).

Når vi sammenligner de forskellige grupper, ser vi, at der er kønsforskelle. Drenge er overrepræsenterede i den normalvægtige gruppe, der er tilfredse med kroppen, og den undervægtige gruppe, mens piger er overrepræsenterede i den normalvægtige gruppe, der er utilfredse med kroppen, og i den overvægtige gruppe.

Vi ser en sammenhæng mellem kropsopfattelse og de unges psykiske trivsel, sociale liv og uddannelse. De tre grupper, der i mindre grad er tilfredse med deres krop, oplever således i mindre grad livstilfredshed og i lidt højere grad psykiske lidelser – pigerne i højere grad end drengene. Derudover oplever unge med overvægt i højere grad ensomhed og manglende støtte. Uddannelsesmæssigt ser vi, at gruppen, der er overvægtige, i højere grad end dem, der er tilfredse med deres krop, er droppet ud af en uddannelse – det gælder i større grad drengene i forhold til pigerne i gruppen.

7 UNGES SEKSUELLE PRAKSIS

Hvor vi i kapitel 4 og 5 fokuserede på unges seksualitet, som den praktiseres via de sociale medier, vender vi os i dette kapitel mod unges opfattelser og praksis af seksualitet offline. I dette kapitel undersøger vi således, på baggrund af fokusgruppeinterviewene med de unge, hvordan de unge oplever de dominerende normer for piger og drenge's seksualitet, hvordan disse normer kommer til udtryk, og hvilke forklaringer de unge giver på normerne. Derudover bruger vi fokusgruppeinterviewene til at undersøge, i hvilken grad det er muligt for de unge at vælge og udtrykke alternative normer, der bryder med de dominerende normer for piger og drenge's seksualitet.

I de efterfølgende kvantitative analyser af spørgeskemadata viser vi, hvordan seksuel erfaring hænger sammen med de unges baggrund og livssituation (forældres uddannelse, familiestruktur, etnicitet, boligforhold, anbringelse uden for hjemmet) samt uddannelsesforhold og viser derudover, hvordan seksuel erfaring hænger sammen med de unges psykiske trivsel og sociale samvær med venner.

Formålet med dette kapitel er således at få de unge til at sætte ord på, hvordan de oplever de dominerende normer for seksualitet, hvordan de selv forholder sig til disse normer, og i hvilken grad disse normer er kønnede. Derudover bruges kapitlet til at vise, i hvilken grad seksuelle erfaringer varierer med de unges baggrund og livssituation, samt i hvilken grad seksuel erfaring hænger sammen med piger og drenge's trivsel og sociale liv, idet dette dels giver os en indikation af, om forskellige grupper har forskellige kulturer og dermed forventninger til seksualiteten, dels giver os en indikation af, om piger og drenge oplever forskellige konsekvenser af den ene eller den anden måde at praktisere deres seksualitet på.

7.1 Normer for seksualitet – tidligere forskning

I dag er det en udbredt opfattelse, at alle (både kvinder og mænd) har ret til at udleve deres seksuelle præferencer, så længe disse ikke krænker andres grænser og en officiel ligestillingsnorm, hvor piger og drenge er underlagt de samme normer for seksualitet, hvilket giver sig udtryk i en nogenlunde ensartet seksuel praksis blandt unge piger og drenge (Graugaard, 2010; Knudsen, 2006; Træen, Lewin & Sundet, 1992). Sådan har det ikke altid været. Tænk blot på 1970'erne før legaliseringen af abort og udbredelsen af p-pillen, hvor især kvinders seksualitet var underlagt strenge normer og krav, og hvor sex uden for og før ægteskabet blev stærkt fordømt (Laneth, 2014). Der er altså sket meget i løbet af det 20. århundrede og det tidlige 21. århundrede, og måske særligt i Skandinavien, hvor kvinder også i kraft af deres høje arbejdsmarkedsdeltagelse har brudt med tidligere tiders normer og konventioner for kvindelig seksualitet.

Op til 1970'erne var Danmark også et langt mere tydeligt klasseopdelt samfund, hvor arbejderklassen, middelklassen og overklassen havde forskellige muligheder i livet og derfor også forskellige livsstrategier, normer og værdier. Forfatteren Pia Fris Laneth fortæller i en artikel i Politiken, hvordan disse klasseforskelle blandt andet havde betydning for, hvordan man så på kroppen og seksualiteten: "Man havde i arbejderklassen et mere praktisk forhold til kroppen. Nøgenmodelarbejde var bare en lettere form for manuelt arbejde, kroppen skulle jo sælges alligevel." (Jespersen & Mogensen, 2010) I middelklassen oplevede Laneth omvendt mere restriktive normer for, hvad kroppen kunne bruges til og et klart hierarki mellem det åndelige og det kropslige.

Med udbredelsen af servicefag og computerbaseret produktion blev de klassemæssige skillelinjer i samfundet i løbet af 1980'erne og 1990'erne mindre tydelige, og blandt sociologer som Anthony

Giddens og Ulrich Bech, Elisabeth Beck-Gernsheim og Zigmunt Bauman var der derfor i 1990'erne en forventning om, at social klasse i fremtiden ville være mindre afgørende for folks præferencer og værdier – herunder i den intime sfære (Giddens, 1994; Beck & Beck-Gernsheim, 2002; Bauman, 1998).

I praksis viser flere studier fra lande som USA, England og Australien dog, at der i disse lande har været og fortsat er ret tydelig sammenhæng mellem unges klassebaggrund og deres normer for seksualitet og familieliv, hvilket viser sig ved, at unge med middelklassebaggrund, unge fra kernefamilier samt unge, der forventer en længerevarende uddannelse, typisk er mere tilbageholdende seksuelt end unge med arbejderklassebaggrund, unge fra skilte familier og unge, der ikke forventer en lang uddannelse. I nogle studier er disse klasseforskelle mest udtalte for piger (Anderson, 1999; Harding, 2007; Thompson, 1995; Thomson, 2000; Elley, 2011; McDonald m.fl., 2011). Andre studier viser dog, at der også er tydelige klasseforskelle blandt drenge med hensyn til, hvordan man bruger sit køn, sin krop og sin seksualitet i sin selvfremsættelse (Connell, 1991; Gill, Henwood & McLean, 2005).

På trods af at klasseforskellene er mindre tydelige i Danmark, finder vi også her fortsat forskelle på, hvordan forskellige samfundsgrupper bruger kroppen. Tidligere analyser af unges intime liv på baggrund af Årgang 95-datasættet viser dog, at de unges klassebaggrund (forældrenes position på arbejdsmarkedet) nok spiller en mindre rolle for de unges seksuelle erfaringer og forventninger til familieliv, men at de vigtigste skillelinjer i unges intime normer og praksis synes at være de unges etnicitet, opvækstfamiliens sammensætning samt de unges uddannelsespræstationer i folkeskolen og dermed muligheder for fortsat uddannelse (Dahl & Østergaard, 2016).

Derudover viser enkelte danske og en række udenlandske undersøgelser, at piger har været og fortsat er underlagt andre seksuelle normer end drenge (Reiss, 1964; Milhausen & Herold, 1999; Sheeran m.fl., 1996; Cawood, 2007; Ringrose, 2009; Ringrose m.fl., 2013; Kreager & Staff, 2009; Damme & Biltereyst, 2013). Generelt risikerer piger således oftere at blive mødt med fordømmelse og mindsket popularitet, hvis de har skiftende seksuelle partnere eller indtager en lidt for aktiv rolle i det seksuelle spil mellem kønnene, mens drenge generelt er underlagt mindre restriktive normer og øger deres popularitet, hvis de har skiftende seksuelle partnere. Som Cawoods danske studie formulerer det, stilles der krav til piger om at afbalancere deres seksuelle udtryk og praksis for at opretholde et positivt selvbillede, mens den dominerende forventning til drenge er, at de mere utvetydigt kan give udtryk for deres begær og prale af deres seksuelle erobringer (Cawood, 2007). Enkelte udenlandske studier viser dog en udjævning af kønsforskellene, således at både mænd og kvinder i disse studier vurderes mere negativt, hvis de har et højt antal seksuelle partnere (Marks & Fraley, 2006).

7.2 Dominerende forestillinger om unges seksualitet

For ikke selv at producere de normer, som vi gerne vil udforske, forsøgte vi i fokusgruppeinterviewene at udforske de unges moralske landskab uden specifikt at spørge til kønsforskelle. I alle interview kom de unge, som følgende afsnit viser, selv ind på, at de oplevede forskellige normer for piger og drenge.

7.2.1 Dobbeltmoral om seksuelt aktive piger og drenge

Der er en stor forskel mellem drenge og piger. Når drenge har været sammen med mange, så får de street credit. Når piger har været sammen med mange, så er hun bare

en luder eller en ho. Men i princippet burde der jo ikke være nogen forskel. For det er jo lige meget. (David, drengegruppe)

Selvom unge oplever, at normer for seksuel aktivitet varierer mellem vennegrupper og skoleklasser og afhænger af den enkeltes personlighed, er den dominerende oplevelse, som ovenstående citat illustrerer, at piger er underlagt strengere normer end drenge. Disse normer har ikke nødvendigvis betydning for, om og hvor tit piger og drenge dyrker sex med skiftende partnere, men når de gør, oplever de unge, at drengene i højere grad praler og råber højt om det, mens piger er mere diskrete:

Jeg tror bare, der er flere drenge, som synes det er pissecool og ville kunne finde på at blære sig til deres venner. Vi har en dreng på gymnasiet, som kommer over og fortæller, at han har kysset med 17 på en aften og knaldet med 28 hele sit liv. Jeg har aldrig hørt en pige blære sig, men jeg har hørt masser af drenge gøre det. (Theodor, blandet gruppe)

Når de unge skal forklare dobbeltmoralen, henviser de til klassiske idealer om mænd, der skal erobre, og kvinder, der skal værne deres grænser. De unge fortæller således, at drenge får positiv opmærksomhed, hvis de har været sammen med en ny seksualpartner, og at drenge kan bruge den seksuelle oplevelse til at øge deres selvtillid og popularitet. Omvendt fortæller de unge, at den dominerende opfattelse af piger med skiftende seksuelle partnere er, at de er billige, urene, ensomme eller har svært ved at opnå anerkendelse:

Det er jo igen det der med, at hvis piger har været sammen med mange, så bliver der set ned på det, og hvis drenge har, så er det skidefedt. Generelt set. (Kamille, blandet gruppe)

Igen så er der det her med, at hun vil blive set som billig, og det synes jeg ikke, at drengen vil blive set som. Så der er også forskel. (Mira, pigegruppe)

Som ovenstående citater viser, er der en del af de unge, der er bevidste om dobbeltmoralen, samtidig med at de påpeger, at deres egne normer afviger fra det, de oplever som flertalsnormen. Andre unge udtrykker dog forståelse for de strengere normer for pigers seksualitet – enten på et personligt plan eller et generelt plan. Det følgende citat er fra Trille, der fortæller, hvordan hun selv ville have det, hvis hun var sammen med en ny seksuel partner hver weekend:

Så har man brug for andres anerkendelse, men i virkeligheden er man måske helt vildt ensom og tænker, at der bliver set lidt ned på det. Jeg vil måske føle mig lidt ulækker, hvis jeg var sammen med nogen hver weekend. (Trille, pigegruppe)

Trille nøjes altså ikke med at referere til flertallet og den dominerende opfattelse, men viser, hvordan hun personligt har internaliseret normerne og på egne vegne kobler en hypotetisk seksuel adfærd med negative personlighedstræk.

Andre, som Jesper i følgende udsagn, begrundet sin accept af dobbeltmoralen ved at henvise til en blanding af førnævnte idealer om erobrende mænd og forsvarende kvinder og en for ham naturlig forskel på kvinder og mænd:

Det er, hvis man har en nøgle, der kan åbne mange låse, så er det en god nøgle. Men hvis det er en lås, der kan åbnes af mange nøgler, så er det en lortelås. [De andre medgiver og griner lidt] [...] Jeg synes, det er et kongeudsagn. (Jesper, drengegruppe)

Interviewer: Okay. Så man kan ikke blive slutshamet, hvis man er en fyr? Alle: Nej. (Drengegruppe)

Den overvejende negative opfattelse af piger og overvejende positive opfattelse af drenge, der har skiftende sexpartnere, forklarer især drengene med pigers og drenges forskellige muligheder for at dyrke sex med det modsatte køn. Drengene mener således, at piger har lettere ved at opnå sex, mens de oplever, at de som drenge skal kunne og være noget særligt for at score en pige. Julius i følgende citat forklarer således, hvordan seksuelle erfaringer har forskellig værdi for piger og drenge:

Og vi [...] blev faktisk enige om, at det også generelt er nemmere for piger at score. Og have rigtig mange. [...] generelt set kan det være sværere for mænd at score rigtig mange [...] Og du kan være en måske ikke særlig attraktiv pige, men stadigvæk score meget, fordi der er desperate mænd derude, som ikke scorer særlig meget. Men det tror jeg lidt, har været med til at skabe, at man siger "nice" til mænd og "ikke nice" til kvinder. (Julius, vennegruppe)

Den negative bedømmelse af piger, der er mere seksuelt aktive, kommer fra både piger og drenge. Flere af de interviewede finder endda, at piger er hårdere end drenge i deres domme over andre piger, mens drenge omvendt i højere grad hylder hinanden for en seksuel præstation:

Men tilbage til hvem det er, som kalder piger for sluts, og hvem der bakker drenge op. Det er typisk det samme køn. Det har jeg også lagt mærke til ved piger. Altså nogle gange så handler det også meget om misundelse. (Thor, vennegruppe)

Jeg synes, det er pissegrineren at gå over til drengene og sige det. Hvis man er gode venner. Men piger kan godt være sådan lidt: "Ej okay, er det ikke nummer ...?" (Sara, blandet gruppe)

At piger nogle gange går foran i fordømmelsen af andre piger med en aktiv seksualitet genfindes i et lidt ældre amerikansk studie. Forfatterne til disse studier nævner, ligesom Kasper i interviewet, misundelse som en af årsagerne til dette, men nævner også, at de piger, der fordømmer andre pigers seksuelle opførsel, måske er mere bevidste om dobbeltmoralen og ikke oplever, at der reelt er alternative normpositioner, som de kan retfærdiggøre en mere aktiv seksualitet ud fra (Eder, Evans & Parker, 1995).

7.2.2 Pres i nogen vennegrupper for at opnå erfaring

I fokusgruppeinterviewene fortæller nogle unge, at de selv eller deres bekendte har oplevet et pres for at opnå seksuelle erfaringer. De unge er dog velreflekterede om, at disse sociale forventninger varierer fra vennegruppe til vennegruppe og nogle gange var stærkere, da de var lidt yngre og havde mindre konkret kendskab til de andres erfaringer. Der er eksempler på både piger og drenge, der har oplevet et pres for at debutere seksuelt, men de fleste er enige om, at presset er lidt større, hvis man er dreng. I en ren drengegruppe er drengene således indledningsvist meget enige om svaret, da de af interviewerens bliver spurgt:

Interviewer: Er drenge attraktive, hvis de ikke har mistet deres mødom. Alle: Nej. (Drengegruppe)

Efterfølgende åbner drengene i gruppen dog op for forskellige holdninger, idet de på den ene side giver plads til, at man som dreng kan udsætte sin seksuelle debut, uden at det har konsekvenser, og på den anden side fortæller, at det kan være nødvendigt at lyve om seksuelle erfaringer for at være attraktiv hos piger:

Det kommer selvfølgelig an på, hvilken omgangskreds man omgås i, men personligt tror jeg ikke, der er så mange forventninger til, hvor engageret man er i sex [...]. (Mohammed, drengegruppe)

Det kan godt blive for sent, fordi kvinder mister ligesom interesse, hvis man ikke har prøvet noget. Hvis man ikke har erfaring [med sex]. (Mohammed, drengegruppe)

Man kan også bare lade være med at sige, at man er jomfru. (Kaleem, drengegruppe)

I en ren pigegruppe fortæller en pige om sin tidligere folkeskoleklasse, hvor hun oplevede drenge, der følte sig pressede til at lyve og overdrive deres erfaringer for at blive anerkendt af de andre drenge:

Der var nogle af drengene, hvor man godt kunne føle, at de følte sig presset. Så sagde de bare alt muligt, hvor det ikke var sandt nødvendigvis. [...] Blandt pigerne var det mere sjovt, hvis der skete noget, men der var ikke noget pres for nogen. (Anika, pigegruppe)

I andre venskabskredse er det ikke nødvendigvis forbundet med pres ikke at være debuteret som dreng, men, som drengen i det følgende citat fortæller, forbundet med respekt og anerkendelse, når man første gang har været sammen med én:

Der er på en måde lidt respekt fra folk, hvis man har mistet sin mødom. Sådan var det i hvert fald i min klasse. [...] Det er heller ikke fordi, alle vores samtaler handlede om det, men det var lidt sejt. (Anton, drengegruppe)

I fokusgruppeinterviewene fortæller enkelte piger også, at de som yngre har oplevet, at seksuel debut har været væsentlig for at føle sig inkluderet blandt kammeraterne. Det var dog mere udbredt i interviewene med pigerne at omtale dette pres som en hypotetisk situation, der findes i særlige venskabskredse:

Jeg tænker, at hvis man er i en omgangskreds, hvor der er mange, som har prøvet det. Så tror jeg, man føler sig lidt mere presset. [...]” (Malou, pigegruppe)

Især hvis det er et emne, som der bliver snakket meget om. (Trille, pigegruppe)

Specielt hvis resten af vennegruppen har været sammen med flere, så tror jeg godt, at man kan tænke: ”Ej, det har jeg ikke.” (Karla, pigegruppe)

7.3 Modstand mod dominerende normer

Den dominerende fortælling om køn og seksualitet blandt de unge er altså, at piger hænges ud for en aktiv seksualitet, mens drenge hyldes og i nogen grad oplever manglende respekt og anerkendelse, hvis de ikke har nogen seksuelle erfaringer. I de fleste af de interviewede grupper er der dog også plads til nuancer og alternative normer, idet en del unge skelner mellem det, de oplever som en flertalsnorm, og det de selv mener.

I forhold til drengenes seksualitet er der i flere grupper en eller flere, der tager afstand fra drengekarakternen ”fuckboy”, kendt fra tv-serien ”Skam”. Både piger og drenge fremhæver, at et højt antal seksualpartnere nok kan give en dreng en vis prestige i bestemte drengegrupper, men kan udgøre en barriere, hvis man som dreng søger intimitet med piger og langvarige forhold:

Men man kan så også sige, at der er mange af de her ord som "player" og "fuckboy". Det er jo negative ord, og du ved, så får man også en fordom om, at den her dreng, han er en fuckboy. Ham skal jeg ikke være sammen med. Så det ligesom også hindrer ham i at være sammen med nogle bestemte piger. (Naila, pigegruppe)

Men når det også kommer ned i det lange løb så, hvis man for eksempel får en kæreste, så tror jeg hun vil være meget skuffet over at høre, at man har haft sex med rigtig mange personer. Så vil hun nok... jeg tror, hun vil blive meget skuffet. (Amin, blandet gruppe)

I forhold til normerne for pigers seksualitet finder vi også i interviewene flere eksempler på piger, der insisterer på at have skiftende seksuelle partnere uden at forbinde det med skam eller dårlig trivsel:

Josefine: Men nu til dags er det sgu' ikke unormalt, hvis du har knaldet et par stykker, også selvom du ikke elsker vedkommende.

Kamille: Ja, det er meget normalt i dag.

Josefine: Fordi så knalder man vedkommende, fordi hvorfor ikke?

Interviewer: Så man behøves ikke elske dem, man knalder?

Josefine: Overhovedet ikke.

Kamille: Der er mange, som går i byen og lige tager én med hjem. Og så er det det. (blandet gruppe)

På trods af vores generelle indtryk af, at de unge forholder sig til et forholdsvis konservativt norm-univers, viser vores interview altså samtidig, som ovenstående citat illustrerer, at det er muligt at udfordre disse normer, og at der i flere af interviewene er unge piger, der, uden at møde fordømmelse fra de andre interviewdeltagere, forsvare sex med skiftende partnere.

7.4 Delopsamling

I de kvalitative interview forholder de unge sig typisk til to normative yderpositioner: et meget aktivt sexliv med skiftende partnere som den ene yderposition og en sen debut og ingen seksuel erfaring som den anden yderposition. Midt mellem disse positioner placerer de fleste unge sig i en midterposition, hvor idealet er, at man har nogen seksuel erfaringer med relativt få seksuelle partnere.

Fokusgruppeinterviewene viser, at der, selvom en del af de unge udfordrer de dominerende normer, generelt er forskellige moralske standarder for pigers og drenges seksualitet, som de unge forholder sig til og formodentlig lader sig påvirke af, selvom de ikke nødvendigvis er enige i normerne. Hvis pigerne er for seksuelt aktive, altså har flere skiftende partnere, end normerne tillader, befinder de hurtigere i en yderposition, og den forbindes med negative karaktertræk, skam og manglende kontrol. For drengene er det omvendt, idet de, i hvert fald til at starte med, hyldes for de mange seksuelle erobringer, som giver en dreng respekt og prestige.

Normer eller holdninger er ikke det samme som praksis, og man kan sagtens mene ét, men gøre noget helt andet. Men hvem er de unge, der i praksis lever op til de tre normative positioner, som de unge i fokusgrupperne identificerer, og hvordan trives man psykisk og socialt, hvis man befinder sig i henholdsvis den ene eller den anden yderposition eller i en position midt imellem?

I det kvantitative materiale forsøger vi at svare på disse spørgsmål ved at genskabe de normative positioner på baggrund af de unges angivne seksuelle praksis i spørgeskemaundersøgelsen Årgang 95.

7.5 Tre grupperinger af seksuel adfærd

Til at konstruere en variabel, der overfører disse normative positioner til seksuel erfaring i praksis, anvender vi spørgsmålene i nedenstående boks om, hvor mange seksuelle partnere de unge har haft, og hvornår de er debuteret seksuelt, og bruger den statistiske metode latent klasseanalyse, der er forklaret i kapitel 2, til at afsøge, hvordan de unge grupperer sig på de to variable. Vi sammenligner modeller med 1-5 grupperinger og finder, at en model med tre grupperinger, ifølge de statistiske tests, bedst beskriver variationen i materialet. Da vi også finder, at denne model teoretisk er meningsfuld, bruger vi den i de videre analyser. Se bilagstabel 2.1 for modelsammenligninger.

Begreb	Spørgsmål	Svarkategorier
Debutalder	Har du nogensinde haft samleje? Hvor gammel var du første gang, du havde samleje?	Yngre end 15 år, 15-16 år, 17-18 år, Ikke debuteret
Antal partnere	Hvor mange personer har du haft samleje med i hele dit liv?	Ingen, 1-2, 3-4, 5-6, 7-8, 9 eller flere

Som tabel 7.1 viser, finder vi, i overensstemmelse med det kvalitative materiale, at den største gruppering af unge, 42 pct., består af unge, der er debuteret seksuelt og har haft relativt få seksuelle partnere. I denne gruppe 1 svarer 55 pct., at de er debuteret seksuelt som 15-16-årige, mens 39 pct. af gruppen angiver, at de var 17 eller 18 år, da de debuterede. På interviewtidspunktet har de haft et begrænset antal seksuelle partnere – 71 pct. har haft én eller to, mens 28 pct. har haft tre eller fire partnere.

Den næststørste gruppering af unge, 31 pct., består af de seksuelt mest erfarne, både i forhold til, hvor tidligt de er debuteret seksuelt, og hvor mange partnere de har haft på interviewtidspunktet. I denne gruppe 2 er 58 pct. således debuteret seksuelt, da de var yngre end 15 år, mens 36 pct. er debuteret som 15- eller 16-årige. 61 pct. har haft mindst syv seksuelle partnere – ingen har haft færre end tre.

Den sidste gruppering, gruppe 3, består af unge, der endnu ikke er debuteret seksuelt. Gruppen udgør 26 pct. af den samlede årgang 18-årige.

Tabel 7.1 Tre grupperinger af 18-årige unges seksuelle praksis. Latent klasseanalyse. Procent.

	Gruppe 1 Nogen erfaring	Gruppe 2 Mest erfarne	Gruppe 3 Mindst erfarne	Alle	Antal
<i>Andel af unge</i>	42	31	26	100	6.086
<i>Alder ved første samleje</i>					
Under 15 år	6	58	-	19	1.186
15-16 år	55	36	-	35	2.132
17-18 år	39	2	-	18	1.099
Ikke haft samleje	-	-	100	26	1.594
Total	100	100	100	100	
<i>Antal sexpartnere</i>					
Én til to	71	-	-	32	1.927
Tre til fire	28	12	-	16	973
Fem til seks	2	27	-	9	523
Syv til otte	-	21	-	6	364
Ni eller flere	-	40	-	11	706
Ingen partnere	-	-	100	26	1.594
Total	100	100	100	100	
Antal i alt	2.579	1.913	1.594		6.086

Kilde: Årgang 95. Indsamlet i 2014.

7.6 Seksuel erfaring hænger sammen med etnicitet, uddannelse samt bolig- og familieforhold

I analyserne i dette kapitel, der arbejder med et snævrere fokus end tidligere analyser af Årgang 95-data, anvender vi nogle af de samme variable til at undersøge, hvordan unges seksuelle erfaring hænger sammen med deres livssituation og baggrundsforhold.

Indikator på baggrund	Svarkategorier
Forældres uddannelsesniveau i 2013	Ingen af forældrene har mere end en gymnasial uddannelse (9 pct.) Mindst en af forældrene har en erhvervsuddannelse (37 pct.) Mindst en af forældrene har en kort, mellemlang eller lang videregående uddannelse (54 pct.)
Forældres arbejdsløshed i 2013	Ingen af forældrene er i beskæftigelse (7 pct.)
Køn	Dreng eller pige (50/50 pct.)
Etnicitet	Den unge har enten dansk baggrund (89 pct.) eller er enten efterkommer af indvandrere eller selv indvandret (11 pct.)
Familiestruktur i 2013	Den unges forældre lever fortsat sammen (59 pct.). Den unges forældre lever ikke sammen (41 pct.)
Anbringelse (hele livet)	Den unge har været anbragt i opvæksten (4 pct.)
Udeboende i 2013	Den unge lever ikke på samme adresse som nogen af sine forældre (11 pct.)
Den unges uddannelsespræstationer	Gennemsnit fra folkeskolens afgangsprøve, inddelt i fem kategorier (< 2 (3 pct.), 2-4 (12 pct.), > 4-7 (39 pct.), > 7-10 (39 pct.), > 10-12 (7 pct.)).

Det drejer sig om de unges køn, etnicitet og folkeskolekarakterer; forældrenes uddannelse, arbejdsmarkedstilknytning og familiestruktur, samt oplysninger om, hvorvidt de unge har været anbragt, og

hvorvidt de på interviewtidspunktet er udeboende. Alle baggrundsvariable er hentet fra Danmarks Statistiks registre og kan ses i nedenstående boks.

Da de valgte baggrunds faktorer er indbyrdes afhængige, anvender vi en multinomiel logistisk regressionsanalyse til at analysere de samlede sammenhænge mellem baggrunds faktorer og tilhørsforholdet til de tre grupper. Til at formidle forskellene mellem grupperne anvender vi forudsagte sandsynligheder, der viser sandsynligheden for at tilhøre en af de tre grupper for hver værdi af en given faktor, når de øvrige faktorer sættes til deres gennemsnit. Den yderste højre kolonne i tabel 7.2 viser, hvorvidt de viste sandsynligheder er signifikant forskellige fra hinanden.

Da køn spiller en forskellig rolle for tilhørsforholdet til grupperne, afhængigt af om den unge har dansk baggrund eller indvandrerbaggrund, anvender vi en interaktion¹⁹ mellem køn og indvandrerbaggrund, der både skelner mellem piger og drenge og mellem unge med dansk baggrund og unge med indvandrerbaggrund.

Tabel 7.2 viser, at tilbøjeligheden til at tilhøre gruppe 1, karakteriseret ved nogen seksuelle erfaringer, alt andet lige er større, hvis man er dansk, bor sammen med sine forældre eller har relativt gode karakterer. Vi ser således, at henholdsvis 47 og 46 pct. af unge med dansk baggrund tilhører denne gruppe mod 36 og 22 pct. af unge med indvandrerbaggrund. Ligeledes ser vi, at kun 38 pct. af unge, der er flyttet hjemmefra, tilhører gruppen, samt at 47-48 pct. af unge, der har mere end 7 i gennemsnit ved folkeskolens afgangsprøve, tilhører gruppe 1 mod kun 33 pct. af unge, der har mindre end 2 i gennemsnit.

Tilhørsforholdet til gruppe 2, de seksuelt mest erfarne, er alt andet lige lidt større, hvis man er pige med dansk baggrund, hvis ens forældre er skilt, eller hvis man har været anbragt. Hvis man er flyttet tidligt hjemmefra eller har fået relativt lave karakterer ved folkeskolens afgangsprøve, er sandsynligheden for at tilhøre gruppen markant større. Når man således tager højde for, at piger gennemsnitligt får højere karakterer i folkeskolen, finder vi 36 pct. af piger med dansk baggrund i gruppe 2 mod 28 pct. af ditto drenge, 20 pct. af drenge med indvandrerbaggrund og kun 9 pct. af piger med indvandrerbaggrund. Ligeledes ser vi 36 pct. af såvel unge, hvis forældre er skilt, som unge, der på et tidspunkt har været anbragt, i gruppe 2 og hele 48 pct. af unge, der er flyttet hjemmefra, før de er fyldt 18 år. I forhold til karakterer ved folkeskolens afgangsprøve ser vi, at 45 pct. af unge, der har fået mindre end 2 i gennemsnit ved folkeskolens afgangsprøve, tilhører gruppe 2 mod kun 23 pct. af unge, der har fået 7-10, og 15 pct. af unge, der har fået over 10 i gennemsnit.

Endelig ser vi, at tilhørsforholdet til gruppe 3, de seksuelt mindst erfarne, er større, hvis man har indvandrerbaggrund og særligt, hvis man både er pige og indvandrer eller efterkommer. Således viser tabel 7.2, at 45 pct. af drenge med indvandrerbaggrund og 69 pct. af piger med indvandrerbaggrund tilhører gruppe 3 mod kun 25 pct. af drenge med dansk baggrund og 19 pct. af piger med dansk baggrund. Vi ser også alt andet lige en større sandsynlighed for at tilhøre gruppe 3, hvis ens forældre er arbejdsløse (33 pct.), eller hvis man har relativt gode karakterer (38 pct. af unge med 10-12 i gennemsnit fra folkeskolens afgangsprøve) samt en lille sandsynlighed for at tilhøre gruppe 3, hvis man er flyttet hjemmefra (14 pct.).

19. Interaktion er en statistisk betegnelse for, at man i den statistiske beregning tager højde for betydningen af to variable samtidig, fordi man forventer, at en variabel som fx køn vil have forskellig betydning i forskellige etniske eller sociale grupper.

Tabel 7.2 Sammenhæng mellem baggrundsforhold og seksuel adfærd for 18-årige. Multinomial logistisk regressionsanalyse. Forudsagte sandsynligheder. Procent.

	Gruppe 1 Nogen erfaring	Gruppe 2 Mest erfarne	Gruppe 3 Mindst erfarne	Total	Signifikante forskelle
Alle	42	31	26	100	
<i>Køn og etnisk baggrund</i>					alle
Dreng med dansk baggrund	47	28	25	100	
Pige med dansk baggrund	46	36	19	100	
Dreng med indvandrerbaggrund	36	20	45	100	
Pige med indvandrerbaggrund	22	9	69	100	
<i>Forældres beskæftigelse</i>					1-3; 2-3
Mindst én forælder i arbejde	45	30	24	100	
Begge forældre arbejdsløse	42	25	33	100	
<i>Forældres uddannelse</i>					1-3
Grundskole	40	30	30	100	
Erhvervsuddannelse	47	30	23	100	
Videregående uddannelse	45	30	25	100	
<i>Familiestruktur i opvækst</i>					1-2; 2-3
Eneforælder / sammenbragt	43	36	21	100	
Kernefamilie	46	27	27	100	
Ung har været anbragt	40	36	24	100	(1-2)
Ung flyttet hjemmefra senest som 17-årig	38	48	14	100	alle
<i>Karaktergennemsnit ved FSA</i>					1-2; 2-3
<2	33	45	23	100	
2-4	38	44	18	100	
4-7	43	36	21	100	
7-10	48	23	29	100	
10-12	47	15	38	100	
Antal	2.579	1.913	1.594	5527	

Anm.: FSA= folkeskolens afgangsprøve. Gennemsnit af alle års- og prøvekarakterer i 9. klasse.

Kilde: Årgang 95 – 2014.

Samlet set viser analyserne, at etnisk baggrund, præstationer i uddannelsessystemet og de unges familierelationer/boligforhold udgør de mest markante skillelinjer, når vi skal forstå konteksten for unges seksuelle adfærd. Generelt er der ikke signifikant forskel på piger og drenges seksuelle erfaringer, men når vi tager højde for, at piger generelt får højere karakterer, og for forskellig seksuel erfaring blandt piger med indvandrerbaggrund og dansk baggrund, er piger med dansk baggrund lidt mere seksuelt erfarne end drenge med dansk baggrund.

Modsat hvad vi ser i de refererede udenlandske studier (Anderson, 1999; Harding, 2007; Thompson, 1995; Thomson, 2000; McDonald m.fl., 2011), spiller forældrenes socioøkonomiske ressourcer en anden og mindre rolle, idet få socioøkonomiske ressourcer er forbundet med en afholdende seksuel adfærd, når de øvrige faktorer holdes konstante. I disse studier er det især unge med arbejderklassebaggrund, der aktivt bruger kroppen og seksualiteten, mens middelklasseunge, særligt piger, ifølge disse forskere fremstår mere underspillede og androgyne. I dette studie genfinder vi, at de

unges position i uddannelsessystemet har betydning, men når vi har taget højde for, at forældres og de unges uddannelse hænger sammen, finder vi ikke, at unge med lavt uddannede eller arbejdsløse forældre er mere erfarne seksuelt – snarere tværtimod, idet sandsynligheden for at være seksuelt uerfaren er lidt højere, hvis forældrene er arbejdsløse. Det kan både skyldes, at der er mere markante classeskel i de lande, som de tidligere studier stammer fra, end der er i Danmark, men det kan også skyldes, at de britiske og australske studier ikke i samme grad som dette studie har mulighed for at tage højde for de bagvedliggende sammenhænge, der er mellem familiers socio-økonomiske ressourcer, etnicitet og familiestruktur samt unges egne uddannelsespræstationer.

I en dansk sammenhæng er det ikke overraskende, at indvandrere og efterkommere af indvandrere er mindre seksuelt erfarne end danske unge. Indvandringen til Danmark stammer i høj grad fra lande som Tyrkiet, Irak, Libanon og Pakistan, hvor konservativ islam og patriarkalske normer er mere udbredte. Ægteskabet ses derfor, især for piger, men også for drenge, som en forudsætning for sex, og derfor vil unge med indvandrerbaggrund typisk debutere senere end unge med dansk oprindelse (Liversage 2014).

Forskellene på seksuel praksis blandt unge fra kernefamilier og skilte familier kan også forklares med forskellige holdninger til sex med skiftende partnere i familier, hvor forældrene selv lever monogamt, og familier, hvor forældrene har haft skiftende seksuelle partnere op gennem de unges opvækst. Og forskellen i seksuel erfaring blandt unge, der er flyttet tidligt hjemmefra, og unge, der fortsat bor hjemme, kan måske skyldes, at unge, der er flyttet tidligt hjemmefra, kropsligt er modnet tidligere og har friere rammer til at invitere nye partnere med hjem.

Mere overraskende er det, at der er så tydelig sammenhæng mellem uddannelsespræstationer og seksuel erfaring. Vi har således ikke umiddelbart nogen god empirisk eller teoretisk forklaring på, at unge med gode uddannelsespræstationer skulle være mindre seksuelt erfarne end unge med ringere præstationer, men vi konstaterer, at der i det kvantitative materiale tegner sig en splittelse mellem uddannelse/ånd på den ene side og sex/krop på den anden. Denne splittelse finder vi også i nogen grad i det kvalitative materiale, når nogle unge skal forsøge at forklare, hvorfor sex med skiftende partnere generelt vurderes negativt:

Men det er også, fordi man forbinder det med at være meget seksuelt aktiv med en eller anden overfladiskhed. Og at den person, som har det, har et fokus på kødelige glæder mere end så meget andet. I den forstand så går slut-stereotypen også ud over personligheden. At man måske kan have meget sex, men man kan også være en rigtig intetsigende person, som ikke rigtig har noget personlighed. (Simon, vennegruppe 1)

7.7 Seksuel erfaring hænger også sammen med psykisk trivsel og sociale relationer

Som vi beskrev i analyserne af de kvalitative data, er de unge enige om, at der generelt hersker ét sæt normer for pigers seksualitet og et andet for drenge seksualitet. Piger med en aktiv seksuel adfærd forbindes oftere med skam og urenhed, mens drenge i højere grad kan forvente en vis hyldest, prestige og popularitet i drengegruppen, når de har været sammen med flere partnere. Omvendt er der unge, der oplever, at der er et større pres på drenge, hvis de ikke er seksuelt aktive, hvilket, ifølge de unge, kan få drenge til at føle sig uden for drengefællesskaberne. Her viser de kvalitative data større accept af piger, der venter med at debutere, men også disse kan føle sig ekskluderet fra de sociale fællesskaber, hvis den seksuelle debut i bestemte venskabskredse tillægges en særlig status.

I de kvantitative analyser af årgang 1995, der var 18 år i 2014, ønsker vi at undersøge, om denne seksuelle dobbeltmoral kan genfindes i en hel årgang. Vi har ikke direkte spurgt til holdninger og normer, men i stedet til seksuel praksis. Vi forestiller os dog, at hvis piger og drenge i forskellig grad oplever stigmatisering/ hyldest/ popularitet for en bestemt seksuel adfærd, vil det i de kvantitative data give sig udtryk i, at piger og drenge med samme seksuelle adfærd vil være forskellige, hvad angår deres psykiske trivsel og/eller sociale liv.

Vi undersøger altså ikke direkte, om der er forskellige forventninger, normer og holdninger til piger og drenge seksualitet, men nærmer os området indirekte ved at spørge til praksis og konsekvenser af praksis. Til at måle psykisk trivsel inddrager vi tre indikatorer ved hjælp af tre spørgeskema-spørgsmål. Det drejer sig om: hvorvidt de unge har oplevet at have en selvrapporteret psykisk lidelse; om de på et tidspunkt har opsøgt en psykolog; og om de af og til eller ofte føler sig ensomme.

Til at måle sociale relationer/popularitet inddrager vi to spørgsmål om, hvor ofte de har venner med hjemme, og hvor ofte de er sammen med deres venner i vennernes hjem eller i byen. For konkret operationalisering, se nedenstående boks.

Vi bruger igen logistisk og multinominel logistisk regression til at undersøge sammenhænge mellem seksuel erfaring på den ene side og trivsel og samvær med venner på den anden. Det vil sige, at vi undersøger sammenhængen mellem seksuel erfaring og trivsel/samvær med venner, når faktorerne, der indgik i analyserne, vist i tabel 7.2, er sat til deres gennemsnit. Det drejer sig om forældres beskæftigelse og uddannelsesniveau, hvorvidt den unge er vokset op i en kernefamilie, hvorvidt den unge har været anbragt i opvæksten, hvorvidt den unge har indvandrerbaggrund, hvorvidt den unge er flyttet hjemmefra som 18-årig, og den unges folkeskolekarakterer. Analyserne er lavet separat for piger og drenge.

Begreb	Spørgsmål	Svarkategorier
Selvrapporteret psykisk lidelse	Har du nogensinde haft en psykisk lidelse (depression, angst eller lign.)?	Psykisk lidelse = Ja, flere gange eller Ja, én gang (22 pct.) Ikke psykisk lidelse = Nej (78 pct.)
Psykologhjælp	Har du nogensinde fået hjælp af en psykolog?	Psykologhjælp = Ja (31 pct.) Ikke psykologhjælp = Nej (69 pct.)
Ensomhed	Føler du dig ofte ensom?	Ensom = Ja meget ofte, Ja ofte, Ja af og til (36 pct.) Ikke ensom = Nej (64 pct.)
Social inklusion	Hvor ofte har du venner med hjemme hos dig selv? Hvor ofte er du ude med eller hjemme hos venner?	Lav grad af social inklusion = Sammen med venner hjemme eller ude mindre end én gang om ugen (27 pct.) Mellem grad af social inklusion = Sammen med venner hjemme eller ude én gang om ugen (25 pct.) Høj grad af social inklusion = Sammen med venner hjemme eller ude flere gange om ugen (49 pct.)

7.7.1 Psykisk trivsel

De kvantitative analyser viser, at der er forskellig sammenhæng mellem seksuel adfærd og psykisk trivsel for piger og drenge, hvilket vi, som beskrevet, ser som en indikator på, at der er forskellige moralske standarder for piger og drenge. Vi finder således, efter at have kontrolleret for baggrundsfaktorer, at en højere grad af seksuel erfaring er forbundet med nogle symptomer på psykisk mistrivsel for piger, mens dette ikke er tilfældet for drenge.

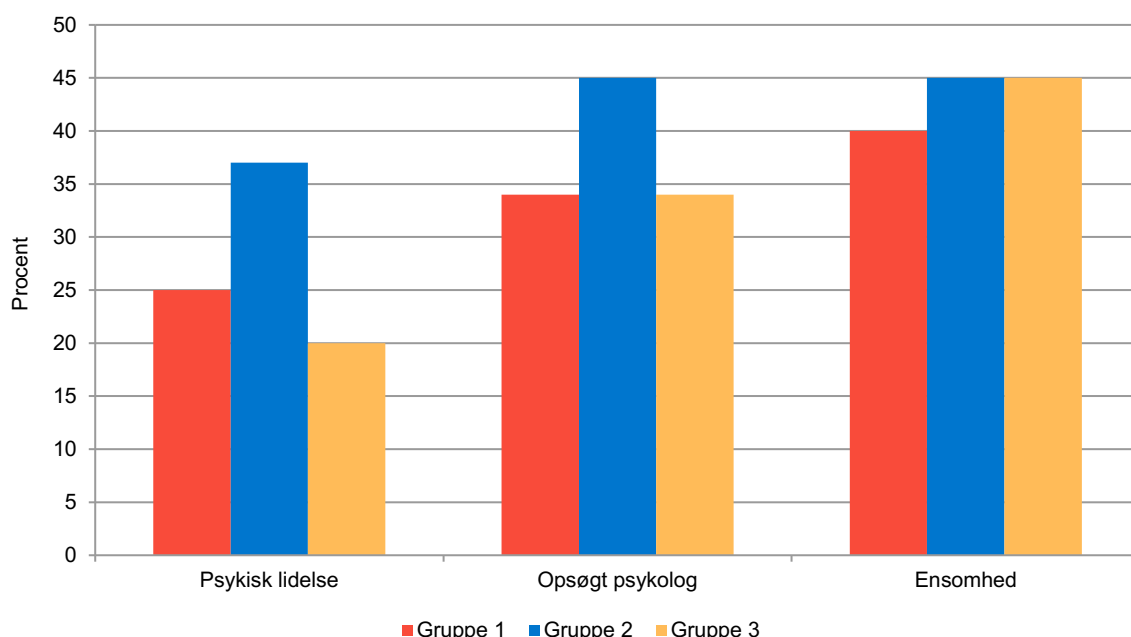
Figur 7.1 viser, at mens 25 og 20 pct. af piger med nogen seksuel erfaring og af de mindre erfarne piger i gruppe 1 og 3 selv rapporterer, at de har haft en psykisk lidelse, gælder dette 37 pct. af de seksuelt mest erfarne i gruppe 2. Og hvor 34 pct. af pigerne i gruppe 1 og 3 angiver, at de har opsøgt en psykolog, gælder det samme for 45 pct. af pigerne i gruppe 2. I forhold til ensomhed ser vi kun mindre forskelle blandt piger med forskellig seksuel adfærd.

Opdeler vi analyserne på henholdsvis piger med dansk baggrund og piger med indvandrerbaggrund,²⁰ finder vi lidt forskellige sammenhænge, idet piger med indvandrerbaggrund også oplever forhøjet psykisk mistrivsel, hvis de tilhører gruppe 1 med nogen seksuel erfaring, mens dette ikke er tilfældet for piger med dansk baggrund.

Blandt drengene er der, som figur 7.2 viser, ikke statistisk sammenhæng mellem, hvor aktive de unge er seksuelt, og hvorvidt de har oplevet at have en psykisk lidelse eller har opsøgt en psykolog. Her ser vi til gengæld, at de seksuelt mindst erfarne drenge i gruppe 3 i højere grad oplever ensomhed (37 pct. oplever af og til eller ofte ensomhed) sammenlignet med drengene i de to andre grupper (hhv. 27 og 24 pct. oplever af og til eller ofte ensomhed).

De viste procentsatser er forudsagte sandsynligheder, baseret på logistisk regressionsanalyse, og viser således andelen med psykisk mistrivsel i de tre grupperinger af seksuel erfaring, når der er taget højde for fx forældres ressourcer, familiestruktur og de unges uddannelsespræstationer, der også hænger sammen med psykisk trivsel. Den samlede model er vist i bilagstabel 2.2.

Figur 7.1 Sammenhænge mellem seksuel adfærd og psykisk trivsel for 18-årige piger. Kontrolleret for baggrundsforhold. Forudsagte sandsynligheder. Procent.

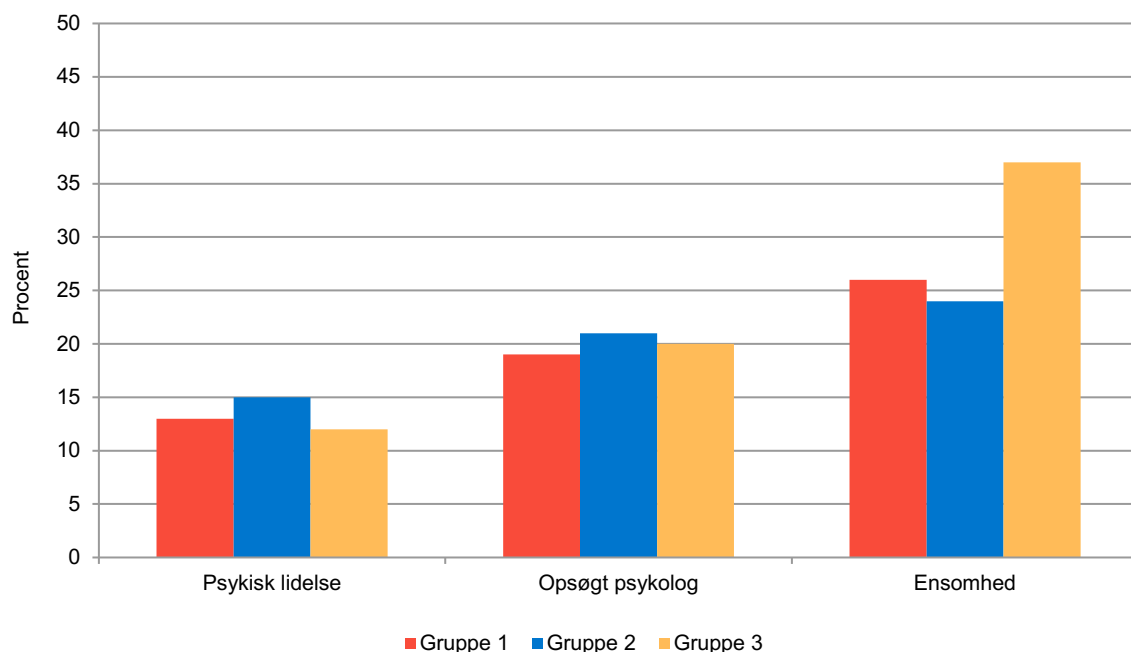
Note: Gruppe 1: nogen seksuel erfaring, Gruppe 2: Mest seksuelt erfarne, Gruppe 3: Mindst seksuelt erfarne

Kontrolleret for forældres beskæftigelse og uddannelsesniveau, forældres familiestruktur, anbringelse, etnicitet, boligforhold, og gennemsnit ved folkeskolens afgangsprøve

Kilde: Årgang 95 – indsamlet i 2014.

20. Kontakt Karen Margrethe Dahl (kmd@vive.dk) for dokumentation.

Figur 7.2 Sammenhænge mellem seksuel adfærd og psykisk trivsel for 18-årige drenge. Kontrolleret for baggrundsforhold. Forudsagte sandsynligheder. Procent.

Note: Gruppe 1: Nogen seksuel erfaring, Gruppe 2: Mest seksuelt erfarne, Gruppe 3: Mindst seksuelt erfarne

Kontrolleret for forældres beskæftigelse og uddannelsesniveau, forældres familiestruktur, anbringelse, etnicitet, boligforhold, og gennemsnit ved folkeskolens afgangsprøve.

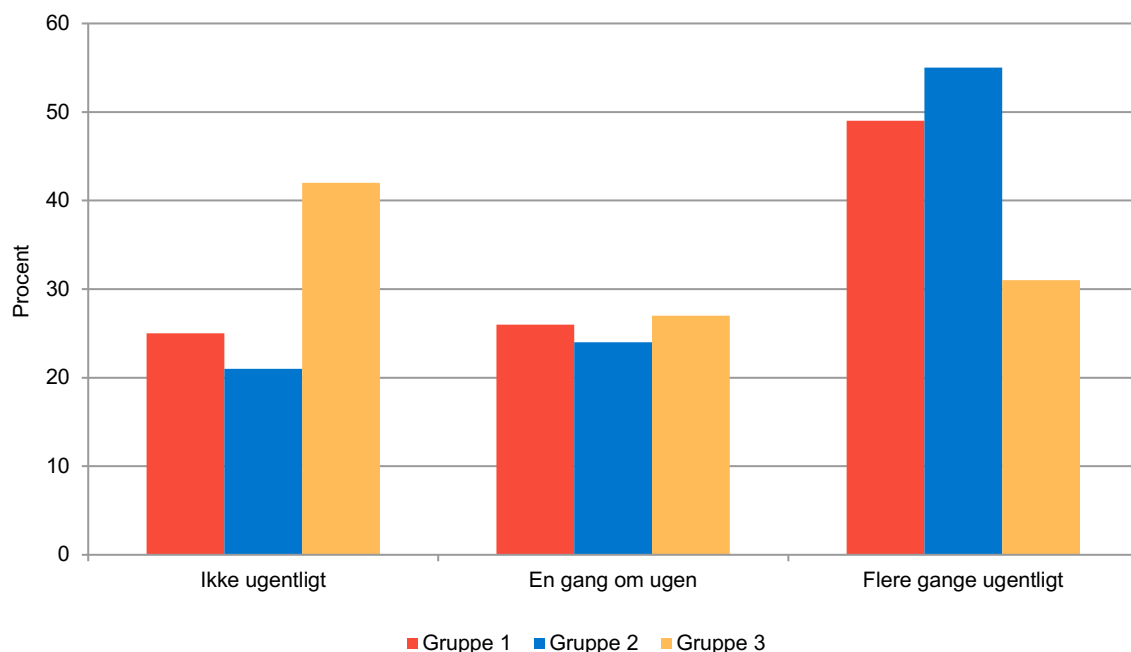
Kilde: Årgang 95 – 2014.

7.7.2 Samvær med venner

Ser vi herefter i figur 7.3 og 7.4 på de unges sociale samvær med venner uden for skolen, finder vi for både piger og drenge en sammenhæng mellem seksuel adfærd og samvær med venner. Her er det de seksuelt mindst erfarne unge, der også er mindst sammen med deres venner, mens de mest erfarne hyppigst er sammen med deres venner uden for skoletid.

Således viser figur 7.3, at 42 pct. af piger, der tilhører den seksuelt mindst erfarne gruppe 3, ikke ser deres venner ugentligt mod 21 og 25 pct. af gruppe 1 og 2. I den anden ende af skalaen er det hhv. 49 og 55 pct. af pigerne i gruppe 1 og 2, der ses med deres venner flere gange om ugen mod 31 pct. af de unge i gruppe 3. En analyse af disse sammenhænge, specifikt for piger med dansk baggrund og indvandrerbaggrund, viser dog, at disse sammenhænge kun gælder for piger med dansk baggrund, hvorimod manglende seksuel erfaring ikke hænger sammen med samvær med venner for piger med indvandrerbaggrund.

Figur 7.3 Sammenhæng mellem seksuel erfaring og samvær med venner for 18-årige piger. Kontrolleret for baggrundsforhold. Forudsagte sandsynligheder. Procent.

Note: Gruppe 1: Nogen seksuel erfaring, Gruppe 2: Mest seksuelt erfarne, Gruppe 3: Mindst seksuelt erfarne

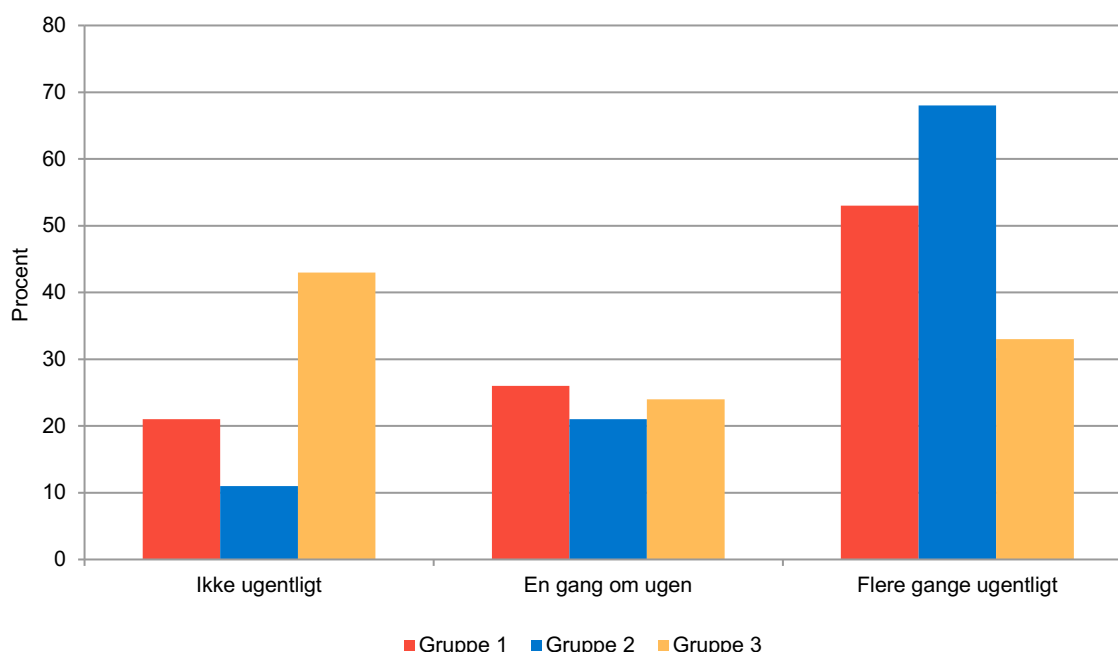
Kontrolleret for forældres beskæftigelse og uddannelsesniveau, forældres familiestruktur, anbringelse, etnicitet, boligforhold, og gennemsnit ved folkeskolens afgangsprøve.

Kilde: Årgang 95 - 2014.

For drengene ser vi i figur 7.4 en endnu tydeligere sammenhæng mellem seksuel erfaring og samvær med venner. I den seksuelt mest erfarne gruppe 2 er det kun 11 pct., der ses mindre end ugentligt med deres venner, mens 68 pct. ses flere gange om ugen med venner. I gruppe 1 ses 21 pct. mindre end ugentligt med deres venner, mens 53 pct. ser deres venner flere gange om ugen. Og i gruppe 3 er det 43 pct., der ses mindre end ugentligt med deres venner, mens 33 pct. ser deres venner flere gange om ugen. Blandt drenge er der ikke forskel på sammenhængen mellem seksuel erfaring og samvær med venner mellem drenge med dansk baggrund og drenge med indvandrerbaggrund.

Også her er de viste procentsatser forudsagte sandsynligheder, der er baseret på multinominal logistisk regressionsanalyse. Tallene viser således den rene sammenhæng mellem seksuel adfærd og samvær med venner, når der er taget højde for fx forældres ressourcer, familiestruktur og de unges uddannelsespræstationer, der også hænger sammen med samvær med venner. Den samlede model er vist i bilagstabel 2.3.

Figur 7.4 Sammenhæng mellem seksuel erfaring og samvær med venner for 18-årige drenge. Kontrolleret for baggrundsforhold. Forudsagte sandsynligheder. Procent.

Note: Gruppe 1: Nogen seksuel erfaring, Gruppe 2: Mest seksuelt erfarne, Gruppe 3: Mindst seksuelt erfarne

Kontrolleret for forældres beskæftigelse og uddannelsesniveau, forældres familiestruktur, anbringelse, etnicitet, boligforhold, og gennemsnit ved folkeskolens afgangsprøve

Kilde: Årgang 95 - 2014

7.8 Opsamling på unges seksuelle praksis – opfattelser, baggrund og konsekvenser

De kvalitative analyser i dette kapitel har vist, at unge oplever, at de dominerende normer for unges kropslige og seksuelle udfoldelse er præget af en relativt konservativ dobbeltmoral, der betyder, at den samme seksuelle praksis har forskellig betydning for piger og drenge. De unge er i forskellig grad personligt enige i disse normer, men de fleste oplever, at de i et eller andet omfang er nødt til at forholde sig til normerne. Nogle tager normerne på sig og forsøger at finde "naturlige" begrundelser for dem. Andre indretter sig efter normerne ved som dreng at høste anerkendelse for en seksuel oplevelse eller som pige at vise diskretion. Og en tredje gruppe forsøger at gøre modstand mod de dominerende normer ved åbent at forsvare en mandlig eller kvindelig seksualitet, der bryder med den dominerende moral.

Endvidere vidner de kvantitative analyser om, at der blandt unge findes forskellige seksualitetspraksisformer i forskellige grupper med forskellige uddannelsesmuligheder, etnisk oprindelse og familiebaggrund, idet vi ser, at:

- Unge med indvandrerbaggrund, særligt piger, i mindre grad er debuteret seksuelt
- Unge fra skilte familier og unge, der er flyttet tidligt hjemmefra, gennemsnitligt er mere seksuelt erfarne end hjemmeboende og unge, der er vokset op i kernefamilier
- Unge med høje karaktergennemsnit fra folkeskolen gennemsnitligt er mindre seksuelt erfarne end unge med lave karakterer.

Kønsmæssigt ser vi kun mindre forskelle på piger og drenge seksuelle praksis, men både det kvalitative og kvantitative materiale viser, at de seksuelt mest aktive piger hyppigere oplever nogle negative konsekvenser, som drenge med samme praksis ikke er i større risiko for at opleve. I de kvalitative interview fortæller de unge således, hvordan piger, der har skiftende seksuelle partnere, stemples med ord som "uren", "luder" og "slut", mens seksuelle erobringer i højere grad er forbundet med prestige blandt drenge. I stedet fortæller de unge, at de oplever et lidt større pres på drenge, der ikke er debuteret seksuelt, og at man i nogle venskabskredse, især som dreng, kan føle sig udenfor, hvis man er seksuelt uerfaren. Det gælder dog særligt i de lidt yngre år, hvor forestillinger om andres seksualitet fylder mere end egne erfaringer.

Dette billede af, at der generelt er forskellige moralske standarder for piger og drenge, og at seksuel erfaring tillægges forskellig betydning hos piger og drenge, genfinder vi i de kvantitative analyser. Her har vi ikke spurgt direkte til moralske holdninger, men vi bruger analyser af, hvorvidt der er forskel på, hvordan seksuel praksis spiller sammen med psykisk trivsel og samvær med venner for piger og drenge, til at få en fornemmelse af, hvorvidt piger og drenge er underlagt forskellige regelsæt. De kvantitative analyser viser, at en høj grad af seksuel erfaring er forbundet med mere psykisk mistrivsel blandt piger, mens dette ikke er tilfældet blandt drenge. Socialt ser det ud til, at drenge og piger oplever den samme sammenhæng mellem seksuel erfaring og samvær med venner, idet både drenge og piger, der ikke er debuteret seksuelt, i mindre grad end unge, der har oplevet deres seksuelle debut, er sammen med deres venner uden for skoletid. Vi får således en indikation af, at det for piger kan have betydning for den psykiske trivsel at have relativt *meget* erfaring, og for både piger og drenge have betydning for det sociale liv at have *for lidt* erfaring. For piger er det seksuelle spil således, som Cawood (2006) også viser, en balancegang mellem social inklusion og skam, mens det for drenge, ifølge de kvantitative analyser, er lidt mindre uproblematisk at forfølge deres seksuelle lyst. Vi må således konstatere, at praktisk ligestilling, hvor piger og drenge er nogenlunde lige seksuelt erfarne, godt kan være kombineret med en normativ ulighed, der fortsat sætter forskellige standarder for piger og drenge.

Piger med etnisk minoritetsbaggrund adskiller sig fra andre piger i forhold til sammenhængene mellem seksuel erfaring på den ene side og psykisk trivsel og samvær med venner på den anden side. I forhold til psykisk trivsel oplever de en højere grad af psykisk mistrivsel, både hvis de har nogen seksuel erfaring, og hvis de tilhører den seksuelt mest erfarne gruppe. Til gengæld er der for disse piger ikke nogen sammenhæng mellem seksuel erfaring og samvær med venner, og der er således ingen tegn på, at det er socialt ekskluderende for dem ikke at være debuteret seksuelt. Dette kan tolkes som et udtryk for, at piger med indvandrerbaggrund lever med strengere seksuelle normer, der på den ene side medfører større konsekvenser af at være seksuelt aktiv, og på den anden side giver mere plads til, at man kan være socialt inkluderet, selvom man ikke er seksuelt aktiv.

Selv om vi generelt finder nogle statistiske sammenhænge mellem seksuel erfaring, baggrund, psykisk trivsel og social inklusion, vidner de kvalitative interview om, at normerne for seksuel aktivitet kan variere mellem forskellige individer og vennegrupper, og at nogle unge aktivt gør modstand mod normer, der sætter seksuelt aktive piger eller seksuelt uerfarne drenge i bås. De fundne sammenhænge er altså ikke udtryk for, at *alle* unge piger oplever mistrivsel, hvis de er mere seksuelt erfarne end flertallet, eller at drenge *aldrig* oplever negative konsekvenser. Som i andre lignende undersøgelser er de to typer data udtryk for et øjebliksbillede af en i øvrigt dynamisk seksuel ungdomskultur, der dog i nogen grad må siges at være hægtet op på relativt konservative grundlæggende forestillinger om de to køn.

BILAG 1

Bilagstabel 1.1 Sammenligning af LCA-modeller med forskelligt antal grupper, for latente klasser af kropsopfattelse, kapitel 6.

	BIC	Entropy squared
Model med én gruppe	17.779	1,00
Model med to grupper	17.045	0,68
Model med tre grupper	16.950	0,65
Model med fire grupper	16.861	0,58
Model med fem grupper	16.870	0,55

Kilde: SHILD 2016, vægtede tal. n = 1684.

Bilagstabel 1.2 Deskriptiv fordeling af baggrundsforhold, anvendt i kapitel 6. 16-20-årige.
Procent

	Procent
<i>Køn</i>	
Pige	49
Dreng	51
I alt	100
<i>Alder</i>	
16	26
17	17
18	18
19	15
20	25
I alt	100
<i>Etnicitet</i>	
Dansk baggrund	86
Indvandrer- eller efterkommerbaggrund	14
I alt	100
<i>Anbragt i barndommen</i>	
Har ikke været anbragt	97
Har været anbragt	3
I alt	100
<i>Højeste fuldførte uddannelse</i>	
Ikke gennemført 9. klasse	24
Gennemført grundskole (9. klasse eller mere)	64
Ungdomsuddannelse	12
I alt	100
<i>Primær beskæftigelse</i>	
Under uddannelse	74
I arbejde	14
Arbejdsløs/pension	2
Andet	10
I alt	100

Kilde: SHILD 2016, vægtede tal. n = 1684.

Bilagstabel 1.3 Deskriptiv fordeling af variable for trivsel, uddannelse og sociale relationer, anvendt i kapitel 6. 16-20-årige. Procent.

	Procent
<i>Tilfredshed med liv, alt taget i betragtning</i>	
Tilfreds	85
Ikke tilfreds	15
I alt	100
<i>Psykisk lidelse (n = 1.679)</i>	
Nej	92
Ja	8
I alt	100
<i>Droppet ud af en uddannelse (n = 1.683)</i>	
Nej	88
Dropout	12
I alt	100
<i>Tilbringer tid med venner og bekendte (n = 1.683)</i>	
Ugentligt	86
Sjældnere	14
I alt	100
<i>Alene, selv om man hellere ville være sammen med andre</i>	
Sjældent alene	88
Ofte alene	12
I alt	100

Kilde: SHILD 2016, vægtede tal. n = 1684, med mindre andet er bemærket.

Bilagstabel 1.4 Lineære sandsynlighedsmodeller for sammenhæng mellem kropsofattelse og psykisk trivsel, og hvorvidt man er droppet ud af uddannelse med kontrolvariable. Parameterestimer og standardafvigelse.

	Utilfreds med livet		Har psykisk lidelse		Droppet ud af uddannelse	
	Estimat	Std.afv.	Estimat	Std.afv.	Estimat	Std.afv.
<i>Kropsofattelsesgruppe</i>						
Gruppe 1	0,060**	0,019	0,038**	0,013	0,043*	0,019
Gruppe 2	ref		ref		ref	
Gruppe 3	0,276***	0,035	0,136***	0,028	0,105***	0,029
Gruppe 4	0,147***	0,034	0,040	0,024	0,066*	0,031
<i>Køn</i>						
Pige	ref		ref		ref	
Dreng	-0,045*	0,019	-0,028*	0,014	0,041*	0,017
Alder	0,020	0,010	0,014	0,007	0,055***	0,011
<i>Etnicitet</i>						
Dansk baggrund	ref		ref		ref	
Indvandrer- eller efterkommerbaggrund	0,035	0,032	-0,041*	0,019	0,016	0,027
<i>Anbragt uden for hjemmet</i>						
Nej	ref		ref		ref	
Ja	0,153*	0,061	0,140**	0,051	0,088	0,052
<i>Primær beskæftigelse</i>						
Under uddannelse	ref		ref		ref	
I arbejde	-0,032	0,027	-0,014	0,020	-0,001	0,030
Arbejdsløs/pension	0,195*	0,093	0,159*	0,080	0,228*	0,091
Andet	0,068	0,036	0,018	0,026	0,043	0,034
<i>Højeste fuldførte uddannelse</i>						
Ikke gennemført 9. klasse	0,029	0,030	0,012	0,020	-0,006	0,023
Gennemført grundskole (9. klasse eller mere)	ref		ref		ref	
Ungdomsuddannelse	-0,074*	0,033	-0,043	0,024	-0,152***	0,031
Konstant	-0,273	0,182	-0,189	0,131	-0,923***	0,194
<i>Antal observationer</i>						
	1.684		1.679		1.683	

Note: *** p < 0,001, ** p < 0,01, * p < 0,05.

Kilde: SHILD 2016, vægtede tal. n = 1684, med mindre andet er bemærket.

Bilagstabel 1.5 Lineære sandsynlighedsmodeller for sammenhæng mellem kropsofattelse og sociale relationer med kontrolvariable. Parameterestimer og standardafvigelse.

	Sjældent sammen med venner		Ofte ensom	
	Estimat	Std.afv.	Estimat	Std.afv.
<i>Kropsofattelsesgruppe</i>				
Gruppe 1	0,037	0,021	0,038*	0,017
Gruppe 2	ref		ref	
Gruppe 3	0,076*	0,030	0,152***	0,031
Gruppe 4	0,025	0,033	0,105**	0,033
<i>Køn</i>				
Pige	ref		ref	
Dreng	-0,005	0,018	-0,001	0,017
<i>Alder</i>	0,019	0,010	-0,000	0,009
<i>Etnicitet</i>				
Dansk baggrund	ref		ref	
Indvandrer- eller efterkommerbaggrund	0,047	0,033	-0,018	0,026
<i>Anbragt uden for hjemmet</i>				
Nej	ref		ref	
Ja	0,033	0,053	0,059	0,058
<i>Primær beskæftigelse</i>				
Under uddannelse	ref		ref	
I arbejde	0,030	0,030	-0,005	0,025
Arbejdsløs/pension	0,163	0,088	0,101	0,081
Andet	0,064	0,036	0,045	0,033
<i>Højeste fuldførte uddannelse</i>				
Ikke gennemført 9. klasse	-0,002	0,028	-0,022	0,027
Gennemført grundskole (9. klasse eller mere)	ref		ref	
Ungdomsuddannelse	0,013	0,037	-0,033	0,029
<i>Konstant</i>	-0,257	0,182	0,078	0,166
<i>Antal observationer</i>	1.683		1.684	

Note: *** p < 0,001, ** p < 0,01, * p < 0,05.

Kilde: SHILD 2016, vægtede tal. n=1684, med mindre andet er bemærket.

BILAG 2

Bilagstabel 2.1 Sammenligning af LCA-modeller med forskelligt antal grupper.

	BIC	Entropy squared
Model med én gruppe	32.167	1,00
Model med to grupper	25.195	1,00
Model med tre grupper	24.127	0,83
Model med fire grupper	24.163	0,70
Model med fem grupper	24.232	0,61

Kilde: Årgang 95.

Bilagstabel 2.2 Logistisk regressionsmodel for sammenhæng mellem seksuel erfaring og psykisk trivsel med kontrolvariable. Særskilt for piger og drenge. Betaværdier.

	Drenge			Piger		
	Psykisk lidelse til psykolog	Har været til psykolog	Oplever ensomhed	Psykisk lidelse	Har været til psykolog	Oplever ensomhed
Seksuel erfaring (Gruppe 1 = ref.)						
Gruppe 2	0,10	0,13	-0,12	0,56***	0,46***	0,21*
Gruppe 3	-0,15	0,03	0,51***	-0,28*	0,02	0,20
Begge forældre arbejdsløse	-0,19	0,43*	0,17	0,18	-0,06	0,14
Forældres uddannelse (ingen udd. = ref.)						
Erhvervsuddannelse	0,314	0,85***	0,19	-0,21	0,11	-0,07
Videregående uddannelse	0,36	0,73***	0,29	-0,02	0,2	0,15
Opvokset i kernefamilie	-0,56***	-0,84***	-0,24*	-0,50***	-0,82***	-0,36***
Baggrund som anbragt	0,89***	1,29***	0,34	0,67***	1,35***	0,29
Indvandrerbaggrund	-0,15	-0,70***	-0,28	0,07	-0,86***	-0,31*
Udeboende	0,47*	-0,08	0,51**	0,34*	0,76***	0,16
Karakterer ved FSA (< 2 = ref.)						
2-4	-0,26	-0,46	0,35	-0,39	-0,64	-0,11
4-7	-0,22	-0,58*	0,81**	-0,60*	-0,61	0,08
7-10	-0,41	-0,84**	0,84**	-0,75*	-0,79*	0,11
10-12	-0,69	-0,83*	0,74*	-0,76*	-1,10**	0,31
Konstant	-1,56***	-0,97**	-1,89***	-0,15	0,35	-0,33
Antal	2.655	2.690	2.678	2.769	2.824	2.796

Kilde: Årgang 95.

Bilagstabel 2.3 Multinominelle logistiske modeller af sammenhæng mellem seksuel erfaring og samvær med venner med kontrolvariable. Særskilt for piger og drenge.

	Drenge			Piger		
	Mindre end ugentligt vs. én gang/uge	Mindre end ugentligt vs. flere gange/uge	Én gang/uge vs. flere gange/uge	Mindre end ugentligt vs. én gang/uge	Mindre end ugentligt vs. flere gange/uge	Én gang/uge vs. flere gange/uge
<i>Seksuel erfaring (Gruppe 1=ref)</i>						
Gruppe 2	-0,39*	-0,87***	-0,48***	-0,1	-0,30*	-0,2
Gruppe 3	0,78***	1,18***	0,40**	0,45**	0,97***	0,51***
Begge forældre arbejdsløse	0,48	0,47*	-0,01	0,50*	0,18	-0,32
<i>Forældres uddannelse (ingen udd=ref)</i>						
Erhvervsuddannelse	0,04	0,04	-0,00	-0,02	0,14	0,17
Videregående uddannelse	0,17	0,08	-0,10	-0,04	-0,06	-0,02
Opvokset i kernefamilie	-0,15	0,03	0,17	0	0,14	0,14
Baggrund som anbragt	0,39	0,86**	0,47	0,08	0,41	0,33
Indvandrerbaggrund	-0,12	-0,21	-0,09	-0,54**	-0,73***	-0,18
Udeboende	0,04	-0,54*	-0,58*	0,03	0	-0,03
<i>Karakterer ved FSA (<2=ref)</i>						
2-4	-0,38	-0,01	0,37	-0,58	-0,35	0,23
4-7	-0,84*	0,23	1,07**	-0,66	0,05	0,71
7-10	-0,92*	0,27	1,18**	-0,58	0,51	1,09**
10-12	-1,15*	0,24	1,40***	-0,74	0,34	1,08*
Konstant	0,53	-1,20***	-1,72***	0,64	-0,94*	-1,58***
Antal	2698	2698	2698	2826	2826	2826

Anm.: p < 0,05, ** p < 0,01, *** p < 0,001.

Kilde: Årgang 95.

LITTERATUR

- Agatston, P.W., R. Kowalski & S. Limber (2007): "Students' Perspectives on Cyber Bullying." *Journal of Adolescent Health*, 41(6), s. 59-60.
- Agresti, A. & B. Finlay (1999): *Statistical Methods for the Social Sciences*. London: Prentice-Hall.
- Amilon, A., L.B. Larsen, S.V. Østergaard & A.H. Rasmussen (2017): *Personer med handicap. Hverdagsliv og levevilkår 2016*. København: VIVE – Det Nationale Forsknings- og Analysecenter for Velfærd.
- Anderson, E. (1999): *Code of the Street: Decency, Violence, and Moral Life of the Inner City*. New York: Norton.
- Arffmann, M. M.L. Petersen, P.L. Bak, K.K. Svendsen & C. Obel (2016): *Ungeprofilundersøgelsen 2015*. Komiteen for Sundhedsoplysning 2016.
- Bagnoli, A. (2009): "Beyond the standard interview: The use of graphic elicitation and arts-based methods." *Qualitative Research*, 9(5), s. 547-570.
- Barter, C. & E. Renold (2000): "'I wanna tell you a story': Exploring the application of vignettes in qualitative research with children and young people". *International Journal of Social Research Methodology*, 3(4), s. 307-323.
- Bauman, Z. (1998): "On Postmodern Uses of Sex". *Theory, Culture & Society*, 15 (3-4), s.19-33.
- Bayer, J.B., N.B. Ellison, S.Y. Schoenebeck & E.B. Falk (2016): "Sharing the small moments: ephemeral social interaction on Snapchat." *Information Communication and Society*, 19(7), s. 956-977.
- Beck, U. & Beck-Gernsheim, E. (2002): *Individualization*. London: Sage.
- Bergin, C., S. Talley & L. Hamer (2003): "Prosocial behaviours of young adolescents: a focus group study". *Journal of Adolescence*, 26(1), s. 13-32.
- Burkett, M. (2015): "Sex(t) Talk: A Qualitative Analysis of Young Adults' Negotiations of the Pleasures and Perils of Sexting". *Sexuality and Culture*, 19(4), s. 835-863.
- Butler, J. (1988): "Performative Acts and Gender Constitution : An Essay in Phenomenology and Feminist Theory". *Theatre Journal* 40(4), s. 519-531.
- Cawood, S.H. (2007): *Velkommen til Pussyland. Unge positionerer sig i et seksualiseret medielandskab*. Ph.d.-afhandling. Danmarks Pædagogiske Universitetsskole.
- Connell, R.W. (1991): "Live fast and Die young. [https:// Journals.sage-pub.com/doi/abs/10.1177/144078339102700201](https://journals.sagepub.com/doi/abs/10.1177/144078339102700201)". *Journal of Sociology*, 27(2).
- Dahl, K.M. & S.V. Østergaard (2016): "Unges intimitet – Frie valg eller fastlagte veje?" I: J.-P. Thomsen (red.): *Unge i Danmark – 18 år og på vej til voksenlivet*. København: SFI – Det Nationale Forskningscenter for Velfærd, s. 121-144.
- Damme, E.V. & D. Biltereyst (2013): "Let's talk about sex: audience research of Flemish teenage television viewers and their view on sexuality". *Journal of Youth Studies*, 16(3).

- Danmarks Statistik (2016): "Brug af adskillige sociale medier hitter blandt unge". *It-anvendelse i befolkningen, tema brug af sociale medier 2016*.
- Eder, D., C.C. Evans & S. Parker (1995): *School Talk: Gender and Adolescent Culture*. New Brunswick, NJ: Rutgers University Press.
- Elley, S. (2011): "Young women, Class and Gendered Heterosexuality: The implication of Educational Aspirations and Social Networks for Sex Education Messages". *Sociology*, 45(3), s. 413-429.
- Giddens, A. (1994): *Intimitetens forandring: seksualitet, kærlighed og erotik i det moderne samfund*. København: Hans Reitzel.
- Gill, R., K. Henwood & C. McLean (2005): "Body Projects and the Regulation of Normative Masculinity." *Body and Society*, 11(1).
- Graugaard, C. (2010): "Vokseværker". *Psyke & Logos*, 31, s. 232-256.
- Hagenaars, J.A. & A.L. McCutcheon (2002): *Applied Latent Class Analysis*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Handyside, S. & J. Ringrose (2017): "Snapchat memory and youth digital sexual cultures: mediated temporality, duration and affect". *Journal of Gender Studies*, 26(3), s. 347-360.
- Harding, D. (2007): "Cultural Context, Sexual Behavior, and Romantic Relationships in Disadvantaged Neighborhoods". *American Sociological Review*, 72(3), s. 341-64.
- Harper, D. (2002): "Talking about pictures : A case for photo elicitation". *Visual Studies*, 17(1), s. 13-26.
- Harvey, L., J. Ringrose & R. Gill (2013): "Swagger, Ratings and Masculinity: Theorising the Circulation of Social and Cultural Value in Teenage Boys' Digital Peer Networks". *Sociological Research Online*, 18(4).
- Highet, G. (2003): "Cannabis and smoking research: Interviewing young people in self-selected friendship pairs". *Health Education Research*, 18(1), s. 108-118.
- Jenkins, R. (2008): *Social Identity*. Oxon: Routledge.
- Jespersen, P.M. & L.T. Mogensen (2010): "De slidte kvindekroppe skræmte mig". *Politiken*. 7. august. 2010.
- Jæger, M.M. (2006): "Skaleringsteknikker – at se det skjulte i data". I: O. Bjerg & K. Villadsen (red.): *Sociologiske metoder – Fra teori til analyse i kvantitative og kvalitative studier*. Frederiksberg: Samfundslitteratur, s. 49-66.
- Knudsen, L. (2006): *Ung 2006. 15-24-åriges seksualitet – viden, holdninger og adfærd*. Sundhedsstyrelsen.
- Kofod, A. & J. Nielsen (2005): *Det Normale Ungdomsliv. Hverdagsliv, fællesskab, trivsel og fremtid*. Center for ungdomsforskning København: Center for Ungdomsforskning og Ungdomsringen.
- Kofoed, J. & M.C. Larsen (2016): "A snap of intimacy: Photo-sharing practices among young people on social media". *First Monday*, 21(11), s. 1-9.

- Kreager, D.A. & J. Staff (2009): "The Sexual Double Standard and Adolescent Peer Acceptance". *Social Psychology Quarterly*, 72(2).
- Krueger, R.A. & M.A. Casey (2009): *Focus Groups. A Practical Guide for Applied Research*. Thousand Oaks: SAGE Publications.
- Kvale, S. & S. Brinkmann (2015): *Interview. Det kvalitative forskningsinterview som håndværk*. København: Hans Reitzels Forlag.
- Laneth, P.F. (2014): *Moderskab og Mødrehjælp. Otte portrætter og 100 års historie*. København: Gyldendal.
- Lange, P.G. (2007): "Publicly private and privately public: Social networking on YouTube". *Journal of Computer-Mediated Communication*, 13(1), s. 361-380.
- Lasén, A. & E. Gómez-Cruz (2009): "Digital Photography and Picture Sharing: Redefining the Public/Private Divide". *Knowledge, Technology & Policy*, 22(3), s. 205-215.
- Lenhart, A. (2009): *Teens and Sexting*. Washington, D.C.: Pew Research Center.
- Lippman, J.R. & S.W. Campbell (2014): "Damned If You Do, Damned If You Don't...If You're a Girl: Relational and Normative Contexts of Adolescent Sexting in the United States". *Journal of Children and Media*, 8(4), s. 371-386.
- Litt, E. & E. Hargittai (2014): "Smile, snap, and share? A nuanced approach to privacy and online photo-sharing". *Poetics*, 42(1), s. 1-21.
- Liversage, A. (2014): "Secrets and lies when ethnic minority youth have a *nikah*". I: P. Shah, *Family, Religion, and Law – Cultural Encounters in Europe*. London: Ashgate.
- Livingstone, S. (2008): "Taking risky opportunities in youthful content creation: teenagers' use of social networking sites for intimacy, privacy and self-expression". *New Media & Society*, 10(3), s. 393-411.
- Manderson, L., M. Davis, C. Colwell & T. Ahlin (2015): "On Secrecy, Disclosure, the Public, and the Private in Anthropology". *Current Anthropology*, 56(12), s. S183-S190.
- Marks, M.J. & C. Fraley (2006): "Confirmation Bias and the Sexual Double Standard". *Sex Roles* 52, s. 175-86.
- McDonald, P., B. Pini, J. Bailey & R. Price (2011): "Young people's aspirations for education, work, family and leisure". *Work, employment and society*, 25(1).
- Menard, C.B., K.J. Bandeen-Rocke & H.D. Chilcoat (2004): "Epidemiology of multiple childhood traumatic events: Child abuse, parental psychopathology, and other family-level stressors". *Social Psychiatry and Psychiatric Epidemiology*, 39, s. 857-865.
- Milhausen, R.R. & E.S. Herold (1999): "Does the Sexual Double Standard Still Exist? Perceptions of University Women". *Journal of Psychology and Human Sexuality*, 36, s. 361-8.
- Miller, D. (2015): "Photography in the Age of Snapchat". *Anthropology & Photography*, 1(1), s. 1-17.

- Nylund, K., A. Bellmore, A. Nishina & S. Graham (2007): "Subtypes, severity, and structural stability of peer victimization: What does latent class analysis say?" *Child Development*, 78, s. 1706-1722.
- Pascoe, C.J. (2011): "Resource and risk: Youth sexuality and new media use". *Sexuality Research and Social Policy*, 8(1), s. 5-17.
- Punch, S. (2002): "Interviewing Strategies with Young People: the 'Secret Box', Stimulus Material and Task-based Activities". *Children & Society*, 16(1), s. 45-56.
- Reiss, I.L. (1964): "The Scaling of Premarital Sexual Permissiveness" *Journal of Marriage and the Family*, 26 (2).
- Ringrose, J. (2009): "Sluts, whores, fat slags and playboy bunnies: Teen girls' negotiations of 'sexy' on social networking sites and at school". I: C. Jackson, C. Paecter, E. Renold: *Girls and education: Continuing concerns, new agendas*, s. 170-182. Open University Press.
- Ringrose, J., L. Harvey, R. Gill & S. Livingstone (2013): "Teen girls, sexual double standards and 'sexting': Gendered value in digital image exchange". *Feminist Theory*, 14(3), s. 305-323.
- Ringrose, J. (2011): "Are You Sexy, Flirty, Or A Slut? Exploring 'Sexualization' and How Teen Girls Perform/Negotiate Digital Sexual Identity on Social Networking Sites". I: R. Gill & C. Scharff (red.): *New Femininities* London: Palgrave Macmillan, s. 99-116.
- Salter, M. (2016): "Privates in the online public: Sex(ting) and reputation on social media". *New Media & Society*, 18(11), s. 2723-2739.
- Sheeran, P., R. Spears, C.A. Abraham & D. Abrams (1996): "Religiosity, Gender, and the Double Standard". *Journal of Psychology*, 130, s. 23-33.
- Stjerna, M.L., S.O. Lauritzen & P. Tillgren (2004): "'Social thinking' and cultural images: Teenagers' notions of tobacco use". *Social Science and Medicine*, 59(3), s. 573-583.
- Sumter, S.R., L. Vandenbosch & L. Ligtenberg (2017): "Love me Tinder: Untangling emerging adults' motivations for using the dating application Tinder". *Telematics and Informatics*, 34(1), s. 67-78.
- Thompson, S. (1995): *Going all the Way: Teenage Girls' Tales of Sex, Romance, and Pregnancy*. New York: Hill and Wang.
- Thomsen, J.P. (2016): *Unge i Danmark – 18 år og på vej til voksenlivet*. København: SFI – Det Nationale Forskningscenter for Velfærd.
- Thomson, R. & J. Holland (2004): *Youth Values and Transitions to Adulthood: An empirical investigation*. London: Families & Social Capital ESRC Research Group, London South Bank University.
- Thomson, R. (2000): "Dream on: The Logic of Sexual Practice". *Journal of Youth Studies*, 3(4).
- Træen, B., B. Lewin & J.M. Sundet (1992): "The real and the ideal; Gender differences in heterosexual behaviour among Norwegian adolescents". *Journal of Community & Applied Psychology*, 2, s. 227-237.

Yeung, T.H., D.R. Horyniak, A.M. Vella, M.E. Hellard & M.S.C. Lim (2014): "Prevalence, correlates and attitudes towards sexting among young people in Melbourne, Australia". *Sexual Health*, 11(4), s. 332-339.

DET NATIONALE FORSKNINGS-
OG ANALYSECENTER FOR VELFÆRD